Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem
NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראָשען (ציהונג פון דער מלוכה־לאָטעריע זעה 18 זייט) היינט 22 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 114 | Łódź, Piątek, 17 maja 1935 r. | דרייצענטער יאהרגאנג | לאָדז, פרייטאג, יד אייר תרצ״ה | № 114

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פעטריקאָווער 21, טעל. 224-71

היינט די לויה פון מאַרשאַל פּילסודסקי

די לעצטע גרויסע דעפילאַדע פאַר׳ן פיהרער

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש)

מאָרגען (היינט) פרייטאָג וועט פאַרקומען די היסטאָריש־גרויסע רעוויע פון מיליטער און פאָלק פאַר זייער אומפערגעסליכען פיהרער, מאַרשאַל יוזעף פילסודסקי.

5 פאַרנאַכט וועט דער ארון מיטן געביין פון מאַרשאַל ארויסגעטראָגען ווערען אויף די אַקסלען פון אָפיצירען פון דער קאַטעדרע פון היילינגען יאַן. דער ארון וועט געטראָגען ווערען אויף די מאָקאָטאָווער פעלדער, וואו דער ארון וועט אַוועקגעשטעלט ווערען אויף אַ הויכען קאַטאַפאַלק, ביי וועלכען עס וועט פאַרקומען די אונפערגעסליך־גרויסע דעפילאַדע.

אין דער דעפילאַדע וועט זיך בעטייליגען די אַרמעע אין אַלע איהרע מינים וואָפען, די רעגירונג, פאַרשטעהער פון פרעמדע מלוכות, גייסטליכע פון אַלע אמונות, אויך פון יודען, דעלעגאַציעס פון אַלערליי געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס, אָרגאַניזאַציעס א.א.וו.

נאָך דער דעפילאַדע וועלען אָפּגעגעבען ווערען 101 האַרמאַטען־שאָסען און דער אָפיציעלער וואַרשאווער לויה־צערעמאָניאַל וועט זיין פערענדיגט.

דאַן וועט דער ארון אַרויפגעשטעלט ווערען אויף אַ ספּעציעל־געבויטער באַהן־ליגיע, וועלכע וועט צופיהרען דעם טרויער־וואַגאָן צום ספּעציעלען טרויער־צוג, וואָס וועט דאָס געביין פון מאַרשאַל אַוועקפיהרען אין זיין אייביגער רוה, קיין קראקא, אין שכנות מיט די פוילישע קעניגען און מאַרטירער.

דער לויה - צערעמאָניאַל אין קראקא

קראקא, 16 (טעלעפאָניש)

דאָס פראָגראַם פון די לויה־פייערליכקייטען אין קראקא, דעם 18 ד״ח. שטעלט זיך פאָר אַזוי:

דער צוג, וואָס פיהרט דאָס געביין פון מאַרשאַל וועט אָנקומען אויפ׳ן באַהנהויף 7 אינדערפריה. אויפ׳ן פעראָן וועלען פאַרנעמען זייערע ערטער די פאַמיליע פון מאַרשאַל, דער מלוכה־פּרעזידענט, די שעפען פון די פרעמדע מלוכות, די מאַרשאַלקעס פון סיים און סענאַט, דער שעף פון דער פוילישער אַרמעע, די מיניסטאָרען, דער פרעזעס פון העכסטען געריכט, דער פרעזעס פון העכסטען אַדמיניסטראַטיווען טריבונאַל, דער קראקאווער שטאָט־פרעזידענט, די גענעראַליציע, דער דיפּלאָמאַטישער קאָרפּוס און דעלעגאַציעס פון פרעמדער מלוכות.

פאַר׳ן וואקזאַל וועט שטעהן אַנ׳עהרען־פּוסגעהער־באַטאַליאָן, פאָהנען־פּאָסטען, גייסטליכע, די אָפיצירען, וואָס טראָגען די אָרדערס פון מאַרשאַל, דעלעגאַציעס פון גייסטליכע, רעקטאָרען פון הויכשולען און דעקאַנ׳ס, דער פרעזעס און מיטגלידער פון דער פוילישער קונסט־אַקאַדעמיע, ליטעראַטור־אַקאַדעמיע. דעלעגאַציעס פון סיים און סענאַט, דעלעגאַציעס פון אָפיצירען פון דער גאַנצער אַרמעע, דעלעגאַציעס פון געריכטס־וועזען, אין די סאָגעס, דעלעגאַציעס פון די אוניווערזיטעטען, פרעזעסען פון מלוכה׳שע אינסטיטוציעס, דעלעגאַציעס פון קראקאווער שטאָט־ראַט, די פרעזידענטען פון אַלע שטעט אין פוילען און אַ דעלעגאַציע פון די פּאַלאַקען אין אויסלאַנד.

אין שכנות מיט׳ן וואקזאַל, אויף לובּיטש־גאַס וועלען שטעהן די פּאָלאַקען פון אויסלאַנד, לע־

גיאָניסטען, פ. אָ. וו., „סטשעלעץ״, און אַנדערע אָרגאַניזאַציעס.

8 אַ זייגער וועט דער ארון מיט׳ן קערפּער פון מאַרשאַל אַראָפּגענומען ווערען פון קאַפּליצע־וואַגאָן אויפ׳ן האַרמאַטען־וואַגען אַרויף. דאַן וועט דער לויה־צוג געהען דירך די גאַסען: באַשטאָווא, דונאַיעווסקאַ, שטשעפּאַנסקאַ, הויפּט־מאַרק, נעבען מאַריאַצקאַ־קאָשטשאָל, ווישלאַנאַ, סטראַשעווסקי ביז צום צופוסענס פון וואַוועל ביי דער זייט פון קאָשטשושקאָ־דענקמאָל. בעת׳ן דורכגעהען דעם הויפּט־מאַרק וועט פון מאַריאַצקע־טורם געשפּילט ווערען דער „העינאַל״. דורך דער גאַנצער לענג, דורך וועלכע עס וועט געהען דער לויה־צוג וועט שטעהען אַ שפּאַלער פון מיליטער. פון ביידע זייטען וועגען, הינטער די שפּאַלערס וועלען שטעהען אָרגאַניזאַציעס און פעראיינען, אויף לינקס וועט שטעהען דאָס נישט־אָרגאַניזירטע פובליקום, פאַר די שול־קינדער איז בעשטימט אַג׳אָרט אויפ׳ן באַרג פון וואַוועל, איבער די אַלטע האַרמאַטען.

אין מאמענט ,ווען די לויה־מאַניפעסטאַציע וועט דערגרייכען דעם צופוסענס פון וואַוועל, וועט דער ארון אַראָפּגענומען ווערען פון האַרמאַטען וואַגען און וועט דורכ׳ן קעניגליכען וועג געטראָגען ווערען אין דער קאַטעדרע אַריין.

הינטער דער טרומנע וועלען נאָכגעהען: די פאַמיליע, דער פּרעזידענט, די שעפען פון די פרעמדע מלוכות, פּרעמיערען, די מאַרשאַלקעס פון סיים און סענאַט, דער שעף פון דער אַרמעע, די רעגירונג, די גענעראַליציע א. א.

120 ספּעציעלע צוגען קיין קראקא

קראקא. 16 (טעלעפאָניש)

די קראקאווער באַהן־דירעקציע שטעלט צו דיספּאָזיציע פון די אַנטיילנעהמער אין דער פּילסודסקי־לויה. אַ חוץ די נאָרמאַלע צוגען, נאָך 120 ספּעציעלע צוגען, וועלכע וועלען שוין שבת אָפּגעהען פון קראקאָ יעדע פאָר מינוט.

טרויער־פייערונג אויף די טאַטרען־בערג

קראקא, 16 (טעלעפאָניש)

די הויפּט־פערוואַלטונג פון דער טאַטרען־געזעלשאַפט האָט פאַראָרדענט, אַז שבת, דעם 18 ד.ח. 8 אָוועגד זאָלען לענג־אויס דער קאַרפּאַטען־קייט פון טשעשין פיז טאַרנאָהאָראַ אנגעצונדען ווערען טרויער־פייערען .די פייערען זאָלען ברענען אויף די שפּיצען פון די בערג סטאָזשקאַ, רובּניצאַ, באַראַניאַ־גורא, פּילסקא, באַביאַ־גורא, וויעלקאַ לאָבונא, בישטשאַדען א. א.

פ.פ.פ. בעטייליגט זיך אין דער לויה

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש)

די אָנפיהרערשאַפט פון דער סאָציאַליסטישער אַרבייטער־בעוועגונג אין פוילען האָט בעאויפטראַגט דעם פאַרלאַמענטאַרישען קלוב פון די פּוילישע סאָציאַליסטען אַנטייל צונעהמען אין דער לויה פון מאַרשאַל פּילסודסקי, אַלס אָפיציעלע פאָרשטעהערשאַפט פון די פ. פּ. ס.

צוגען מיט מלווים פון ווילנא

ווילנאָ, 16 (טעלעפאָניש)

צו די לויה־פייערליכקייטען פאָהרען אַרויס פון ווילנאָ 2 צוגען מיט לערך 1000 פעראָן.

פערטרעטער פון פּויבסט

וואַרשאָ, 16 (טעלעפאָניש)

דער פּויפּסט האָט נאָמינירט דעם נונציוש אלס אויסערגעוועהנליכען אַמבאַסאַדאָר, כדי אַלס אַזעלכער, אין פערטרעטונג פון פּויפּסט, צו בעטייליגען זיך אין דער לויה פון פוילענס ערשטען מאַרשאַל.

פון אינטערנאַציאָנאַלען אַרבייטס־ביוראָ

וואַרשאָ, 16 (טעלעפאָניש)

אין דער לויה וועט זיך בעטייליגען באַראָן האָהן, דער דירעקטאָר פון אינטערנאַציאָנאַלען אַרבייטס־ביוראָ אין זשענעווע.

דעלעגאַציע פון קריגס - פלאָט

גדיניא, 16 (טעלעפאָניש)

פון גדיניא זענען אַרויסגעפאָהרען צו דער לויה פון מאַרשאַל עטליכע טויזענד מאַן, דערונטער אויך אַ דעלעגאַציע פון קריגס־פלאָט.

פראַנצויזישער מאַרשאַל מיט אַ מיליטערישע מיסיע

פּאַריז, 16 (ספּ. טעל.)

דער פראַנצויזישער מאַרשאַל פעטין איז ארויסגעפאָהרען פון פּאַריז צו דער פּילסודסקי־לויה שטאַרק בסוד, כדי נישט ארויסצורופען קיין געזעגענונגס־פייערליכקייטען. צוזאַמען מיט׳ן מאַרשאַל פעטין איז מיטגעפאָהרען אַ מיליטערישע מיסיע פון גענעראַלען, אדמיראַלען, דער שעף פון גענעראַל־שטאַב פון קריגס־פלאָט.

אויסערגעוועהנליכער אַמבאַסאַדאָר פון אַמעריקאַ

ניו־יאָרק, 16 (ספּ. טעל.)

היות עס איז אין וואַרשאַ נישטאָ דער אַמעריקאַנישער אַמבאַסאַדאָר אין פוילען, האָט דער פּרעזידענט רוזוועלט בעאויפטראַגט דעם סאָוועטישען אַמבאַסאַדאָר אין ראַטענפערבאַנד בּולים, אַז ער זאָל רעפּרעזענטירען די אַמעריקאַנישע רעגירונג אויף דער לויה פון מאַרשאַל פּילסודסקי. אַמבאַסאַדאָר בּולים וועט אויף דער לויה זיין פערטרעטען אלס אויסערגעוועהנליכער אַמבאַסאַדאָר פון אַמעריקאַ.

יודישע גייסטליכע אויף דער לויה פון מאַרשאַל פּילסודסקי

וואַרשאַ, 16 טעלעפאָניש)

עס איז שוין בעוואוסט, אז בעת׳ן איבערפיהרען דעם ארון מיטן געביין פון מאַרשאַל פון דער קאַטעדרע אויף די מאָקאָטאָווער פעלדער, וואו עס וועט פאַרקומען די לעצטע מעכטיגע רעווי פון מיליטער און פון פאָלק פאַר׳ן טויטען פאָלקס־פיהרער, וועלען אויך אַנטיילנעהמען פאַרשטעהער פון די יודישע גייסטליכע.

מצד די אגודת־הרבנים וועלען אין דער טרויער־מאַניפעסטאַציע לכבוד דעם מאַרשאַל זיך בעטייליגען די רבנים קאַנאַל פון בלאָשקי, בער פון אָזאָרקאָוו, נייפעלד פון נאָווידוואָר און דער סעקרעטאַר פון „אגודת הרבנים״ ד״ר א. לאַנגלעבען.

מצד דעם וואַרשאַווער ראַבינאַט וועלען זיך בעטייליגען: פּראָפ. ד״ר שאָר, הרב נוטשעכטער און הרב כהנה. עס וועלען אויך זיין פערטרעטען הרב ר׳ איטשע מאיר לעווין און ג. סענאַטאָר הרב רובּינשטיין פון ווילנא.

היינט שליסט מען די יודישע געשעפטען פון 10 ביז 2 מיטאָג

וואַרשאַ, 16 (יט״א טעלעפאָניש

הרב לעווין איז געקומען קיין וואַרשא זיך אַ בעטייליגען אין דער לויה פון מאַרשאַל פּילסודסקי. דער סוחרים־פעראיין האָט ארויסגעלאָזט אַנ׳אויפרוף, היינט, אין טאָג פון דער לויה, צו שליסען די געשעפטען פון 10 ביז 2 מיטאָג. די געזעלשאַפטען „אָרט״, „טאָז״ און „יעאָס״ האָבען אָנשטאָט בלומען — בעשטימט 500 זל. אויף אַ צוועק און צו שליסען היינט די ביוראָס פון די דערמאָנטע געזעלשאַפטען אין וואַרשא און אויף דער פּראָווינץ. די „אגודת הרבנים״ האָט ארויסגעלאָזען אַנ׳אויפרוף צו דער יודישער בעפעלקערונג.

פון גדיניע טיילט מען מיט, אז דאָרט זענען איינגעאָרדענט געוואָרען גרויסע טרויער־פייערליכקייטען.

געשלאָסען די רעגירונגס - אינסטיטוציעס אין די טעג פון דער לויה

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש)

צוליב דער לויה וועלען רעגירונגס־אינסטיטו־

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

וואַרשאַווער שטאָט־ראַט אסיגנירט 1 מיליאָן זל. אויפן בוי פון פּילסודסקי־דענקמאַל

פייערליכע טרויער - זיצונג פון שטאָט-פאַרלאַמענט

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש)

היינט איז פאָרגעקומען אַ פייערליכע טרויער־זיצונג פון וואַרשאַווער שטאָט־ראַט. צו דער טרויער־זיצונג זענען געקומען אַלע ראַטמענער און קאָמפּלעט דעלעגאַציעס פון געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס אויך פערטרעטער פון אַלע יודישע און פּוילישע צייטונגען מיט זייערע פיהרער.

דער שטאָט־פּרעזידענט סטאַזשינסקי האָט געהאַלטען אַ טרויער־רעדע געווידמעט דעם אָנדענק פון מאַרשאַל פּילסודסקי. די רעדע פון פּרעזידענט איז דורך אַלעמען אויסגעהערט געוואָרען שטעהענדיגערהייט.

דאַן האָט דער שטאָט־ראַט אָנגענומען אַנ׳איינשטימיגען בעשלוס צו אַסיגנירען 1 מיליאָן זל. אויפ׳ן בוי פון פּילסודסקי־דענקמאַל אין דער הויפּט שטאָט.

די רעפּרעזענטאַנץ פון אייראָפּאַ פאָרט זיך צונויף קיין וואַרשאַ

וואַרשאָ, 16 (טעלעפאָניש)

אין די דריי וואַרשאַווער גרויסע האָטעלען „אייראָפּעיסקי״, „בריסטאָל״ און „פּאָלאָניאַ״ הערשט אַנ׳אונבעשרייבליכע בעוועגונג. אין די ראַיזבע האָטעלען שטעהען איין די אויסלענדישע דעלעגאַציעס, וועלכע זענען געקומען צו דער לויה פון מאַרשאַל פּילסודסקי.

דערווייל זענען שוין געקומען קיין וואַרשאָ די דעלעגאַציעס פון עסטרייך, פון דער פעלקער־ליגע, פון בעלגיען, פון יוגאָסלאַוויען, פון פראַנקרייך, פון אונגאַרן, פון טשעכאָסלאָוואַקיי, פון פינלאַנד, פון עסטלאַנד, פון רומעניען, פון ענגלאַנד און פון בולגאַריען.

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש)

היינט אָוועגד איז געקומען קיין וואַרשאָ, כדי זיך צו בעטייליגען אין דער פּילסודסקי־לויה דער דעלעגאַט פון גרויס־בריטאַניען דער גרייז־גרויער לאָרד קאָווען, וועלכער וועט וואוינען אין דער ענגלישער אַמבאַסאַדע.

אין אָוועגד זענען אויך געקומען דער פראַנצויזישער פּרעמיער געריגג, דער דאַנציגער פּרעזידענט גרייזער און די איטאַליענישע דעלעגאַציע.

מאָנטאָג הויבן אָן שפּילען אַלע טעאַטערס און קינאָס

די גאַנצע הכנסה פון די מאָנטאָגדיגע פאָרשטעלונגען וועלען געהן אויפ׳ן בוי פון פּילסודסקי־דענקמאַל אין וואַרשאַ

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט

קומענדיגען מאָנטאָג הויבען אָן ווידער צו שפּילען אַלע קינאָס, טעאַטערן און ס׳וועלען קענען פאָרקומען ווי נאָרמאַל, אַלערליי פערוויילונגען.

די ברוטאָ־הכנסה פון אַלע טעאַטער־ און קינאָ־פאָרשטעלונגען ווי אויך פערוויילונגען, וואָס וועלען פאַרקומען מאָנטאָג, וועט געהן אויפ׳ן בוי פון אַ דענקמאָל פאַר מאַרשאַל יוזעף פּילסודסקי. מען דאַרף בעמערקען, אַז דער געפּלאַנטער ריזען־דענקמאָל פון מאַרשאַל פּילסודסקי וועט געשטעלט ווערען אויף קראַקאָווער פאָרשטאָט, גע־בען פּאַלאַץ פון מיניסטאָרען־ראַט, און נישט אויפ׳ן פּילסודסקי־פּלאַץ, ווי די בעפעלקערונג האָט אין תחילת זיך פאָרגעשטעלט.

דער אורטייל אין פּראָצעס פון „ברינדען מאַקס״ זעה זייט 16.

גאנץ לאדז! גרייט זיך צו דער גראנדיעזער גארטן-פערוויילונג אין העלענאוו

שבת, דעם 25-טען מאי ד. י. מיט א גאר אינבהאלטסרייכע פראגראם און א סך אטראקציעס
די הכנסה לטובת די שולען און קינדער-היימען ביים מעדעם-קוראטאריום אין לאדז. גענויערס קומט.

לכבוד דעם אנדענקען פון
מארשאל פילסודסקי
וועט זונטאג, דעם 19-טען מאי, 10.30 א זייגער פארמיטאג פארקומען
א פייערליכע הזכרה
אין דער שוהל פון „בית מחסה לזקנים" פאמארסקא 54.
אלע מיטגלידער ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען.
די פערוואלטונג
פון דער חברה „מחסה לזקנים"

בית-הכנסת
„אהל יעקב"
נדאנסקא 18
תפלת אבל
מחר. ביום השבת, פ' בהר 18/5 לעת התפלה תערך הזכרה לנשמתו של גבור פולניה, החולם ולוחם בעד עמו וארצו
נ"ע המרשל יוזעף
פילסודסקי
נאום - האבל ישא מטיף ביהכנ"ת הסופר והמשורר מר
אהרן לובושיצקי
הקהל מתבקש לבוא.
התחלת התפלה בתשע וחצי 9.30 בבוקר.
הועד.

א הערצליכען מזל-טוב
ווינשען מיר אונזער ליבען פאטער, שוויגערפאטער, גרויספאטער און אורגרויספאטער צו זיין 70-יעהריגען יובילעאום
ר' יוסף חרזשאנאוויטש נ"י
און מיר זאלען האבען די עהרע צו פייערן זיין 100 יעהריגען יובילעאום אין ארץ ישראל.
די קינדער.

צו דער פערלאבונג פון
אינזער פריינד
לעאן ראפאפארט
מיט פרל. מאליא ענגעלהארד
ווינשען מיר פיל גליק און גליקליכע צוקונפט.
מיטעק וויינבערג
מאניעק זאנענבוים

צו דער פערלאבונג פון מיין שוועסטער און שוועגערין פרל.
ברײַנדעל שאשניאק
מיט ה' שיע פאפאווסקי
ווינשען מיר זיי א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט
פאמיליע מלאטשיק.

אכטונג, פריזיער-מייסטער!
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז מאנטאג, דעם 27 מאי ה. י. 6 א זייגער נאכמיטאג צום ערשטען טערמין און 9 א זייגער אווענד צום צווייטען טערמין, קומט פאר
א יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג
אין אייגענעם לאקאל ביי יעדער צאהל מיטגלידער, מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג; 2) דורכלעזען דעם פראטאקאל פון דער פאריגער פערזאמלונג; 3) בעריכט איבער דער טעטיגקייט פון דער פערוואלטונג; 4) קאסע-בעריכט; 5) בעריכט פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע; 6) וואהלען פון א סטארשי, פאדסטארשיס, פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע; 7) פרייע פארשלאגען.
אלע מיטגלידער ווערען געבעטען צו רעגולירען זייערע פערלעגענע מיטגלידס-בייטרעגע, כדי ניט צו פערלירען די רעכט צו קענען זיך בעטייליגען אין דער פערזאמלונג ווי אויך אין די וואהלען.
מיט אכטונג
די פערוואלטונג פון פריזיער-צעך אין לאדז
פילסודסקיעגא 69.

זאל גאנץ לאדז וויסען!
אז דעם גרעסטען אויסוואהל פון
מעבעל
— ווי: —
שלאפצימער, עס-צימער, גאבינעטען
ווי אויך איינצעלנע געגענשטענדע בעקומט מען נור ביי דער איבעראל בעוואוסטער פירמע
ח. ראזניק
לאדז, 44 גדאנסקא 44
טעל. 162-56.

דר. מעד. וו. ראסקי
צינכאצינעק
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
נעהמט אן. ווי געוועהנליך, פון 15-טען מאי אן
ווילע „מעבטאנא"

Dr. med. Jerzy Sudyą
ספעצ. פון פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע
וואוינט יעצט אויף
Legjonów 11 (Zielona) Tel. 124-54
נעמט אן פון 4 ביז 7 אווענד.

אויערן, נאז און האלז קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוואפערציע א. ז. וו.. ווי אויך אמבולאטארישע פון 9-2 און פון 4-8 אוונט.

7-mio kl. pryw. szk. pow. męska
Nauka i Wychowanie
Piłsudskiego 62, tel. 245-97
צום נייעם שול-יאהר ווערט געעפענט פאר די אבסאלווענטען פון VI-טער פאוושעכנער א העכערע קלאס מיט'ן קורס פון 1-טער גימנאזיאל-קלאס.
יודאיסטישע לימודים אין א גרויסען מאסשטאב.
ריטמיק. — שוויעטליצא. — ביי דער שול איז טעטיג א פרעבעל-שול פאר יונגלעך און מיידלעך.
מעסיגע פרייזען. פאר אונפארמעגליכע הנחות.
די קאנצעלאריע איז טעטיג טעגליך פון 9 ביז 1 און 6—8 אוונט.
די שול-פערוואלטונג און עלטערן-קאמיטעט.

די פערוואלטונג פון דער לאדזער געזעלשאפט צו פלעגען קראנקע
„בקור חולים" און „אוזדראוויסקא"
מאכען מיר בעקאנט די ג' מיטגלידער, אז
די אלגעמיינע פערזאמלונג
פון די פעראיינס-מיטגלידער וועט פארקומען אין לאקאל פון דער געז. אויף ציגעל-גאס 21 דעם 30 מאי 1935, 11 א זייגער פריה מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג:
1) ערעפנונג פון דער זיצונג; 2) וואהל פון א פרעזידיום פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג; 3) לעזען דעם פראטאקאל פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע פון יאהר 1934/5; 4) טעטיגקייטס-בעריכט פון דער געזעלשאפט פון 1934/5; 5) בעשטעטיגען דעם בילאנס און בודזשעט אויפ'ן יאהר 1935/6; 6) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע; 7) פרייע פארשלאגען.
בעמערקונג: פאלס ס'וועט נישט קומען די גענוגענדע צאהל מיטגלידער, וועט די אלגעמיינע פערזאמלונג פארקומען דעמזעלבען טאג 4 נאכמיטאג מיט דערזעלבער טאג-ארדנונג און אלס געזעצליכע צום צווייטען טערמין אויפ'ן גרונד פון § 29 וועט זי גילטיג זיין ביי יעדער צאהל ...

שטרענג כשר
KOLUMNA (wieś)
PENSJONAT „Micea"
דערמיט מאך איך בעקאנט, דאס דעם 15 מאי ווערט געעפענט דער ערשטקלאסיגער פענסיאנאט שטרענג כשר'ע און געשמאקע קוך. אויף פערלאנג דיעטישע. דאס אידעאלסטע ארט צום אפרוהען און ערהאלען, שענסטע געגענד 10 מארגעס יונגען סאסנאווען וואלד. זוניגע גרויסע צימערן און ראדיא.
קאנקורענץ-פרייזען. —::— קאנקורענץ-פרייזען.
אינפארמאציעס אין לאדז ערטיילט ר' חיים ווערדיגער, אגראדאווא 5, טעל. 215-24 און ה' שטערנפעלד, נאפיורקאווסקיעגא 47/49, טעל. 258-49.
בעמערקונג: די געסט ווערען ערווארטעט ביי דער באהן-סטאציע 7646 און אויטאבוסען.

פאר קראנקע און רעקאנוואלעסצענטען!!!
אריגינעלע ריטוריינער
ווי אויך
אונגאר-וויינען
אין דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאנטען וויין-געשעפט פון
ע. שיקיער
אינה.: ישראל שיסיער
לאדז, פולנאצנא 1
טעל. 107-84.

ערשטקלאסיגער
הערען-שניידער אטעליער
Bracia GRANAS
36 זגערזשער גאס 36
אין הויף, 2-טער איינגאנג, 2-טער שטאק.
נעהמט אן אלערארט בעשטעלונגען ווי: אנצוגען, סמאקינגען, פאלטענס, לויט די נייעסטע מאדעלען, פון אייגענע און אויך אנפערטרויטע סחורות, צו צוגענגליכע פרייזען.

נאר פאר מענער!
דער לאנג-עקזיסטירענדער לאדזער ערשטקלאסיגער ספעציאליסט פון הויזען איז צוריקגעקומען פון פאריז.
ווער עס וויל טראגען הויזען לויט דער לעצטער מאדע דארף זיך ווענדען נאר צו דעם ספעציאליסט פון הויזען.
B. FAJWLEWICZ
אלעע 1. מאי 2, פראגט, 1. שטאק
קומט און איבערצייגט אייך; רעקלאמע פרייזען!

דיקטען
טרוק געקלעבט
פון דער פירמע
„ORKOS" S. A.
צו בעקומען אין: Przemysł Drzewny
MAKSYMILJAN JAKUBOWICZ
Żeromskiego 90, tel. 157-74.
אויך אין אלע גרעסערע דיקטען-הורטאווניעס.

הנהלות
הגמנסיות ובתי-הספר העממיים
של החברה ליסוד בתי-ספר עברים בלודז
מודיעות כי הלשכות של
הגמנסיה הראשונה לנערים,
רחוב מגיסטרצקה 21, טלפון 134-11
הגמנסיה השניה לנערים,
רחוב מגיסטרצקה 22, טלפון 134-12
הגמנסיה לנערות,
רחוב פירמוביץ 6, טלפון 127-95
מקבלות בשעות העבורה, משעה 10 עד 14, הרשמות אל הגמנסיות ואל כל המחלקות של בתי-הספר העממיים.
ההרשמות של ילדים וילדות בגיל ארבע שנים ומעלה אל
גן הילדים של החברה הנ"ל
מתקבלות בלשכת גן הילדים, שנקביטש 26, טלפון 245-36.

שפארט געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה, צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך גור ביי דער פירמע
„בארוויך"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-וויין
פון די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען'ס און מעהד

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דעם ה' י. לעוויך און פאמיליע, צוליב'ן טויט פון זייער טעכטער'ל
נ"ע בעלא
זייט געטרייסט!
נאוואק, ברייטשטיין, בערגער, מיענדזיגורסקי, אפעל, צווערן און בעקער.

פאן-איראפעאישער קאנגרעס אין וויען

200 דעלעגאטען פון פיל אייראפעאישע לענדער

ווי ע ן, 16 (ספ. טעל.)

אין וויענער פארלאמענט איז געעפענט געווארען דער 4-טער קאנגרעס פון דער פאן אייראפעאישער אוניע. אין קאנגרעס בעטייליגען זיך 200 דעלעגאטען פון פיל אייראפעאישע מלוכות.

דער פארזיצער פון קאנגרעס גראף קודענאווו קאלערגי האט אין זיין עפענונגס רעדע בעטאנט, אז די פאנאייראפעאישע אוניע שטעלט זיך פאר איינע פון די נאהענטסטע אויפגאבען צו קעמפען פארן שלום און גובר צו זיין דעם קריזיס.

בעגריסונגס-טעלעגראמען קיין בערן

צום נצחון פון דער גערעכטיגקייט

ל א נ ד א ן, 16 (יט"א טעלעגראפיש).

די ענגלישע פרעסע פערעפענטליכט גרויסע ארטיקלען וועגען דעם אורטייל אין בערן. די פרעסע שרייבט, אז דער אמת איז נאך נישט אויסגעלאשען דורך דער פינסטערניש.

* * *

ו י ע ן, 16 (יט"א טעלעג...)

די וויענער קהלה האט ארויסגעשיקט צו דער בערנער יודישער קהלה א בעגריסונגס-טעלעגרא מע צום נצחון פון דער גערעכטיגקייט.

אנטיסעמיטישע סטודענטען-אונרוהען

ב ו ק א ר ע ש ט, 16 (יט"א טעלעגראפיש)

די בוקארעשטער אוניווערזיטעט איז ווידער גע-שלאסען געווארען צוליב אנטיסעמיטישע דעמאנס-טראציעס.

ביי
רעוומאטיזם
ארטרעטיזם
און פאדאגרע
געברויכט מען
טאבלעטקעס

Togal

זיי ברענגען טערלייכטערונגען און שטילען די ווערטאגען.

ווען פרומע יודען שלאגען רבנים...

איסטערלישער הספד ביים פרישען קבר פון א ווארשאווער רב

ווארשא, 16 (טעלעפאניש)

היינט איז פארגעקומען די לויה פון הרב יוד-קאווסקי, וועלכער איז געשטארבען אין גאס פון א הארץ-שלאג. אין דער לויה האט אנטיילגענומען א גרויסער עולם.

ביים פרישען קבר פון הרב יודקאווסקי האט זיך פון צווישען עולם מלווים אויפגעשטעלט די טאכטער פון נפטר, וועלכע האט געבעטען, מ'זאל איהר ער-לויבען זאגען א פאר ווערטער וועגען איהר פער-שטארבענעם פאטער. די פרוי האט דאן אזוי מספיד געווען איהר פאטער:

— ביי מיין פאטער ע"ה איז געווען א הארץ ווי ביי משה רבינו'ן:

אז היטלער האט אנגעהויבען שלאגען יודען, האט אנגעהויבען וועהטיגען מיין פאטער'ס האַרץ; ווען יודען האבן גענומען שלאגען יודן—האט אנגע-הויבען מיין פאטערס הארץ צו בלוטיגען; ווען פרו-מע יודען האבען אנגעהויבען שלאגען רבנים (ווי עס איז געווען אין ווארשא, דעם לעצטען שבת, ווען אגודה'ניקעס האבען מאסענווייז אין די ווארשאווער גאסען מאניפעסטירט נעגען ווארשאווער ראבינאט, וואס ער האט אונטערגעשריבען אן'אויפרוף לטובת דעם קרן קימת לישראל, און בעת דער מאניפעסטא-ציע געשלאגען רבנים, דעמאלירט אום שבת זייערע וואוינונגען — דער.) — דאן האט מיין פאטער'ס הארץ שוין נישט געקענט אויסהאלטען, און עס האט געפלאצט.

דער הספד פון דער טאכטער איבער'ן פרישען קבר פון איהר פאטער, דעם ווארשאווער מורה-הוראה, האט צווישען גרויסען עולם געמאכט א טיפען רושם.

—=—

טשעכישע הלואה פאר די די סאוויעטען

פ ר א ג, 16 (ספ. טעל.)

עס ווערט ווייטער בעפיהרט די אונטער-האנדלונגען וועגען א טשעכישע הלואה פון 250 מיליאן קראן פאר די סאוויעטען. פאר דער דאזי-גער סומע זאלען די סאוויעטען מאכען איינקויפונ-גען פאר מזומן אין טשעכאסלאוואקיי.

הזכרה

היינט, פרייטאג, פ' בהר, י"ד אייר, (פסח שני) צו דער 23-טער יאהר-צייט פון הרב הגאון הצדיק רבינו

אליי חיים מייזל

ב"ר משה זצ"ל

ווערט אין דער תלמוד תורה, יאקובא 6, פינקטליך 11 א זייגער פריה, אפגעריכט ווערען א פייערליכע הזכרה לנשמתו הטהורה. אויפ'ן בית-החיים ווערט געמאכט ווערען הזכרות היינט פרייטאג פון 8 א זייגער פריה אן. ווי אויך זונטאג, פ' בחקותי ט"ז אייר פון 8 פריה

אלע אונזערע חברים, ווי אויך פערעהרער און סימפאטיקער פון הרהגה"צ זצ"ל ווערען געבעטען פינקטליך און צאהלרייך צו ערשיינען.

1044

די פערוואלטונג.

בעמערקונג: די טראמוואיען נומער 1 און 6 קורסירען ביז'ן בית החיים.

DERESZOWI JAKUBOWI
z powodu zgonu

MATKI Jego

wyrazy głębokiego współczucia wyrażają

Wychowawczyni i Koledzy

Kl. III Szk. Powsz. T. Sz. Ośw.
i Wiedzy Techn. wśród Żydów
Pomorska 46 48

בית-ספר עברי בן שבע מחלקות

„יבנה"

איז מודיע, אז פון 15 יאנואר ד. י. איז די שולע איבערגעטראגען געווארען אין א נייעם מוסטערהאפטען לאקאל אויף

פיעטריקאווער 111 (אלטע קאשטשושקי 48)

איינשרייבונגען אין אלע 7 קלאסען, ווי אויך אין דער פרעבעל-שולע ווערען אנגענומען יעדען טאג, א חוץ שבתים פון 2–8 נאכמ.

מיין שוער-געטראפענעם חבר

אברהם פילאזאף

צוליב'ן טויט פון זיין

מוטער

דריקט אויס מיטגעפיהל

מ. גאלדמאן

זונטאג, דעם 19-טען מאי 11 א זייגער פארמיטאג קומט פאר אויפ'ן בית-החיים די ענט-הילונג פון דער מצבה נאך אונזער נישט-פערגעסליכען מאן, פאטער און ברודער

ברוך וואלק ז"ל

אויף וועלכער אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען צו קומען.

די פאמיליע.

ב י י ל י י ד

אונזער טיפסטען ביילייד דריקען מיר אויס דער פאמיליע וואלבערג, גלובנא 46 צוליב דעם פריהצייטיגען טויט פון זייער ליבען און געשעצטען מאן און פאטער

בערעל ע"ה

זייט געטרייסט מיט די ווערטער המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

פאמיליע פריימאן.

גוטא
ווישינסקא
יצחק
טשעשניעווסקי
פערלאבט
לאדז, אין מאי 1935.

צו דער פערלאבונג פון אונזער שוועסטער

ג ו ט א
מיט ה'
יצחק טשעשניעווסקי

ווינשט א הערציגען מזל טוב
יאדושא, לעאן און יוסף ווישינסקי.

צו דער פערלאבונג פון אונזער שוועסטער און שוועגערין

גוטא ווישינסקא
מיט ה'
יצחק טשעשניעווסקי

ווינשען א הערציגען מזל טוב
עדושא און יוסף ליטווין.

א הערציגען מזל-טוב צו דער פערלאבונג פון פרל.

גוטא ווישינסקא
מיט ה'
יצחק טשעשניעווסקי

ווינשען אננא און דוד ווייגריב
אברהם ברעסלער און פרוי
קארן און פרוי
יעקב מאטא
סעווערין רייכמאן
מאטיל יאבלאנסקי

צו דער פערלאבונג פון פרל. גוטא ווישינסקא
מיט ה'
יצחק טשעשניעווסקי

ווינשען א הערציגען מזל-טוב דער פאמיליע ווישינסקי און די פער-לאבטע דאס פערסאנאל פון דער פירמע חיים ווישינסקי
מרדכי באך און פרוי
נחמן בערקענשטאדט
מענדעל בערקענשטאט

צו דער פערלאבונג פון ה'
יצחק טשעשניעווסקי
מיט פרל.
גוטשא ווישינסקא

ווינשען מיר זיי א הערצליכען מזל-טוב
ישראל ווינפעלד און פרוי.

TORGSIN
OGÓLNOZWIĄZKOWE ZJEDNOCZENIE DLA HANDLU Z CUDZOZIEMC.
MOSKWA, KUZNIECKIJ MOST 14

אנווייזונגען אויף אלע שטעדט פון סאוו.-רוסלאנד אויף „טארגסין" נעהמט אן:

Bank Gospodarstwa Krajowego און אבטיילונגען; Bank P. K. O. אין אפטיילונגען; (פ.ק.א. ביי אלע פאסט-אמטען קאנטא Państwowy Bank Rolny (№ 22 000 אין אפטיילונגען; Powsz. Bank Kredytowy S. A., Bank Zachodni S. A., Tow. „Hias", Powsz. Bank Związkowy, Bank Handlowy, Bank Związku Spółek Zarobkowych, D/B T. Bunimowicz, Wilno Oddz. Banku Drezdeńskiego w Gdańsku און אנד.

ווערט-בריוו נעהמען אן אלע פאסט-אמטער. פאדערט די נייע פרייז-קוראנטען מיט די פערקלענערטע פרייזען.

אינפארמאציעס קריגט מען אלע דערמאנטע אינסטיטוציעס ווי אויך די געזעלשאפט „היאס"

WARSAWA, Plac Grzybowski 10
Tel. 275-63.

דאס בעוואוסטע

טוך און קארט-געשעפט פון

M TAZBIR

לאדז, פיעטריקאווער 23, טעל. 226-39
פראנט II שטאק

טיילט מיט, אז צום קומענדען פריהלינג-סעזאן בעזיץ איך אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע און מאדערנסטע

הערען און דאמען-שטאפען

פון די בעסטע בילינצער און טאמאשאווער סחורות צו די בילינסטע פריזען.

ספעציעלער אויסוואל פון רעשטען וואס מען פערקויפט מיט 30% ביליגער

געדענקט די אדרעס!

רעיעלע און סאלידע בעהאנדלונג!

Druskieniki-Zdrój
UZDROWISKO
Nadniemeńskie

ערעפנונג פון סעזאן דעם 15-טען מאי.

צופאהר מיט דער ניי=אויסגעבויטער באהן-ליניע אויפ'ן ארט.

קור-קאסטען אין פריהלינג=סעזאן פון 15 מאי ביז'ן 1 יולי זענען בעדייטענד פערקלענערט.

צום פריהלינג

שיך

די לעצטע מאדעלען

עמפפעהלט

SALON OBUWIA
A. OGOREK
Łódź, Zawadzka 11, tel. 202-86.

בעמערקונג: ספעציעלע אפטיילונג פון מענער-שיך אין א גרויסען אויסוואהל.

גראנדיעזע טרויער-פייערליכקייטן אין לאדז

די געוועלבער ווערן היינט געשלאסן 4 א זייגער בייטאג — 2 גאסן-צוגן — מארגן ווערט זיך אלץ אפשטעלן פון 9 ביז 1 בייטאג — גרויסע יידישע דעלעגאציע צו דער לויה

דער פאלקס טרויער וועלכער האט ארומגענומען דאס גאנצע לאנד, וואקסט און ווערט פון טאג צו טאג שטארקער, אין דער געזעלשאפט צווישן דער בעפעלקערונג פון אונזער שטאט. צום אנדענק און אלס צייכען פון טרויער נאכן פערשטארבענעם מארשאל יוזעף פילסודסקי, האבען די בירגער פון אונזער שטאט דעקארירט די פענסטער און באלקאנען מיט די בילדער פון פערשטארבענעם ארומגענומען מיט שווארץ און בעציהרט מיט בלומען, אויף די גאסען זעהט מען וואס אמאל מעהר

מענשען וואס טראגען טרויער בענדער

אויף די ארמעל.

נעכטען האבען זיך פארן בנין פון דער וואיעוואדזטווע אויף אגראדאווא 15 געזאמעלט אונצעהליגע דעלעגאציעס פון פאלקס און מיטעל שולען, געזעלשאפטליכע ארגאניזאציעס און פריוואט פערזאנען וועלכע האבען אין קאנדאלענץ בוך פערשריבען זייער מיטגעפיהל אויסדרוק.

די שול דעלעגאציעס מיט זייערע לעהרער זענען געקומען אונטער די פעהנער בעדעקט מיט קרעפ און אונטער דער בראנזענע פיגור פון מארשאל פילסודסקי אין רעצעפציע זאל אין דער וואיעוואדזטווע האט די שול יוגענד בעלעגט בינטלעך מיט ליליעס.

אין משך פון גאנצען נעכטיגען טאג האט געארבייט דער היגער

קאמיטעט צו ארגאניזירען די לויה-פייערליכקייטען

מען האט צוגעגרייט די צעטלען פון די דעלעגאציעס וואס דארפען פיהרען די אורנעס מיט ערד צו דעם גערענקס בארג פאר מארשאל יוזעף פילסודסקי. טויזענדער מענשען האבען אנגעמאלדען זייער גרייטקייט צו דעקען אלע קאסטען און געבעטען די ערלויבעניש אנטיילצונעהמען אין די דעלעגאציעס פון לאדז קיין קראקא.

פון לאדז פאהרען ארויס דערוויל 300 דעלעגאטען פון פערשידענע געזעלשאפטליכע אוןווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען, מיליטערישע און לעגיאנען א. א. וו. א. א. וו. אויך 20 רעפרעזענטאנטען פון שטאט ראט און לאדזער שטאטישע פערוואלטונג.

ערד פון קברים פון די לאדזער העלדען אויף דעם גערענקס - בארג פון מאר-שאל פילסודסקי

אויפ'ן אויפטראג פון וואיעוואדישען קאמיטעט צו ארגאניזירען די לויה - פייערונגען זענען אויפ'ן אלטען קאטוילישען צמענטאזש אוועק דעפוטאט וואשקיעוויטש און לייטער פאלט און אין דער געגענוואַרט פון צמענטאזש - אויפזעהער גענומען ערד פון די קברים פון די אויפשטענדלער פון 1863 יאהר, וואס זענען געשטארבען פון די וואונדען, וועלכע זיי האבען בעקומען אין שלאכט אונטער דאבראַ דעם 24 פעברואר 1863. אין דער צווייטער אורנע האט מען גענומען ערד פון דעם קבר פון קאפיטאן סטעפאן פאנאנאווסקי, וועלכער איז געפאלען אונטער ראדזימין אין יאהר 1920, אויך פונם קבר פון ראטמיסטער אלעקסאנדער נאפיורקאווסקי, דעפוטאט פון ערשטען סיים, וועלכער איז געפאלען אין קאמף אונטער פלאצק אין יאהר 1920.

די איבערגעבליבענע פארשטעהער זענען דאן אוועק מיט דער צווייטער אורנע אויף דעם עוואנגעלישען צמענטאזש אויפ'ן קבר פון סטעפאן לינקע, מיטגליד פון פ. א. וו., וועלכער איז געפאלען דעם 10 נאוועמבער 1918 ביים ענטוואפענען די אקופאנטען.

מיט דער דריטער אורנע האבען זיך דעפוטאט וואשקיעוויטש און לייטער פאלט בעגעבען אויף קאנסטאנטינער פאלעסיע, וואו זיי האבען גענומען ערד פון דעם „ברודער קבר" פון די געפאלענע אין קאמף מיט'ן צאריזם אין די יאהרען 1906—1908.

די אורנעס מיט'ן ערד האט מען אוועקגעשטעלט אין שטאטישען ארכיוו, און היינט וועלען זיי איבערגעגעבען ווערען דער דעלעגאציע, וועלכע וועט אפפיהרען די ערד פון די קברים פון די לאדזער קעמפער פאר'ן פרייהייט און אונאפהענגיקייט פאר דער פוילישער מלוכה, קיין קראקא, כדי זי ביילעגען אויף דעם גערענקס-בארג פון מארשאל פילסודסקי.

די היינטיגע לויה - פייערליכקייטען

היינט זענען אין אונזער שטאט פאראויסגעזעהן פערשידענע טרויער-פייערונגען, אין וועלכע עס וועלען קענען אנטיילנעמען די ברייטע מאסען פון דער לאדזער געזעלשאפט.

אין גארניזאן - קאשטשאל אויף יעזשי גאס וועט אפגעהאלטען ווערען א גאטעס-דינסט אין דער געגענווארט פון פארשטעהער פון דער מלוכה'שער מאכט, מיליטער, זעלבסטפערוואלטונג און דעלעגאציעס פון פערשידענע געזעלשאפטליכע, מיליטערישע פראפעסיאנעלע און ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס פון לאדזער פאוויאט.

נאך דעם גאטעס-דינסט וועט זיך בילדען א צוג וואס וועט געהן מיט די גאסען: 11 ליסטאפאד, גדאנסקא ביז אגראדאווא צום בנין פון דער וואיעוואדזטווע, וואו די דעלעגאציעס פון לאדזער פאוויאט וועלען בעלעגען זייערע אונטערשריפטען אין קאנדאלענץ-בוך, נאכדעם וועט דער טרויער-צוג בראש וועלכען עס וועלען געהן מיליטער — ציהען דורך פרייהייטס-פלאץ, פעטריקאווער אונטער דער פאוויאטאווע סטאראסטווע, וואו סטאראסטע מאקאווסקי וועט איבערלייענען דעם מאניפעסט פון מלוכה-פרעזידענט און וועט האלטען א קורצע רעדע.

נאכדעם וועט דער צוג אויפגעלעזט ווערען.

האלב 5 נאכמיטאג וועט א דעלעגאציע פון לאדזער פאוויאט מיט די אורנעס ערד פון די קברים פון די העלדען פון 1863, און וואס זענען געפאלען אין די יאהרען 1914—1920, זיך זאמלען אויף קאטעדראל-פלאץ, אין דערזעלבער צייט וועלען זיך דארט זאמלען אויך די ארגאניזאציעס מיט פעהנער בעדעקט מיט קרעפע און די בירגער פון דרום-טייל פון שטאט.

נאכ'ן איבערלייענען דעם מאניפעסט פון מלוכה פרעזידענט און א קורצע רעדע, וועט זיך בילדען א טרויער-צוג בראש, וועלכען עס וועט געהן מיליטער און די דעלעגאטען, וואס פאהרען קיין קראקא מיט די אורנעס. ארגאניזאציעס מיט פעהנער און די געזעלשאפט.

דער צוג וועט געהן דורך פעטריקאווער ביז טראגוטא און נאכדעם דורך דער סטעזשעלעצקא, וואו מען וועט זיך אויף א רגע פערהאלטען פאר דעם בנין, וואס איז אויפגעבויט אויפ'ן נאמען פון מארשאל פילסודסקי. נאכדעם בעגלייטען די דעלעגאטען אויפ'ן וואקזאל לאדז—פאבריטשנע.

דער צווייטער צוג

האלב 5 נאכמיטאג וועט זיך די לאדזער דעלעגאציע צו דער לויה, די ארגאניזאציעס מיט די פעהנער און די בעפעלקערונג זיך צונויפזאמלען אויף פלאץ וואלנאשטשי, פאר די פערזאמעלטע וועט אינזש. וואיעוואדזקי אדורכלייענען דעם מאניפעסט פון מלוכה-פרעזידענט.

נאכ'ן שפילען שאפענס טרויער-מארש וועט זיך בילדען א צוג, בראש וועט געהן דאס מיליטער דאן די לאדזער דעלעגאציעס מיט די דריי אורנעס ערד פון די קברים פון די געפאלענע העלדען פאר פוילענס אונאפהענגיקייט, דאן די ארגאניזאציעס מיט די פעהנער און די בעפעלקערונג.

דער צוג וועט געהן דורך פעטריקאווער גאס ביז טראוגוטא דאן מיט דער סטעזשעלעצקא (סקאדאווא) וואו ס'ווערט געבויט דאס הויז-דענקמאל א. נ. פון מארשאל פילסודסקי און דאן צום פאבריקס-באהנהויף.

ווען דער צוג, אין וועלכען ס'פאהרט אפ די לאדזער דעלעגאציע צו דער לויה פון מארשאל פילסודסקי וועט ריהרען פון ארט, וועט דער ארקעסטער שפילען שאפענס טרויער-מארש.

בעת דער צוג וועט געהן, וועט אפגעשטעלט ווערען דער טראמוואי-פערקעהר און דער גאנצער ראד-פערקעהר.

אין דער צייט וועלען אויך פערמאכט ווערען אלע געוועלבער, ס'וועלען קלינגען די קירכען-גלאקען און די פאבריקס-סירענעס וועלען ברומען.

שבתדיגע פייערליכקייטען

שבת 9 א זייגער אינדערפריה, אין טאג ווען עס וועט פארקומען די לויה פון מארשאל פילסודסקי אין קראקא, וועלען פארקומען גאטעס-דינסטען אין אלע געבעט-הייזער, אין וועלכער ס'וועט אנטיילנעהמען די שול-יוגענד. די יידישע שול-יוגענד וועט זיך זאמלען אין דער גרויסער סינאגאגע אויף אל. קאשטשושקי און אין דער אלטשטעטישער שוהל.

אלס צייכען פון טרויער וועלען צווישען 9 און 1 געשלאסען ווערען אלע פאבריקען, געוועלבער, אונטערנעהמונגען, ס'וועט איבערגעריסען ווערען די ארבייט אין די ביוראס און אמטען. אין דער צייט וועט אויך אפגעשטעלט ווערען דער טראמוואי און ראד-פערקעהר אין דער גאנצער שטאט.

ווען דעם טויטען קערפער פון מארשאל וועט מען קובר זיין אין דיאונטערערדישע סקריפטען פון וואוועל, וועלען קלינגען אלע קירכען-גלאקען און ס'וועט פעראָרדענט ווערען א 5-מינוטיגע פולשטענדיג שטילשווייגען.

ווער געניסט פון רעדוצירטע פרייזען אויף באהן - בילעטען?

פון 80 פראצענט רעדוקציע אויף באהן-בילעטען געניסען די מיטגלידער פון אלע פעראיינען פון געוו. מיליטער-לייט, מיטגלידער פון יידישען קאמבאטאנטען-פעראיין, פון בערעק-יאסעלעוויטש-לעגיאן, אויפשטענדיגע פון 1863, סאקאל, פייערלעשער און ענליכע פעראיינען.

אלע געוועלבער ווערען געשלאסען 4 א זייגער נאכמיטאג

אין הסכם מיט דער פעראָרדנונג פון קאמיטעט צו ארגאניזירען די פייערליכקייטען מוזען אלע געוועלבער און אונטערנעהמונגען זיין געשלאסען היינט פון 4 ביז 7 אווענד.

מארגען שבת וועלען די געוועלבער און אלערליי אנדערע אונטערנעהמונגען זיין געשלאסען פון 9 ביז 1 מיטאג.

זיצונג פון קהלה און ראבינאט

נעכטען 1 א זייגער בייטאג איז פארגעקומען א זיצונג פון דער קהלה-פערוואלטונג און קהלה-ראט וועגען ארויסשיקען א דעלעגאציע צו דער לויה פון מארשאל פילסודסקי.

ס'איז בעשלאסען געווארען ארויסצושיקען 2 דעלעגאציעס: איינער קיין ווארשא צו די היינטיגע לויה-פייערליכקייטען און איין דעלעגאציע קיין קראקא צו דער איינענטליכער לויה פון מארשאל.

קיין ווארשא פאהרט אין נאמען פון דער יידישער קהלה פאלגענדע דעלעגאציע: פרעזעס מינצבערג, ראטמ. פ. ליבערמאן, ראטמ. כארי, דאזאר ח. מ. דומקאווסקי און הרב מ. נ. קרול.

קיין קראקא פאהרט פאלגענדע דעלעגאציע: דאזאר ב. רוס, פרנס א. רעכטמאן און פרנס מ. האלבערשטאט.

ווייטער איז בעשלאסען געווארען שבת 9 א זייגער אינדערפריה איינצוארדנען א פייערליכע הזכרה אין אלטשטעטישער שוהל

4 א זייגער ווערן די יידישע געוועלבער געשלאסען

דער ראבינאט האט פעראָרדענט:

1) היינט, פרייטאג, אין טאג פון גרויסען פאלקס טרויער צוליב דער לויה פון שעפער פון פוילענס אונאפהענגיקייט יוזעף פילסודסקי ע"ה זאלען אלע יידישע געשעפטען, ביוראס און ווערקשטעלען זיין געשלאסען 4 א זייגער נאכמיטאג.

2) מארגען, שבת, 9 א זייגער אינדערפריה זאל אין אלע שוהלען און בתי תפילה אפגעריכט ווערען אנ'הזכרה פאר'ן גרויסען פאלקס-העלד מיט געלעגנהייטס - רעדעס.

יידישע דעלעגאציעס צו דער לויה

דער ענדגילטיגער צוזאמענשטעל פון די יידישע דעלעגאציעס אין דער לויה פון מארשאל פילסודסקי איז פאלגענדער:

אין דער דעלעגאציע פון דער שטאט-פערוואלטונג געפינען זיך ראטמאן מארגולים (פעראייניגטע יידישע פראקציעס) און ראטמ. ד"ר קרויש (ציוניסטישע פראקציעס).

פון דער קהלה פאהרען קיין ווארשא: פרעזעס מינצבערג, ליבערמאן, כארי, רומקאווסקי; קיין קראקא — ב. רוס, רעכטמאן און האלבערשטאט.

פון ראבינאט — הרב מרדכי ניסן קרול.

פון סוחרים - פעראיין פעטריקאווער 73 — פרעזעס יוליוש לעווששטיין.

פון סוחרים - פעראיין פעטריקאווער 10, י. מארגולים און דיר. שווארצמאן.

פון לאנדעס - פערבאנד פאר טעקסטיל - אינדוסטריע, פרעזעס באביאצקי און ראטמ. י. ליבראך.

פון יידישען קאמבאטאנטען - פעראיין אדוו. בעלער, אדוו. מענקעס און אינזש. ליכטענשטיין.

פון קליינהענדלער - פעראיין אגראדאווא 10 — פרעזעס ליבוש ראזענבערג און וויצע-פרעזעס גרשון וואלמאן.

פון קליינהענדלער - פעראיין פאמארסקא 15 — פרעזעס כארי, סעגאל, פריים און דיר. צימערמאן.

פון צענטראלען האנדווערקער - פערבאנד פילסודסקיעגא 69: פרעזעס ד"ר קרויש, פרוינד, לובלינסקי און דיר. רעדליום.

פון דער האנדווערקער - עקספאזיטור: גלאטמאן ראטמ. פיאלקא, ראטמ. האנעמאן און הערשקאוויטש

טישלער-צעך: הערשקאוויטש, קאפלאוויטש און וויסבראט.

מעטאל-צעך — קיוואק.

פון לעגיאן א. נ. פון בערעק יאסעלעוויטש: א דעלעגאציע פון דער ערשטער שטופע, פון דער צווייטער, פון די. אונטעראפיצירען און ה' ריעזניק.

פון דער „אגודה": פרעזעס ליבערמאן און שווארץ.

פון דער פאלקס-פארטיי: מאג. באלבערישסקי.

פון פעראיין פון די אפטייק - אנגעשטעלטע די מאגיסטרען: ווערצינסקא, קעמפפי און מ. באלבעריש סקי.

„נותן להם" וועט רעפרעזענטירט זיין דורך איהר פרעזעס מאג. מ. באלבערישסקי.

פון יידישען אינוואלידען - פערבאנד — הענגעלטרויב.

דעלעגאציעס פון יידישע גימנאזיעס

פון ערשטען יידישער גימנאזיום איז נעכטען אוועק א דעלעגאציע וואס איז בעשטאנען פון דר. בערלאס וועלכער האט פערטרעטען דעם דיר. פערלמאן.

דיר. פערלמאן איז געווען פערנומען ביי די מאטורא עקזאמענס, ווייטער איז אין נאמען פון עלטערען קאמיטעט געווען פערטרעטען פרוי וויסטעניצקא און 3 שילער פון דער העכערער קלאס.

די דעלעגאציע האט זיך פערשריבען אין אנדענקס בוך, אין דער וואיעוואדזטווע. די שילערס האבען דארט אויך אוועקגעלייגט בלומען.

פון ערשטען גימנאזיום איז נעכטען ארויסגעפאהרען קיין ווארשע אלס דעלעגאציע צו דער לויה דר. פאללעק און 3 שילער, וועלכע האבען אויך מיטגענומען די שול-פאהן געהילט אין שווארצע קרעפא.

פון צווייטען גימנאזיום איז אין דער וואיעוואדזטווע געווען א דעלעגאציע וואס איז בעשטאנען פון דיר. דר. עלענבערג. און 3 שילער, פון עלטערען קאמיטעט פרוי פרושינאווסקא זיי האבען זיך דארט איינגעשריבען אין קאנדאלענץ בוך און ביגעלייגט א קראנץ בלומען.

גליקציייטיג פאהרט ארויס א דעלעגאציע קיין ווארשא צו דער לויה מיט דער שול - פאהן געהילט אין שווארצע קרעפא. די דעלעגאציע בעשטעהט פון פרוי פרושינאווסקא פראפ. בראווערמאן און 2 שילער.

פון יידישען מעדעל גימנאזיום איז נעכטען געווען א דעלעגאציע אין דער וואיעווארזטווע וואס איז בעשטאנען פון פרוי ווארשאבעיטשיק מיט 3 שילערינס ווי זיי האבען זיך איינגעשריבען אין קאנדאלענץ בוך און ביגעלייגט א קראנץ בלומען

עס פאהרט אויך ארויס קיין ווארשא א דעלעגאציע אויף דער לויה. די דעלעגאציע בעשטעהט פון פראפ. ארמיאן און 2 שילערינס צוזאמען מיט די שול-פאהן איינגעהילט אין קרעפא.

טרויער פערזאמלונג פון די פרעזעסען פון האנדעל און אינדוסטרי קאמערען.

די האנדעל און אינדוסטרי קאמער טיילט מיט אז דעם 14טען ד.ח. איז אין לאקאל פון ווארשאווער האנדעלס און אינדוסטרי קאמער פארגעקומען א פייערליכע טרויער פערזאמלונג פון אלע פרעזעסען פון האנדעלס און אינדוסטרי קאמערען, אין דער פערזאמלונג האבען אנטייל גענומען מצד לאדז, דער פרעזעס דר. פ. מאציישעווסקי, נאך דער טרויער רעדע וועלכע עס האט געהאלטען דער פרעזעס פון פעראיין פון די האנדעלס און אינדוסטרי קאמערען, מיניסטער טש. קלארנער, וועלכער האט אויך איבערגעלייענט דעם מאניפעסט פון מלוכה פרעזידענט, האט די פערזאמלונג בעשלאסען ארויסצוגעבען אן אויפרוף צו די ווירטשאפטליכע קרייזען וואס זענען רעפרעזענטירט דורך דער האנדעלס און אינדוסטרי זעלבסטפערוואלטונג.

* * *

מיט דעם דאזיגען אויפרוף האט די האנדעלס און אינדוסטרי קאמער אויך מיטגעטיילט אז די ווירטשאפטליכע זעלבסטפערוואלטונג האלט פאר נויטיג אז אלע מיטגלידער וואס נעהמען אנטייל אין ווירטשאפטליכען לעבען ד.ה. ארבייטסגעבער. מיטגלידער פון די סעקציעס, בעאמטען פערסאנאל, די בעדינונג פון מאגאזינען, ארבייטער און אנגעשטעלטע זאלען טראגען טרויער בענדער אויף די ארעמס.

„וויזא" פערשרייבט דעם מארשאל פילסודסקי אין גאלדענעם בוך פון קרן-קימת

נעכטען אין אווענד איז פארגעקומען א טרויער-זיצונג פון דער פערוואלטונג פון „וויזא". די טרויער זיצונג האט געעפענט פרוי ד"ר ברוידע, וועלכע האט אנגעוויזען אויף דעם גרויסען פערלוסט פון לאנד.

ס'איז בעשלאסען געווארען איינצושרייבען דעם פערשטארבענעם מארשאל פילסודסקי אין גאלדענעם בוך פון קרן-קימת.

ציוניסטישע ביורא היינט געשלאסען

צוליב די טרויער - פייערליכקייטען אין צוזאמענהאנג מיט דער לויה פון מארשאל פילסודסקי וועט היינט דאס ציוניסטישע ביורא זיין געשלאסען.

די גימנאזיע ביי דער געזעלש. צו פערשפרייטען טעכנישע וויסענשאפט צווישען יודען

(פאמארסקא 46) האט דעקארירט דעם גאנצען בנין מיט קרעפ. אלע שילער האבען פערהאנגען די שול-אפצייכענס מיט קרעפ און אנגעטון טרויער-בענדער אויף די ארימס.

אין אלע קלאסען פון דער גימנאזיע האט דיר. באלין געלייענט דעם מאניפעסט פון מלוכה-פרעזידענט און דעם אויפרוף פון בילדונגס-מיניסטער.

דאס זעלבע האט אויך גענומען אין אלע קלאסען פון דער פאלקס-שול דער לייטער גלאס.

דעלעגאציעס פון די שילער מיט זייערע לעהרער האבען זיך איינגעשריבען אין קאנדאלענץ-בוך פון דער וואיעוואדזטווע. א גרעסערע דעלעגאציע פון די שילער פון דער גימנאזיע און פון דער פאלקס-שול זענען נעכטען ארויסגעפאהרען קיין ווארשא, כדי זיך אין נאמען פון זייערע קאלעגען געזעגנען מיט דעם מארשאל פילסודסקי.

אין שעכטער - פעראיין

אין פעראיין פון יודישע פליישער-הורטאווניקעס פון גאשטשיני דוואור און אין קעלבער-שעכטער-פעראיין איז פארגעקומען א גרויסע טרויער-זיצונג אונטערן פארזיץ פון אדוו. ווייספוס, וועלכער האט גערעדט וועגען דער פערזענליכקייט פון מארשאל פילסודסקי. ס'איז ארויסגעשיקט געווארען פאלגענדע קאנדאלענץ-דעפעשע צום האנדעלס-מיניסטער.

„טיף געטראפען צוליבן טויט פון מארשאל יוזעף פילסודסקי, דעם שעפער פון דער פוילישער אונאפהענגיגקייט און פיהרער פון פאלק. בעטען מיר זיין עקסעלענץ אנצונעהמען די אויסדרוקען פון אונזער וועהטאג".

דער טושינער רב גיט איבער א דאקומענט, אז א יודישע פאמיליע האט אפגעראטעוועט דעם מארשאל

דער רב איז מיט א דעלעגאציע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין טושין געווען מיט א קאנדאלענץ-בעזוך ביי דעם פאוויאטאווען סטאראסטא מאקאווסקי.

דער רב האט איבערגעגעבען דעם סטאראסטא דעם צער און וועהטאג פון דער יודישער בעפעלקערונג צוליב'ן טויט פון מארשאל. בעזונדערס האט די דעלעגאציע איבערגעגעבען דעם סטאראסטא א שריפטליכען דאקומענט, וועלכער שטעלט פעסט, אז די יודישע בעפעלקערונג אין טושין האט געהאט די זכיה אפצוראטעווען מיט לאנגיאהרען צוריק דעם מארשאל פילסודסקי פון די הענד פון צארישע זשאנדארמען, וועלכע האבען איהם געיאגט. דער מארשאל איז דעמאלט בעהאלטען און אפגעראטעוועט געווארען דורך דער יודישער פאמיליע סענדער.

דער סטאראסטע האט צוגענומען דעם דאקומענט און געדאנקט פאר די מיטגעפיהלס - אויסדרוקען פון דער יודישער בעפעלקערונג אין טושין.

(ווייטער זעה 20-טע זייט)

ד"ר טעאָדאָר הערצל זיינע סטודענטען־יאָהרען

אַ'אומבעקאַנט קאַפּיטעל פון דער לעבענס־געשיכטע פון פערשטאָרבענעם ציוניסטישן דענקער און פיהרער

(צו זיין 75־טען געבוירען־טאָג) • פון ראובן ברײַנין

א.

צו אַכטצעהן יאָהר, נאָך דעם ווי הערצל האָט געענדיגט די דייטשע גימנאַזיע אין בודאַפּעשט, איז ער אַנגעקומען אין ווינער אוניווערזיטעט אַלס סטודענט אויף דעם יורידישען פאַקולטעט, נישט ווייל ער האָט געהאַט בעזונדערע נייגונגען צו אַדוואָקאַטור איז ער אַנגעקומען אין דעם פאַקולטעט, נאָר ווייל ער האָט פיינט געהאַט מעדיצין.

נאָר וואָס: ווען ער איז אַריין אין יורידישען פאַקולטעט האָט ער געהאַט אַ בעהאַלטענעם ציל: אָט דער פאַקולטעט איז דאַן געווען דער קירצסטער וועג צו דער ליטעראַטור. אַלס גימנאַזיסט האָט ער פיי זיך בעשלאָסען צו ווערען אַ רייטשער שריפטשטעלער איהם האָט מאַגנעטיש געצויגען צו דער קאָמעדיע און סאַטירע. ביי איהם איז געווען ענטוויקעלט אַ בעזונדערער חוש צו דערפיהלען און מערקען מענשליכע שוואַכקייטען, אַלס 14־יאָהריגער יונגעל האָט ער אָנגעהויבען שרייבען פּיעסען, סאַטירישע סקיצען, וועלכע ער פלעגט פאָרלעזען פאַר זיינע חברים אין גימנאַזיסטישען פעראיין „מיר".

ווען זיין איינציגע שוועסטער איז געשטאָרבען האָבען זיינע וואוילהאָבענדע עלטערן איינגאַנצען זיך אָפּגעגעבען מיט איהם. זיין פאָטער האָט נישט געשפּאָרט קיין געלט צו דערפילען די וואונשען פון זיין איינציגען זוהן.

הערצל אַלס סטודענט האָט זיך אויפגעפיהרט נאָר נישט ווי אַ זוהן פון רייכע עלטערן. ער האָט נישט אַרויסגעוואָרפען זיין געלט אויף פרויען און הוליאַנקעס, ווי עס האָבען געטאָן די מעהרסטע רייכע סטודענטען. ער איז געווען בעשיידען און אויסגערעכענט אין געלט־זאַכען. נישט ־ אויסגערעכענט אין געלט ־ אויסגאַבען איז ער געווען נאָר דאַן, ווען עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען קליידער, ער האָט זיך געקליידט שטענדיג אַמשענסטען און אַמטייערסטען. דאָס איבעריגע געלט, וואָס ער האָט בעקומען מאָנאַטליך פון זיין פאָטער, האָט ער אויסגעגעבען אויף ביכער און אויף זיינע אָרימע חברים.

די יודישע סביבה פון רייכע סוחרים און בערזען מעקלערס איז איהם געווען גאַנץ פרעמד. די געפיהלען פון שפּאָט, וואָס זיי האָבען דערוועקט ביי איהם, אין זיינע סטודענטען יאָהרען. האָט ער נאָכהער אויסגעדריקט אין זיין פּיעסע „דאָס נייע געהעטאָ".

* * *

הערצל אַלס סטודענט האָט געהאַט בעקאַנטע און פריינט צווישען קריסטליכע סטודענטען. ער האָט זיך אָבער קיינמאָל נישט געשטופּט אין קריסטליכע קרייזען, וואו ער איז געווען נישט געוואונשען.

אַלס סטודענט האָט ער קיינמאָל נישט בעטאָנט זיין יודענטום אין קיין זאַך, ער האָט אָבער אויך קיינמאָל נישט אָפּגעלייקענט אָדער פערשוויגען זיין יודישקייט.

אמת, אינגערליכע בעציהונגען האָט ער דאַן נישט געהאַט נישט צו דעם אַבסטראַקטען יודענטום, נישט צו די יודען פון זיין אומגעבונג, דאָך איז ער געווען צו שטאָלץ אַרויסצוגעבען זיך פאַר דאָס, וואָס ער איז נישט געווען.

דער יודישער סטודענט הערצל האָט געדינט אַלס מוסטער פאַר זיינע קריסטליכע קאָלעגען מיט זיין גוטען געשמאַק, גוטען, איידעלען טאָן, עלעגאַנץ אין קליידונג; ער האָט געמאַכט דעם איינדרוק פון אַ יונגען מענשען, וואָס ווייסט זיין אייגענעם ווערט, און איז צוגלייך זעהר בעשיידען, טאַקטפול. אַלס סטודענט האָט ער זיך געהאַלטען גאַנץ ווייט פון גאַליציאַנער יודישע סטודענטען, צווישען וועלכע עס האָבען זיך געפונען זעהר גייסטרייכע, שאַרפזיניגע און טאַלאַנטירטע יונגע לייט.

* * *

אין יענע טעג, האָבען זיך אָנגעהויבען בעוויזען אין ווינער אוניווערזיטעט. די ערשטע שפּראָצונגען פון אַנטיסעמיטישען גייסט. די קריסטליכע סטודענטען, די עכטע דייטשען, האָבען נישט צוגעלאָזען די יודישע סטודענטען, מיט וועלכע זיי זענען געזעסען אויף די זעלבע בענק. אין זייערע פעראיינען, אין קאָרפּאָראַציעס. אין דער זעלבער צייט, איז רייף געוואָרען צווישען די יודישע סטודענטען דער געדאַנק צו גרינדען אַ נאַציאָנאַלען פעראיין, צוליב דער נאַציאָנאַלער בעוועגונג, וועלכע האָט זיך דאַן אָנגעהויבען צווישען די יודישע סטודענטען אין רוסלאַנד. און אַ דאַנק דער נאַציאָנאַלער פּראָפּאַגאַנדע צווישען דער יודישער יוגענט אין לעמבערג.

צו אַ געוויסער גרופּע יודישע סטודענטען אין ווין האָבען אויך דורכגעדרונגען, אין יאָהר 1882, די געדאַנקען פון דער וואונדערבאַרער בראָשורע „אויטאָ־עמאַנציפּאַציע", פון ד"ר לעאָן פּינסקער, אויך פּרץ סמאָלענסקין האָט אין יענער צייט בעאיינפלוסט אַ געוויסע גרופּע יודישע סטודענטען אין ווין.

הערצל אַלס סטודענט האָט גאָרנישט געוואוסט פון דער יודישער נאַציאָנאַלער בעוועגונג. ער האָט געלעבט אין אַן אַנדער וועלט. די פּאָגראָמען אויף יודען אין דרום־רוסלאַנד, אין יאָהר 1882, האָבען אויף איהם קיין איינדרוק נישט געמאַכט. ער איז געווען געעהרט פון זיינע קריסטליכע קאָלעגען, וועלכע האָבען איהם געקענט פון דער נאָהענט. די בעציהונגען צווישען זיי. האָבען אָבער קיינמאָל נישט דערגרייכט ביז פריינטשאַפט, ביז אינטימיטעט. אין הערצלען איז געווען אַזוינס, וואָס האָט צוגעצויגען צו איהם זיינע קריסטליכע קאָלעגען, אָבער זיי גלייכער צייט איז אין איהם געווען עפּעס אַזעלכעס, וואָס האָט זיי אָפּגעשטויסען פון איהם, נאָר מיט אַ פּאָר פון זיינע קריסטליכע קאָלעגען האָט זיך הערצל בעפריינדעט, איינער פון די וועניגע, איז געווען דער קריסטליכער סטודענט הערמאַן באַהר, דער שפּעטערדיגער מאָדערנער קריטיקער און דראַמאַטורג, וועלכער איז הערצלען טריי געבליבען ביז דעם טאָג פון זיין טויט און אויך נאָך זיין טויט.

אַ פּאָר סעמעסטערס איז הערצל געווען אַ מיטגליד פון ליבעראַל־קריסטליכען סטודענטען פעראיין „אַלביאַ", אָבער נאָך דעם, ווי ער האָט אָנגעהויבען צו מערקען אַנטיסעמיטישע נייגונגען אין פעראיין, האָט ער זיך פרייוויליג אויסגעשלאָסען, אַלס אַ פּראָטעסט, טראָצדעם, וואָס זיינע קריסטליכע קאָלעגען פון דער קאָרפּאָראַציע האָבען זיך בעצויגען פריינטליך צו איהם אַליין און האָבען איהם קיינמאָל נישט בעליידיגט.

דער בעקאַנטער ווינער שריפטשטעלער, גרינפעלד וועלכער איז געזעסען מיט הערצלען אויף איין באַנק אין דער אוניווערזיטעט, דערציילט: „איך האָב געקענט טעאָדאָר הערצל אַלס סטודענט. זיינע חברים פלעגען איהם רופען „דער גרויסער שוויגער". עס איז נישט ריכטיג, וואָס מען דערציילט, אַז הערצל, אַלס סטודענט איז געווען אַנ'אָנהענגער פון דעם בעקאַנטען אַנטיסעמיטישען פיהרער שענערער, ווי ווייט מיר איז בעקאַנט איז הערצל אַלס סטודענט געווען ווייט פון יעדער פּאָליטישער פּאַרטיי; ער איז שטענדיג געשטאַנען פון דער זייט און האָט זיך קיינמאָל נישט בעטייליגט אין פּאַרטיי צאַנקערייען. זעהר זעלטען פלעגט הערצל נעהמען דאָס וואָרט, אָדער דעבאַטירען מיט זיינע קאָלעגען. האָט עס יאָ אַמאָל געטראָפען, זענען זיינע ווערטער געווען קורץ, שאַרף און אינהאַלטסרייך. אַלע זיינע קאָלעגען, צו וואָס פאַר אַ פּאַרטיי זיי האָבען נישט געהערט און וואָס פאַר אַנ'אַנזיכטען זיי האָבען נישט געהאַט, האָבען איהם ליב געהאַט. אַ מאַגנעטישע קראַפט האָט איהם אויסגעצייכענט".

הערצל אַלס סטודענט איז געווען אַ גוטער שיסער און פעכטער.

* * *

פון דעם אומגעהויערן מאַטעריאַל, וואָס איך האָב אָנגעקליבען וועגען הערצלס לעבען אַלס סטודענט, איז מיר קלאָר געוואָרען, אַז די נייע רעוואָלוציעס, וועלכע האָבען זיך אָנגעזאָגט, אין יענע יאָהרען, אין ליטעראַטור, פילאָזאָפיע און אין די סאָציאַלע־וויסענשאַפטען, האָבען איהם טיף נישט אָנגעריהרט. זיין אינערליכע גלייכגילטיגקייט נישט געשטערט. זיין העלד, דער העלד פון דער עפּאָכע, איז געווען ביסמאַרק, וועלכער איז דאַן געשטאַנען אויף דער הויך פון זיין פּאָליטישער מאַכט.

הערצל האָט פיל בעוואונדערט און גע'חלום'ט פון נאַפּאָלעאָן דעם ערשטען. הונגעריג האָט ער פער שלונגען די נאַפּאָלעאָנישע ליטעראַטור.

* * *

אין הערצלס סטודענטען יאָהרען, איז געווען דער נאָמען פון פערדינאַנד לאַסאַל גרויס און הייליג בעזונדערס צווישען די יודישע סטודענטען אין די אוניווערזיטעטען פון עסטרייך און דייטשלאַנד. די לאַסאַל־לעגענדע איז נאָך דאַן געווען זעהר פריש. הערצל אָבער האָט זיך נישט געלאָזען בעאיינפלוסען פון אָט דער גענִיאַלער, ריזיגער פערזענליכקייט.

אַלס סטודענט האָט ער זיך איבערהויפּט נישט אינטערעסירט מיט דער סאָציאַלער בעוועגונג און נישט מיט סאָציאַלע קעמפער און אַגיטאַטאָרס. ער האָט זיך געהאַלטען גאַנץ ווייט פון די סאָציאַליסטישע סטודענטען, ווייל זיי האָבען נישט געהאַט קיין גוטע מאַניערען, און האָבען נישט אַכטונג געגעבען אויף זייער קליידונג און אויף זייערע פינגער־נעגעל.

נאָך אַלס סטודענט האָט הערצל זיך ערנסט פאַר בערייטעט צו זיין שפּעטערער שריפטשטעלערישער קאַריערע. געהיימנישפולעס, האָט אין איהם זיך אויסגעריפט, זיינע טרוימערישע אויגען האָבען עדות געזאָגט אויף אַ גרויסען חלום, וואָס שפינט זיך טיף אין זיין נשמה. אין וועלכער עס האָט געלעבט אַ בלינדער געפיהל, אַז ער איז בעשאַפען געוואָרען צו עפּעס זעהר גרויסעס, נישט האָבענדיג גאָר קיין אַהנונג אין וואָס עס זאָל זיך אויסדריקען זיין גרויסקייט.

* * *

אין יענע יאָהרען האָט די שטודירענדע יוגענט זיך געשאַפען יעדען פריהמאָרגען נייע אָפּגעטער. יעדער פּאַרטיי־פיהרער, וואָס האָט געהערט טעמפּעראַמענטפול, פלעגט געקרוינט ווערען אַלס „לוטהער דער צווייטער". גאַנץ מיטעלמעסיגע דיכטער פלעגען אויפגעהויבען ווערען פון אַ געוויסער יוגענט, צו דער מדרגה פון הערשער אין קעניגרייך פון דער פּאָעזיע, צו דער מדרגה פון נייע דאַנטעס. אַלע נייע אָפּגעטער האָבען געהאַט זיינע כהנים און לויים, וועלכע האָבען געזונגען זייערע לויב־געזאַנגען.

אויך אויף די וויסענשאַפטליכע געביטען האָט מען דאַן דערוואַרטעט איבעראַשענדע רעזולטאַטען און סענסאַציעס, וואָס זאָלען אָפּמעקען די גרעניצען פון דער מענשליכער דערקענטניש. די נערווען פון יונגען דור זענען געווען אָנגעצויגען און גערייצט.

אין יענע „שטורם־און־דראַנג" טעג פון דער שטודירענדיגער יוגענט, איז הערצל פערבליבען רוהיג, גייסטיג פעסט. ער האָט בעפרידיגט זיין ליטעראַרישען געשמאַק מיט די קלאַסיקער.

הערצל אַלס סטודענט פלעגט זעהר זעלטען, נאָר אין אויסנאַהמס־פאַלען, בעזוכען פּאָליטישע פערזאַמלונגען. ער פלעגט זיך האַלטען ווייט פון יענע סטודענטען, וואָס פלעגען אָנפילען די אָנגערויכערטע זאַלען צו הערען סתם לעקציעס און אַגיטאַציאָנס־רעדעס ער פלעגט אויך נישט קומען צו ריין־יודישע פערזאַמלונגען און פייערונגען, ער איז אָבער געווען אַ ליידענשאַפטליכער טעאַטער ־ בעזוכער, גאַנץ בעזונדערס אין בורג־טעאַטער. ער איז געווען אויך אַנ'אָפּטער בעזוכער פון ווינער אָפּערא און קאָנצערטען.

זיין ליידענשאַפטליכע ליבע צו דער ביהנע, האָט איהם נישט פערלאָזען, אַפילו נאָכדעם, אין די טעג פון זיינע שווערע ציוניסטישע אַרבייטען און זאָרגען האָבען איהם זיינע ציוניסטישע פליכטען געפיהרט קיין פּאַריז אָדער קיין לאָנדאָן, פלעגט ער דאָרט, נאָך אַ טאָג פון שווערער און האַסטיגער אַרבייט, פערברענגען דעם אָוענט אין טעאַטער אָדער ביי אַ קאָנצערט.

וואונדערליכע יאָהרען

פון יואל סלאָנים

האָסט מורא, פריינט, איך האָב געוואַרט צו־לאַנג
און האָב פערלאָרען;
ס'איז אַנדערש איצט די צייט און אַנדערש דאָס
געזאַנג
און אַנדערש זענען קונסט־מאָדעס געוואָרען.
דאָך איך — איך וויים — איך האָב קיין זאַך
פערלוירען,
אַ חוץ די שעהנע, וואונדערליכע יאָהרען.

די לידער מיינע זענען צויבער־שטערען,
זיי וועלען קיינמאָל אויסגעלאָשען ווערען,
זיי וועלען ווי די פויגעל פליהען
אין אויף־און־אונטערגאַנג פון זון און גליהען;
צו טיפער אומעט, צו שוואַרצע ליידען,
זיי וועלען ברענגען זינגענדיגע פריידען.

געוויס, מיין פריינד, טראָג איך אין האַרצען
זאָרגען,
דעם ציטער פאַר'ן מאָרגען.
איך האָב אַזעלכע ברויזענדע באַגעהרען
און זעה ווי פול מיט קנייטשען ווערט מיין שטערן
און ליכטיג, דורשטיג יעדער טאָג מיין שטרעבען
און איך וואָלט וועלען לעבען, לעבען, לעבען—

און דאָך, כ'פיהל, כ'האָב שוין לאַנג פערלוירען
די שעהנע, זיסע, וואונדערליכע יאָהרען.

טאָ האָב נישט מורא, פריינט, אַז איך האָב שוין
פערלוירען
ווייל ס'האָבען זיך געענדערט איצט די יאָהרען
אַ ליד, וואָס זינגט אין הערבסט און אין זומער,
אַ ליד, וואָס קלינגט אין פריידען, צי אין קימער,
אַ ליד, וואָס איז דורך כישוף געבוירען
איז שטאַרקער פון די יאָהרען.

ווערטער קענען ווערען אומגעביטען,
רוימען קענען ווערען אָפּגעשניטען,
דאָך אַ נשמה אויסגעפרוידיגט, אויסגעוויינטאַגט
קען דורך צייט נישט ווערען פערלוירען.
און מיין נשמה אין מיינע לידער
וועט בלייבען אַליין,
צעפלאַמט און שעהן.
דאָך פריינט, מיין פריינט, איך פיהל, איך האָב
פערלוירען
די וואונדערליכע, כישוף'דיגע יאָהרען.

פראַנצויזישע פרעסע וועגען טויט פון מאַרשאַל פּילסודסקי

(ענדע פון דער 6־טער זייט

דאַן שרייבט זאַאוערוויין ווייטער:

פראַנקרייך האָט ער בכלל נישט געקענט. ער האָט געהאַלטען, אַז פראַנקרייך גיט איהם נישט אַלעמאָל דאָס, וואָס קומט איהם אָבער טיף האָט ער דאָך געוואוסט, אַז די אַליאַנס מיט פראַנקרייך איז אַנ'אַבסאָלוטע נויטווענדיגקייט, אויב אַפילו זי דריקט זיך נישט אויס דורך די שאַרפע אונטערנעמונגען, וועלכע זענען געווען אַזוי זיין כאַראַקטער.

און זאַאוערוויין וועלכער האָט מיט אַ גאָר קורצער צייט צוריק בעזוכט פוילען, פערענדיגט אַזוי זיין אַרטיקעל:

...רידז־שמיגלי וועט איהם פערטרעטען אַלס אינספּעקטאָר פון דער אַרמעע און גענעראַל קאַספּשיצקי אַלס קריגס־מיניסטער...

...אָבער אין זיינע אמת'ע פונקציעס וועט קיינער איהם נישט פערטרעטען.

דער „מאַטען" גיט צו, צו דער ערשטער ידיעה וועגען פּילסודסקי'ס טויט:

פראַנקרייך, וועלכע האָט איהם אפשר נישט אַלעמאָל פערשטאַנען, האָט אָבער אַלעמאָל בעוואונדערט זיין ענערגיע און זיין פּאַטריאָטיזם, פערנויגט זיך איצט מיט רעספּעקט פאַר דעם טויטען קערפּער פון אַ מאַן, וועלכער האָט איבער אַלץ ליב געהאַט זיין לאַנד פאַר וועלכען ער האָט אויסגעקעמפט די פרייהייט.

דער „פּאַרי־מידי" שטעלט זיך אָב, ווי אַלע אַנדערע צייטונגען, אויף די פּאָליטישע קאָנסעקווענצען פון פּילסודסקי'ס טויט. דער „פּאַרי־מידי" רעזומירט אייגענטליך די אַלגעמיינע מיינונג פון דער פראַנצויזישער פרעסע אין דער פראַגע:

לאַוואַלס וויזיט האָט געשטעלט די פּוילישע אויסען־פּאָליטיק אויף אַ קרייץ־וועג. אָדער פאָרטזעצען דעם דאָפּעל־שפּיל מיט בערלין, אָדער זיך דערנעהנטערען צו פראַנקרייך און דערמיט אויך צו ראַטען־רוסלאַנד. און דאָס זענען טאַקע די צוויי טענדענצען, וועלכע צוטיילען דאָס לאַנד.

סקי.

ס'האָט זיך אָנגעהויבען מיט אַ שפּאַס

(ענדע פון דער 15־טער זייט)

פיהל איז אַריינגעדרונגען אין איהר נשמה און זי האָט זיך צוגעהערט צו דעם מיט איהר גאַנצער אויפמערקזאַמקייט. אָט דאָס נייע „עפּעס" איז נישט געווען עהנליך אויף קיין איינע פון איהרע פריהערדיגע איבערלעבונגען; עס איז געווען דורכאויס פער שידען פון אַלץ, וואָס איז ביז אַהער געווען אין פּענים לעבען.

פּעני פלעגט אַצינד כמעט יעדען אָוענט פערברענגען אין דינה'ס הויז, און אויפ'ן וועג אַהיים, זייט ביי זייט מיט נאַטאַנען, פלעגט זי אַליין, נישט וויסענדיג פאַרוואָס, דערצעהלען איהם אַ סך זאַכען, וואָס פריהער האָט זי דאָס קיינעם נישט דערצעהלט. און דערביי פלעגט זי איהם בעטען:

— זאָגט עס נישט דינהן...

און ער, קוקענדיג אויף איהר מיט ערנסטקייט, פלעגט איהר פערשפּרעכען צו שווייגען.

זי האָט אַליין נישט בעמערקט, ווי זי ווערט ביסלעכווייז אַרומגעכאַפּט פון אַ מורא'דיגער שׂרפה. אין איהר האָט זיך צופלאַקערט איין גלוסטיגער בעגעהר, אַז נאַטאַן זאָל זיך אין איהר פערליבען.

זי האָט שוין מעהר נישט געטראַכט נישט וועגען איהר מאַן, נישט וועגען דינה'ן, איין ברענענדיגער פערלאַנג האָט בעהערשט איהר גאַנץ וועזען: צווינגען אָט דעם שווייגענדיגען מענשען צו זאָגען איהר ווערטער פון ליבע און בעגייסטערונג. און ווען עס האָט זיך איהר געדאַכט (און זי האָט געוואוסט, אַז דאָס דאַכט זיך איהר נאָר אויס אַזוי), אַז ער האָט אויף איין מינוט לעננער פערהאַלטען איהר האַנט, ביים געזעגענען זיך, פלעגט זי מיטאַמאָל אַרומגעכאַפּט ווערען פון אַזאַ גרויס גליק, וואָס פריהער האָט זי דאָס גאָר קיינמאָל נישט געפיהלט אין איהר גליקליכער היים.

וואוהין איז זי געגאַנגען? וואוהין האָט דאָס זי געקאָנט דערפיהרען? נישט אָפּגעבענדיג זיך קיין רעכענונג, אַ פערכאַפּטע אומגעריכטערהייט, געגען איהר ווילען, האָט די פּיינע און אָרענטליכע פרוי פּלוצלונג פערוואָרפען די היים, די קינדער און פערגעסען אַפילו אַ קוק צו טאָן, צי מען שפּירט איהר נאָך, צי עמיצער שטויסט זיך נישט אָן.... נישט טראַכטענדיג, וואָס דערפון קאָן אַרויסקומען און מיט וואָס דאָס וועט זיך ענדיגען, פלעגט זי איצט אָפּזיצען גאַנצע טעג ביי דינה'ן אין דער היים מיט דער האָפענונג צו דערהערען דאָס הייזעריגלעך־שטיל קול פון איהר פריינדינס מאַן...

אויספלוגען קיין פּאַלעסטינע
פון 630.— זל. אַן
אָרגאַניזירט
„אַרביס" פּיעטריקאָווער 18, טעל. 429-33

Dr. med. P. Braun
צוריקגעקעהרט פון פּאַריז
ספּעציאַליסט פאַר הויט און ווענערישע קראַנקה.
נעהמט אָן פון 8—1 און פון 4—8 אָוו.
Cegielniana 4, tel. 100-57.

Dr. J. BETTE
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע
און קינדער־קראַנקהייטען
PIOTRKOWSKA 6, tel. 144-95.
אָן פון 8—11 פריה און פון 4—6 נאָכמ.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבן

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 17 מאי יד אייר תרצה

זון-אויפגאנג 3.38
זון-אונטערגאנג 7.27
ליכט צינדען: 7,07

„בלינדער מאקס“ פערמשפט אויף 5 יאהר טורמע

און פערלירען די רעכט אויף 5 יאהר

הענעך פוקס בעקומט 15 חדשים און גרונים 8 חדשים

נעכטען האט דאס געריכט ארויסגעטראגען דעם אורטייל געגען מאקס בארנשטיין, הענעך פוקס און הערש גרונים.

דער אורטייל האט געזאלט ארויסגעטראגען ווע רען 1 א זייגער ביטאג, אבער שוין פון 12 א זייגער אן האבען זיך שוין אין געריכטס בנין און פארן געריכט אנגעהויבען צו זאמלען מאסען מענשען וועלכע האבען זיך שטארק פעראינטערעסירט מיט דעם פסק, וועלכען ס'וועט בעקומען דער „בלינדער מאקס“. אנשטאט 1 א זייגער איז אבער דער אורטייל ערשט ארויסגעטראגען געווארען ארום האלב 4, וואס האט נישט געשטערט אז דער גאנצער עולם זאל נישט אפטרעטען אוןווארטען אויפן פערעפענטליכען דעם אורטייל.

צום פערעפענטליכען דעם אורטייל איז געקומען דער פראקוראר סקאמפסקי און די אדוואקאטען באנק איז געווען פערנומען דורך די פערטיידיגער פון די אנגעקלאגטע לילקער, פיט, דעטשינסקי און פריד.

לויטן אורטייל וועלכען ס'האט געלעזען דער ריכטער לאזשינסקי, איז מאקס בארנשטיין, וועלכען מ'האט גערופען דער בלינדער מאקס אנערקענט געווארען אלס שולדיגער אין 9 פאלען פון די 23 וועלכע ס'האט איהם פארגעווארפען דער בעשולדיגונגס אקט. און אין יעדען פאל האט ער בעקומען א בעזונדערע שטראף פון 6 חדשים ביז 2 יאהר, דאס געריכט האט אבער די אלע אורטיילען פעראייניגט און ארויסגעטראגען אן אלגעמיינעם אורטייל, פון 6 יאהר שווערע טורמע, אין איינינע פאלען איז אבער אנגעווענדעט געווארען די אמנעסטיע און מאקס בארנשטיין איז ענטגילטיג פערמשפט געווארען

אויף פינף יאהר טורמע, פערלירען די בירגערליכע און עהרען רעכט אויף פינף יאהר

אין 7 פאלען האט דאס געריכט אנערקענט אז די פערברעכענס זענען פערעלטערט און אין די איבריגע פאלען איז ער פריינעשפראכען געווארען.

דער 56 יעהריגער הענעך פוקס, איז פערמשפט געווארען אויף א יאהר מיט 6 חדשים און נאכן אנווענדען די אמנעסטיע איז

די ענטגילטיגע שטראף 1 יאהר מיט 3 חדשים

דער 28 יעהריגער הערש גרונים איז פארן שריי בען די אנאנימען אונטער דער דיקטאט פון מאקסן פערמשפט געווארען אויף 8 חדשים טורמע.

מאקס בארנשטיין בלייבט ווייטער זיצען אין דער טורמע. הענעך פוקס בלייבט ווייטער אויף דער פריי אויף א קויציע פון 2000 זלאטעס. גרונים בלייבט אויך אויף דער פריי און דארף זיך יעדע וואך מעלדען אין דער פאליציי.

מאקס בארנשטיין האט רוהיג אויפגענומען דעם אורטייל. פוקס און גרונים האבען זיך צעוויינט.

אין די מאטיוען פון אורטייל האט דאס געריכט אנגעוויזען אז בארנשטיין האט דורך זיין רעסטרוקטיווער טעטיגקייט נישט נאר בע'עוולה'ט פיל פערזאנען, נאר אויך אפגעשראקן די גאנצע בעפעלקערונג אלע פערמשפטע אפעלירען.

טאג - נאטיצען

דער איינענארטיגער „קאפיטאל“ פון ייוו״א

צו דער ייוו״א אקציע אין לאדז

מען איז געוואוינט צו בעצייכענען ייוו״א ווי דעם דאך איבער דעם בנין פון דער יודישער קולטור, גענויער — פון דער מאדערנער קולטור אויף יודיש. דער עצם בנין איז ביי אונז נאך ווייט נישט קיין פראכטפולער פאלאץ, ווי ביי די אומות העולם נאר דערווייל בלויז א קליינע און ארימע הייזקע. אבער אפילו א הייזקע קאן זיך אויך אהן א דאך נישט בעגעהן. ס'זענען שוין אויסגעוואקסען ביי אונז קולטורעלע בעדערפענישען נישט פון לאקאל, נאר פון אלגעמיין נאציאנאלען בעטייט, וואס נאר א העכערע צענטראלע נאציאנאל קולטורעלע אינסטיטוציע איז בערופען צו בעפרידיגען זיי.

האבען אבער אזוינע העכערע, אלגעמיין נאציאנאלע קולטורעלע אינסטיטוציעס „א מיאוסע“ טבע — זיי פאדערען מיטלען, און אפט גאנץ בעדייטענדע און דערצו זענען זיי בבחינת מוציא ואינו מכנים, זייער בודזשעט בעשטייט פון לויטער הוצאות כמעט אהן שום הכנסה, איז ביי די אומות העולם זארגט וועגען זיי די מלוכה. זי דעקט זייער בודזשעט, עס געפינען זיך אויך מעצענאטען, וואס גיבען מיליאנען, נישט זעלטען גרויסע מיליאנען פאר אזוינע צוועקען.

גאנץ אנדערש איז די לאגע ביי אונז יודען. קיין אייגענע מלוכה, כידוע, האבען מיר נישט. און ווי אזוי די מלוכה, וואו יודען וואוינען, בעציהען זיך צו די יודישע קולטור בעדערפענישען, איז גענוג בעקאנט. און אזא „גראטעסק“ ווי א יודישער מעצענאט וואס זאל זיין אזוי גרויסמוטיג אויסצוטיילען פון זיין שפע אויב נישט מיליאנען, איז לפחות פיל בעשיידענערע מיטלען פאר קולטור צוועקען אויף יודיש. האט נאך די טשעקאווע יודישע ווירקליכקיים נישט צוגעטראכט...

איך דערמאן מיך, בכן, אז ווען העכער 10 יאהר צוריק האב איך מיט אמאל בעקומען פון נ. שטיפען אנ'אויספירליכען מעמאראנדום וועגען פלאן צו שאפען א יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט, האט מיר די זאך אויסגעוויזען גאנץ קאמיש: ווי קאן אנ'ערנסטער מענש פערנעהמען זיך מיט אזוינע לופטשלעסער?

און אט זענען צעהן יאהר פערביי — און פון א לופט שלאס האט זיך ייוו״א פערוואנדעלט אין א רעאלע, ממשותדיגע זאך. געוויס איז דער „דאך“ נאך ווייט נישט פערענדיגט. אייגענטליך האבען מיר פאר זיך, אזוי צו זאגען בלויז ראשי פרקים, אבער דאס, וואס מ'האט שוין בעוויזען אויפצוטון, בעקומט גאר א בעזונדער חשיבות דורך דעם אופן, ווי אזוי מ'האט עס דערגרייכט.

דער גרויסער נישט לאנג פערשטארבענער כעמיקער האבער האט, כדי צו פערשאפען דייטשלאנד נויטיגע קאפיטאלען פאר די רעפאראציע צאהלונגען עטליכע יאהר נאכאנאנד אפגעגעבען זיך מיט דער אונטערזוכונג ווי אזוי פון ים וואסער צו מאכען גאלד. און צום סוף איז ער געקומען צו דער איבערצייגונג אז ס'איז א חלום. א לופט שלאס. און אט פערמעסטען זיך אונזערע קולטור טוער צו בעווייזען נאך א פיל גרעסערען וואונדער: צו שאפען גאלד נישט פון עפעס א מאטעריעלען חומר, נאר בלויז פון ריינעם גייסט, פון אידעאליזם, פון איבערגעגעבענקייט און גרייטקייט צו קרבנות — און זיי האט זיך טאקע איינגעגעבען צו פערווירקליכען אט דעם גרויסען וואונדער — און דוקא אין אונזער דורך און דורך מאטעריאליסטישער וועלט בויען זיי כמעט אויסשליסליך מיט אט דעם אייגענארטיגען קאפיטאל.

בן-אדיר.

א פאטאלער שפרונג פון דריטען שטאק

געוואלט ענטלויפען בעת א רעוויזיע

(א) אויף גניעזניעווסקי 15, אויפן דריטען שטאק האט געוואוינט דער 25 יעהריגער טשעסלאוו פאלטשעווסקי, בעקאנט דער פאליציי אלס פילמאל בעשטראפטער פאר פערשידענע פערברעכענס. ער איז צוליב דעם געווען אונטער א שטענדיגען אויפזיכט פון דער פאליציי.

נעכטען אינדערפריה איז אין דער וואוינונג פון פאלטשעווסקי'ן געקומען פאליציי כדי אדורכצופיהרען א רעוויזיע, ווייל עס איז געווען א חשד, אז ער האט אנטיילגענומען אין עטליכע פערברעכענס וועלכע זענען לעצטענס געווארען נאטירט.

אין דער וואוינונג האט מען געטראפען פאלטשעווסקי'ן און זיין פרוי. דער חשד האט זיך ארויס געוויזען פאר בעגרינדעט ווייל בעת דער רעוויזיע האט מען געפינען פערשידענע זאכען וואס האבען קאמפראמיטירט פאלטשעווסקין מען האט אויך געפונען א רעוואלווער מיט עטליכע קוילען.

אין מאמענט ווען די פאליציי האט געפיהרט די ווייטערע רעוויזיע האט פאלטשעווסקי אויסגענוצט א מאמענט ווען מען האט איהם נישט געקוקט שנעל געעפענט א פענסטער און ארויסגעשפרונגען פון דריטען שטאק אויף דער גאס.

דער שפרונג איז געווען א פאטאלער, ביי פאלטשעווסקין האט געפלאצט דער רוקען ביין, עטליכע ריפען זענען צעבראכען געווארען און עס האט ביי איהם געפלאצט דער שארבען.

אין א שווערען צושטאנד האט מען איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל.

צעהנדליגער טויזענטער זל.

צאהלען מיר אויס טאג-טעגליך אונזערע גליקליכע שפילער!

נ. יאטקא,

פיעטריקאווער 22
פיעטריקאווער 66
נאוואמיעסקא 1

מיר עמפפעהלען ווייטער אונזערע גליקליכע לאסען!

פאבאר פון יאהרגאנג 1914

(א) מארגען שבת דעם 18 מאי דארפען זיך שטעלען:

פאר דער קאמיסיע נומער 1, (פיעראצקי ג, 18) מיליטער-פליכטיגע פון יאהר-גאנג 1914, וואס וואוינען אויפן שטח פון 3 פאליציי-קאמיסאריאט מיט די פאמיליען-נעמען אויף

Sz T

פאר דער פאבאר-קאמיסיע נומער 2, די פאבאר פליכטיגע פון יאהרגאנג 1914, וואס וואוינען אויפן שטח פון 6 פאליציי קאמיסאריאט מיט די פאמיליען נעמען אויף

L—Z

און וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 7 פאליציי-קאמיסאריאט מיט די פאמיליען-נעמען אויף

A C Ch

פאר דער קאמיסיע פון פאוויאט, פון יאהרגאנג 1914, 1913, און 1912 קאט. „בע“ וואס וואוינען אין נאוואסאלנא מיט די נעמען

N—Z

נעשלאסען א קאלעקטיווען אפמאך פאר די פריוואטע קאנאליזאציע אונטערנעהמונגען

(א). נעכטען איז אין ארבייטס אינספעקטאראט פארגעקומען אונטערן פארזיץ פון אינספ. וויזשיקאווסקי א קאנפערענץ וועגען שליסען א קאלעקטיווען אפמאך פאר די פריוואטע קאנאליזאציע אונטערנעהמונגען, וואס פיהרען די פערבינדונגען מיט דער אלגעמיינער נעץ פון די שטעטישע קאנאלען. דער אפמאך איז געשלאסען געווארען כמעט אויף דיזעלבע בעדינגונגען ווי פאראיאהרען. דער אפמאך פערפליכטעט ביז דעם 31טען מערץ 1936.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון קאלאניאל-הענדלער-פעראיין

אין אייגענעם לאקאל שרודמיעסקא 20 איז פארגעקומען די אלגעמיינע יעהרליכע מיטגלידער-פערזאמלונג פון קאלאניאל - הענדלער - פעראיין.

די פערזאמלונג האט געעפענט דער וויצע-פרעזעס גאטליב און אלס פארזיצער איז געוועהלט געווארען ה' זלאטאגורסקי, וועלכער האט איינגעלאדען אלס אסעסארען די ה״ה קאמינער און מניעווסקי.

דעם פראטאקאל פון דער פריהערדיגער גענעראל-פערזאמלונג און דעם קאסע-בעריכט גיט אפ דיר. גאלדקארן און זיי ווערען אנגענומען דורך דער פערזאמלונג צו קענטניש.

וויצע-פרעזעס גאטליב גיט דאן איבער דעם טעטיגקייטס-בעריכט פון פעראיין. ער זאגט, אז דער פעראיין איז געשטאנען אויף דער וואך פון די מיטגלידער-אינטערעסען און גענומען אנטייל אין לינדערען אלע פראגען, פון וועלכע ס'האבען געליטען די קאלאניאל-הענדלער אזוי איז געווען ביי דער פראגע פון די האנדעלס-שעה'ן, זונטאג-רוה, פערשארפטע סאניטארע פעראַרדנונגען א. א. די פערוואלטונג האט געטון אלץ וואס איז מעגליך, אינטערווענירט אין דער סטאראסטווא, וואיעוואודזטווע, אפגעגעבען מעמאריאלען אין מיניסטעריום א.א.וו.

פרעזעס אולינאווער לעגט פאר פאר די פערזאמלטע דעם טעטיגקייטס-פלאן און בודזשעט אויפ'ן קומענדיגען יאהר, דער בודזשעט בעטרעפט 8,000 זל.

דיר. גאלדקארן רעדט ארום די נייע שטייער-פעראַרדנונגען, מאראטאריום, הנחות און גיט איבער א בעריכט וועגען די אינטערווענצען פון דער פערוואלטונג.

אדוו. פערבער רעפערירט דאן וועגען דער נייער שטייער-ארדינאציע.

אין דער דיסקוסיע נעמען אנטייל די ה״ה פיעטריקאווסקי, מניעווסקי, טענצער, קאמינער, ראזענצווייג, פינקעלשטיין א. א.

די וואהלען האבען געגעבען פאלגענדען רעזולטאט: אין דער פערוואלטונג: אולינאווער, גאטליב, פינקעלשטיין, ראוויצקי, י. ראזענצווייג, גאלדוואסער, י. ח. ראזענצווייג. קאנדידאטען: סיגאי, טענצער, פיעטריקאווסקי, בינקע און גרינבוים. רעווידיר-קאמיסיע: זלאטאגורסקי, אייזען, קאצענגאלד, קאנדידאטען: בראונער, לייזעראוויטש לופסמאן.

די פראגע פון ענדערען די סטאטוטען פון פעראיין האט רעפערירט דער פעראיינס-אדוואקאט פערבער, דער פארשלאג פון דער פערוואלטונג איז אנגענומען געווארען.

• • •

די פערוואלטונג האט זיך קאנסטיטואירט אויף פאלגענדען אופן: פרעזעס — אולינאווער, וויצע פרעזעס — גאטליב, סעקר. פינקעלשטיין; קאסיר — ווילהעלם.

שקל-אקציע אין „התאחדות“

אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארבייטס פארטיי „התאחדות“ איז פארגעקומען א פערזאמלונג געווידמעט דער היי-יאהריגער שקל-אקציע, וועגען דער בעדייטונג פונ'ם שקל, צום 19-טען ציוניסטישען קאנגרעס האבען רעפערירט פראפ. ברעטהאלץ, בן ציון פיינשטיין, אינזש. פ. לינדער, ז. ווינער, מ. ראסין א. אנד.

אויף דער חברים-פערזאמלונג האט די פראגע רעפערירט דער פערטרעטער אינ'ם שקל-קאמיטעט, ג. ליכטענשטיין. נאך א מיינונגס-אויסטויש פון די פערזאמלטע, איז בעשלאסען געווארען צו פערקויפען 2,500 שקלים, צו דעם צוועק זענען די פערטרעטער פון „ויתקיניה“, „הבונה“, „ריכוז-ויתקין“ אויפגעפאדערט געווארען אין משך פון דער קומענדיגער וואך, אדורכצופיהרען די שקל-אקציע אין א פערשטארקטען טעמפא.

שבת קומט פאר אין ווארשא א פלענום פונ'ם אלפויילישען פארטיי-ראט פון דער ציוניסטישער ארבייטס-פארטיי „התאחדות“, צו דער פארטיי-ראט-זיצונג, פאהרען פון לאדז: ד״ר ח. בערלאס, פראפ. ב. ברעטהאלץ, ז. ווינער, אינזש. פ. לינדער, ג. ליכטענשטיין, ד״ר ז שלטנבערג און מ. ראסין.

אינ'ם שקל-אקציע - קאמיטעט זענען אריין: פראפ. ב. ברעטהאלץ, ז. ווינער, ד. טאראנטשיק, מ. ספינקא און י. קרויט.

Dr

Wołkowyski

האט זיך איבערגעצויגען אויף

ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02

נעמהט אן אין הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע

פון 8–11 בייטאג און פון 4–9 אווענד

Doktór

Z. Henrykowski

ספעציאל-ארצט פאר ווענערישע הויט-קראנקהייטען און מענער-שוועכע

וואוינט יעצט

9 טראגוטא 9

טעל. 262-98

נעהמט אן פון 8–11 און פון 6–9 אווענד

פאר פרויען א ספעצ. ווארטע-זאל

„די געשיכטע האט שוין ארויסגעגעבן איהר אורטייל
און די יוד. ראסע האט נישט נויטיג אנצוקומען צו קיין ענטשיידונגען פון געריכטן"
דער אמת וועגן דעם „יודישען פראצעס" אין קאירא

קאירא (יט"א) מיט עטליכע טעג צוריק האט דאס אפיציעלע דייטשע נאכריכטען-ביורא מיטגע־טיילט:

„דער פיהרער אדאלף היטלער האט אויפגענו־מען דעם אדוואקאט פראפ. ד"ר פרידריך גריפע, כדי אויסצודריקען איהם זיין דאנק פאר דער ער־פאלגרייכער פערטיידיגונג פון די דייטשע אינטערע־סען אין קאיראער יודען-פראצעס".

ווי בעקאנט, האט די גאנצע רייכס-דייטשע פרעסע געפייערט דעם פערלויף און רעזולטאט פון קאירא־פראצעס אלס א מאראלישען נצחון פון דער דייטשער זאך. אין דעם פאל, ווי אין פיל אנדערע, איז אבער בנוגע דעם דייטשען היטלעריזם געוועזן ריכטיג דאסווארט, אז דער וואונש איז דער פאטער פון גע־דאנק. נישט דער פראצעס און נישט זיין אויסגאנג האבען נישט געגעבען דעם מינדעסטען גרונד, אז דער נאציאנאל - סאציאליזם זאל זיך קענען בעטראכ־טען אלס זיגער. אין דער ווירקליכקייט האט דער קאירא-פראצעס געגעבען א מאראלישע סאטיספאק־ציע דעם יודישען צד. אמת, דער געמישטער טרי־בונאל האט זיך אנערקענט אלס נישט קאמפעטענט צו בעטראכטען די אנקלאגע פון דעם יודישען בע־אמטען אמבערטא זשאבעס (הינטער וועלכען עס איז נישט געשטאנען קיין שום ארגאניזאציע) געגען דעם „דייטשען קלוב" אין קאירא. דער טריבונאל האט נעמליך נישט געפונען קיין פארמעלען גרונט, אז דער יודישער יחיד זאל קענען ארויסטרעטען אלס תובע אין נאמען פון יודישען כלל, היות די אינ־קרימינירטע פובליקאציע פון „דייטשען קלוב" האט נישט געהאלטען קיין אנגריפען געגען דעם תובע, דער מאטיוו פון טריבונאל, וואס האט איהם בעוואוי־גען צו ערקלערען זיך אלס אונקאמפעטענט, איז אל־זא געוועזן א ריין פארמעלער און האט מיט דעם פאק־טישען אינהאלט פון דער יודישער תביעה זיך נישט פערנומען. וועגען דער האלטונג פון טריבונאל לגבי דעם דאזיגען פאקטישען אינהאלט קען אבער צום בעסטען עדות-זאגען די רעדע, וועלכע עס האט גע־האלטען דער גענעראל - פראקוראר, וועלכער האט אליין געהאט פארגעשלאגען דעם געריכט צו לאזען, אוים פארמעלע טעמים, אונבעטראכט די תביעה פון אומבערטא. אין דער דאזיגער רעדע האט דער גע־נעראל-פראקוראר אויסגעפיהרט:

„דער פראצעס פון דער יודישער ראסע דויערט שוין זייט צוואנציג יאהרהונדערטען, און מען קען היינט זאגען, אז די געשיכטע האט איהר אורטייל איבער דעם פראצעס שוין דעפיניטיוו ארויסגעגעבען. פאר דער דאזיגער לאנגער צייט איז די יודישע ראסע געוועזן אויסגעשטעלט אויף די ערגסטע בעליידיגונ־גען און שווערסטע נסיונות. די יודישע ראסע האט שוין בעקומען איהר גינסטיגען אורטייל, אבער נישט דורך דעם, וואס זי האט אריינגעטראגען אנקלאגען אין די געריכטען, נאר גראד דורך דעם, וואס זי האט מיט פעראכטונג געענטפערט אויף די בעליידי־גונגען און זיך בעגרעניצט אויף די לייסטונגען פון איהרע מיטגלידער אין דער גאנצער וועלט. איהר אורטייל האט די יודישע ראסע בעקומען פון דעם איינציג קאמפעטענטען טריבונאל — דער טריבו־נאל פון דער געשיכטע. דער דאזיגער אורטייל קען נישט בעריהרט ווערען דורך דעם פאמפלעט, וואס האט געפיהרט צו דעם פראצעס. מיט וועלכען מיר זענען איצט זיך עוסק. און אויף איהם קען אויך נישט האבען קיין השפעה די ענטשיידונג פון א טרי־בונאל פון דריי אדער פיר פרידענס-ריכטער און מעג זייער אויטאריטעט נאך זיין ווי הויך".

שוין דערפון איז קלאר, ווי עס האט באמת, אין מאראלישער הינזיכט געהאלטען מיט דער דייטשער זאך אין קאאירא, אויב אזוי האט גערעדט דער גע־נעראל-פראקוראר וועלכער האט אוים פארמעלע טעמים געשטיצט דעם פארשלאג פון דייטשען צד, אז דאס געריכט זאל זיך אנערקענען אלס נישט קאמפעטענט צו בעטראכטען די יודישע תביעה.

ווי עס שיינט האט זיך דער קאנצלער היטלער אליין אויך געלאזט אריינפיהרען אין א טעות, ווע־גען דער בעדייטונג פון קאאירא פראצעס, אויב ער האט זיך געלאזט אנריידען צו אזא דעמאנסטראטי־ווער אויפנאהמע פון פראפ. גריסע, וועלכען אלפרעד ראזענבערג האט דעלעגירט קיין קאירא וואו גריסע האט נישט געשפילט קיין שום בעזונדערע ראל.

א יוד נאמינירט אלס סאוויעטישער קאנסול אין אמעריקע.

מאסקווע, (יט"א) אלס סאוויעטישער גענע־ראל קאנסול אין די פעראייניגטע שטאטען איז נא־מינירט געווארען זשאן ארענס. א יוד, דער נייער גענעראל קאנסול האט פערנומען פערשידענע פער־אנטווארטליכע פאסטענס אין סאוויעטישען אויסערן דינסט. זיינער צייט איז ער געוועזן ערשטער סעקרע־טאר פון פרעסע דעפארטאמענט אין קאמיסאריאט פאר אויסערן ענינים, לעצטענס איז זשאן ארענס געוועזן שעף רעדאקטאר פון „זשורנאל דע מאסקו" דעם פרעסע ארגאן פון ראטען פערבאנד אין דער פראנצויזישער שפראך.

נאצי פארטיי אין דאנציג טרייבט צו א יודען פאגראם

דאנציג (יט"א) די יודען העצע אין דאנציג נעהמט אן אלץ שארפערע פארמען אויף א גענעראל פערזאמלונג פון די מיטגלידער פון דער נאציאנאל־סאציאליסטישער פארטיי האט דער גאולייטער אל בערט פארסטער געהאלטען א רעדע, וואס איז גע ווען נישט עפעס אנדערש ווי איין העץ מבול געגען יודען. לויט שטרייכערס נוסח האט ער די יודען גע מאכט פעראנטווארטליך פאר אלע אומגליקען, וואס האבען געטראפען דייטשלאנד און דאנציג. די יו־דען זענען שולדיג אין דער מלחמה, אין ווערסאילער טראקטאט, אין דער דעוואלואציע פון דאנציגער גול דען, פארסטערס רעדע האט זיך אין לעצטען אויס־פיהר געדעקט מיט דער סאמע נייעסטער פאראלע פון שטרייכערן, היינו — אז אין פאל פון א מלחמה וועלען די יודען געשטעלט ווערען „צו דער וואנד".

פון פארסטערס לעצטע ארויסטרעטונגען איז קלאר, אז די אפיציעלע פארטיי ארגאנען אין דאנ־ציג זענען גאנץ קלאר בעשטרעבט אויפצוהעצען די שטימונגען אין דאנציג צו א יודען-פאגראם.

פראגע וועגען אויסלענדישער יוד. עמיגראציע קיין ביראָ-בידזשאן

מאסקווע, (יט"א) אין אנ'אינטערוויאו מיטן יט"א פארשטעהער אין מאסקווע האט דער פארזי־צער פון ראיאן אויספיהר - קאמיטעט פון דעריודי־שער אויטאנאמער געגענד אין בירא בידזשאן פראפ יוסף ליבערבערג בעהאנדעלט דעם בעשלוס פון דער סאוויעטישער רעגירונג צו ערלויבען א געוויסע צאל יודען פון אויסלאנד צו בעזעצען זיך אין דער בירא בידזשאן געגענד פראפ. ליבערבערג ערקלערט צוו. אנד.:

די פראגע וועגען ערלויבען די אימיגראציע פון אויסלענדישע יודישע ארבייטער קיין בירא ביד זשאן ווערט שוין זייט א לאנגער צייט בעטראכט דורך די סאוויעטישע ארגאנען. מחמת זייט עס איז פראקלאמירט געווארען די יודישע אויטאנאמע גע גענד איז זעהר שטארק דער דראנג קיין בירא-ביד־זשאן מצד יודישע ארבייטער אין אויסלאנד, וועלכע ווילען זיך מיטבעטייליגען אין בויען די צוקונפטיגע יודישע ראטען רעפובליק. מעהרערע פרובען זענען שוין אין דער ריכטונג געהאט געמאכט געווארען.. זיי זענען אבער אין א געוויסער מאס געווען נישט איינ־געגעבען, ווייל די געגענד איז נאך נישט געווען צוגע גרייט אויפצונעהמען די דאזיגע אימיגראנטען. נא־טירליך, קען נישט זיין קיין פראגע וועגען א מאסען אימיגראציע פשוט דערפאר ווייל מיר זענען צו איהר נישט צוגעגרייט. ערשט איצט ווען דאס בויען פון בירא בידזשאן האט אנגענומען א ברייטען שטאטס־מאסשטאב און די אימיגראציע ווערט געגוי רעגו־לירט לויט שטרענג אויסגעארבייטע פלענער, איז מעג ליך געווארען צו בעשטעטיגען א פלאן פון אויסלענ דישער יודישער אימיגראציע, קיין בירא בידזשאן, אין די יאהרען 1936-35, דאס איז די הויפט סיבה צוליב וועלכער די דאזיגע פראגע איז איצט ערלע־דיגט געווארען אין פאזיטיווען זין.

די ענטשפרעכענדע רעגירונגס-ארגאנען בעטראכ טען איצט די פראגע וועגען אנטייל פון אויסלענדי־שע יודישע ארגאניזאציעס. אבער די פראגע וועגען בעזעצען אויסלענדישע ארבייטענדע יודען אין בירא בידזשאן איז שוין בעשלאסען געווארען און וועט אויך אויסגעפיהרט ווערען. גאנץ אונאבהענגיג דער־פון, צי אויסלענדישע יודישע ארגאניזאציעס וועלען אין דער ארבייט זיך בעטייליגען אדער נישט.

די אימיגראנטען וועלען אין ערשטען פעריאד אריינגעלאזען ווערען הויפטזעכליך פון פוילען, לי־טע, לעטלאנד, און אנדערע מלוכות אין שכנות מיטן ראטען פערבאנד, וואס שייך אימיגראנטען פון אנ דערע לענדער, וועלען זיי ווארשיינליך קומען אין בע טראכט אין א שפעטערער צייט, אנמעלדונגען פון יחידים וועלען אבער אהן ספק אויך איצט בעטראכט ווערען אין אויסנאהמספאלען.

קיין שום אויפקלערונג, פארוואס די אימיגראציע זאל זיך בעגרעניצען בלויז אויף די שכנותדיגע לענ דער האט פראפ. ליבערבערג נישט געגעבען, עס שיינט אז דער בעשלוס שטיצט זיך אויף דער הנחה דאס די לאגע פון די יודישע ארבייטער אין די מזרח אייראפעאישע יודישע מאסען קבוצים איז ערגער ווי דער מצב פון די יודען אין אנדערע אייראפעאישע לענדער און אין אמעריקע. אנ'אנדער מאטיוו זאל זיין די בעהויפטונג אז די יודען אין די לענדער, וואס גרעניצען זיך מיטן ראטען פערבאנד זענען מעהר א־דער ווייניגער צוגעפאסט און טיילוויז אויך גע־וואוינט צו די רוסישע לעבענס בעדינגונגען. און ווע לען זיך מחמת דעם גיכער קענען אקלימאטיזירען אין די שווערע תנאים פון א ניי און ווייניג בעפעל־קערטער געגענד.

דער צוקלייב פון אימיגראנטען פאר בירא ביד־זשאן וועט דורכפיהרען דער „אזעט". די סעלעקציע וועט זיין זעהר א זארגפעלטיגע און שטרענגע, כדי ווי ווייט מעגליך אויסצומיידען די עווענטואליטעט פון א רעעמיגראציע פון נישט פאסענדע עלעמענ־טען.

וואהרשיינליך וועט די ווירקליכע איבערוואנדע רונגס אקציע זיך אנהויבען ערשט סוף הייי־יאהר, און די נעכסטע חדשים וועלען אויסגענוצט ווערען פאר דער צוגרייטונגס ארבייט.

דעלעגאציע פון פוילען אויף דער וועלט-קאנפערענץ פון יודישע קאמבאטאנטע זאין פאריז.

ווארשע (יט"א) אין די טעג פון 12 ביזן 16 יוני ה.י. וועט אין פאריז פארקומען די ערשטע וועלט קאנפערענץ פון געוו. יודישע קאמבאטאנטען. אין דער קאנפערענץ וועלען זיך בעטייליגען דעלעגאציעס פון די קאמבאטאנטען און אינוואלידען פערבאנדען פון אלע גרעסערע יודישע ישובים, אין דער וועלט. ביז איצט האבען צוו. אנד. זיך געמאלדען וועגען זייער אנטייל די יודישע קאמבאטאנטען ארגאניזא־ציעס אין ענגלאנד, פראנקרייך, עסטרייך, קאנאדע, דרום אפריקע, אויסטראליען, א"י, בולגאריען און די באלטישע לענדער.

פון פוילען וועט אויף דער קאנפערענץ פאהרען א דעלעגאציע וואס וועט אויסגעטיילט ווערען געמיינ זאם דורך דעם פערבאנד פון יודען געוו. אנטיילנעה־מער פון פוילענס אונאבהענגיגקייטס קאמפען און דער פעראייניגונג פון די פעראיינען פון יודישע מל־חמה-אינוואלידען אין דער פוילישער רעפובליק. ביי־דע ארגאניזאציעס האבען געגרינדעט א קאנפערענץ ביורא, אין ווארשע, וואס גרייט צו דעם ארויספאהר פון דער דעלעגאציע, און ארגאניזירט אויף אנ־עקסקורסיע פון ביידע פעראיינען אויף דער פאריזער קאנפערענץ, דאס זיץ ארט פון ביורא פון דער פויל־ישער קאנפערענץ דעלעגאציע געפינט זיך אויף ע־לעקטאראלנע 16 (טעל. 6-52-17), די אמטירונגס־שעה'ן — טעגליך פון 6 ביז 8 אוונט.

געוו. שעף-רעדאקטאר פון „אכט-אוהר-אבענדבלאט" געשטארבען אויף עמיגראציע אין פראג

פראג, יט"א. אין עלטער פון 39 יאהר איז אויף דער עמיגראציע אין פראג געשטארבען דער אמאליגער שעף רעדאקטאר פון בערלינער „8-אוהר אבענדבלאט" הערמאן צוקער. זייט זיין 20טען לע בענס-יאהר איז דער פערשטארבענער געוועזן פערבונ דען מיט דער דאזיגער צייטונג. און מיט זיינע גרוי־סע פעהיגקייטען מיטגעהאלפען צו איהר וואוקס און אנזעהן. אלס פאליטישער לייט-ארטיקלער האט זיך הערמאן צוקער א טעמפעראמענטפולער פערטיידיגער פון דער דעמאקראטיע איינגעקויפט אין דייטשלאנד פיל שונאים, נאך היטלערס קומען צו דער מאכט האט ער דעריבער געמוזט פערלאזען דייטשלאנד. הערמאן צוקער האט געהערט צו יענע דייטש יודישע פובליציסטען וואס נעבען זייער שטארקע ליבע צו דייטשלאנד פיהלען זיי זיך טיף פערבונדען מיטן יו דענטום.

הערמאן צוקער איז געבראכט געווארען צו קבורה אויפן יודישען בית עולם אין פראג.

גערטנעריי פאר יודישער יוגענד אין סאסנאוויץ

ווארשע, (יט"א). די סאסנאוויצער אפטיי־לונג פון „ארט" האט ארגאניזירט פאר דער דאר־טיגער יודישער יוגענד א גערטנעריי. די דאזיגע גערטנעריי האט ארויסגערופען אזא פעראינטערעסי־רונג דאס זי מוז פערברייטערט ווערען. „ארט" האט שוין דערהאלטען א גרעסערען שטח ערד, וואס וועט געבען די מעגליכקייט צו פערברייטערען די גערטנעריי־אונטערנעהמונגען.

אנדענק טאוועל אין דעם הויז אין וועל כען טעאדאר הערצל איז געבוירען געווארען

בודאפעשט, (יט'א.) לכבוד דעם 75טען גע בורטס טאג פון טעאדאר הערצל איז אין גאלדמארק זאל פון דער יודישער קהלה-רעפרעזענטאנץ אין בו־דאפעשט פארגעקומען אנ'איינדרוקספולע אקאדע־מיע, אויף וועלכער דער פארזיצער פון עסטרייכישען ציוניסטישען לאנדעס פערבאנד, דר. אסקאר גרינ־בוים, האט געהאלטען די פייערליכע אנדענק־רעדע. וויטערע רעדעס וועגען דער פערזענליכקייט פון גרינדער פון פאליטישען ציוניזם האבען געהאלטען דער פרעזעס פון אונגארישען ציוניסטישען פערבאנד דר. יוליוס מיקלאס און דער בעדייטענדער יודישע־אונגארישער פובליציסט און קונסט קריטיקער דר. יוסף פאטאי

עס איז געעפענט געווארען אנ'אקציע איינצו־מויערען אנ'אנדענק טאוועל אין הערצלס געבורטס־הויז, וואס געפינט זיך אין שכנות מיט דער העלדען סינאגאגע און דעם יודישען מוזעאום

געשטארבען פראנצויזישער מיטגליד פון דער מאנדאט - קאמיסיע

דשענעווע. (יט"א). דא איז געשטארבען דער פראנצויזישער מיטגליד פון דער מאנדאט קאמי־סיע פון פעלקער בונד מ. מערלין, געוו. גענעראל - גובערנאטאר פון אינדא-כינע.

מ. מערלין איז געווען מיטגליד פון דער מאנדאט קאמיסיע זייט העכער 8 יאהר און האט תמיד ארויס געוויזען פיל אינטערעס און סימפאטיע פאר דעם יו־דישען אויפבוי ווערק, אין א"י.

עס איז מעגליך אז דער פעלקער בונד ראט, וואס קומט זיך צונויף אויף זיין סעסיע דעם קומענדען מאנטאג וועט שוין אויף דער דאזיגער סעסיע נאמי נירען א נאכפאלגער פון פערשטארבענעם פראנצויזי שען מיטגליד, היות די מאנדאטען קאמיסיע פערזא מעלט זיך אויף איהר פריהלינג סעסיע שוין דעם 3-טען יוני.

Dr. REICHER
פאלודביאַווא 28, טעל. 201-93
ספעציאליסט
פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג
סעקסועלע בעראטונגען און פסיכא-אנאליזען
נשטט אן פון 8–11 און פון 5–8 אוונד

Dr. med. H. LUBICZ
פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקה.
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 141-32
עמפפאנגס-שעה'ן 8–10, 12–2 און 5–8 אוונד
זונטאג פון 9–11 ביי טאג און יום-טוב פון 9–1.
פאר דאמען – בעזונדערער ווארטע-זאל.

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia **SAFES**
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie.
Spokojnie śpi — kto swe kosztowności przechowuje w safe'ie.

ער לעבט נישט — זיין גייסט לעבט

פון אינוש. א. רוסאק

אין יאהר 1905, ווען אונזער יוגענד האט אנטייל גענומען אין־דער רוסישער רעוואלוציע, ווען זי האט אויסגעקעמפט די קאנטורען פון זעלבסטשטענדיגען אומאפהענגיגקייטס־געדאנק פערלאזענדיג אויף א מאניפעסטאציע־אופן די מויערען פון דער רוסישער שול, כדי מעגליך צו מאכען דאס שאפען זיך פון פוילישע שולען אין צארישען רוסלאנד — האט יוזעף פילסודסקי געקירעוועט מיט דער טעראריסטישער ארבייט, האט אויפגעריסען אין דער לופט דעם מלוכה־בנין אין דער רוסישער אקופאציע און גלייכצייטיג געשאפען און געפלעגט דעם פוילישען אומאפהענגיגקייטס־געדאנק, פערשפרייטענדיג איהם צווישען דער אינטעליגענץ און ברייטע געזעלשאפטליכע מאסען.

ער איז דעמאלט געווען א פוילישער סאציאליסט, ארבייטענדיג לפנים איבערן איבערבויען די געזעלשאפטליכע ארדנונג, ער איז געווען דער צוטרייער פון די דעמאלדיגע אקופאציאנס־פארמען. מיר, יונגע, ארויסגעהענדיג פון די שול־בענק, ביי דער פערביטערונג פון נישט־איינעם פון דער עלטערער גענעראציע, זענען ערצויגען און אנטוויקעלט געווארען אויף דער אידעאלאגיע, וועלכע איז פראקלאמירט געווארען דורך דעם „טעראריסט" פילסודסקי, און הגם זיין פארמעלע טעטיגקייט איז געווען א צושטערענדע — פערשטעהען מיר אבער אין תוך פון רעטראספעקטיווען שטאנדפונקט, אז דאס איז געווען א בליהענדע טעטיגקייט, א שעפערישע, וועלכע האט צוגעגרייט די קינפטיגע קאדרע, וועלכע האבען געדארפט אויפהויבען די אייגענע מלוכה, וועלכע מ'האט שוין געזעהן אין דער פערספעקטיוו.

דער סאציאליסטישער אור־שפרונג פון דער טעטיגקייט פון דעם גרויסען בויער האט געשטעקט אין זיין אומבעגרעניצטען פאטריאטיזם, פערקוקט אין דער אונענדליכער ווייטקייט פון דער אומאפהענגיגער מלוכה.

ערב דעם וועלט־שטורם, בעת דעם גרויסען געראנגעל פון מיליאנענדיגע מענשליכע מאסען, כדי נאך דעם גרויסען קרבן פון בלוט און עלענד זאל אויפשיינען דער מארגענשטערן פון מענשליכער פרייהייט און נאציאנאלע שטרעבונגען, כדי נאך די בלוט־קרבנות זאלען קענען אויפשטעהען תחית־המתים פעלקער — האט ער מיט זיין פאליטישען זשעני און נביאותדיגען בליק געשאפען דאס אייגענע געוועהר.

דאס אייגענע געוועהר, וועלכע איז געווען אויסגעשמידט פון שטאל, הגם זעהר בעשיידען, רופט מיט א הויכען עכא איבער דעם גאנצען לאנד, אז אין דעם גרויסען געראנגעל נעהמען מיר אנטייל נישט פאר קיין פרעמדען ענין נאר פאר אנ'אייגענעם.

דאס געוועהר בעקומט דורך עטליכע יאהר אליין מעהר רוטין און ערפאהרונג, ווערט געשטארקט נישט נאר אין כמות, נאר אויך אין איכות. אזא מאמענט פון דעציזיע וועגען גורל פון מלוכות און פעלקער, אין מאמענט ווען ס'האט זיך געשטאלטעט די אייראפעאישע מאפע, איז דער גרויסער נפטר אין בעזיץ פון א בעוואפענטען קאלעקטיווען ארגאניזם, וועלכער שטיצענדיג זיך אויף דעם היסטארישען און נאציאנאלען געזיכטס־פונקט, געהאט די מעגליכקייט אויסצושמידען אנ'אייגענע אומאפהענגיגע מלוכה. און דאס, וואס דער נביא האט אין זיין וויזיאנערישע טרוימען אויסגע'חלומ'ט, האט זיך אין די הענט פונם בויער פערוואנדעלט אין מעשים און די אייגענע מלוכה, כמעט מיט די אלטע גרעניצען האט ווידער אויפגעלעבט.

דאס גרויסע גלויבען אין די בעפרייטע געזעלשאפטליכע כוחות בערעכטיגט דעם דאזיגען מארערנעם ריטער צו מיינען, אז די פארמען און גרעניצען פון דער אומאפהענגיגער מלוכה האבען נישט נאר געזאלט פעסטשטעלען, נאר זאלען אויך ענטהאלטען די מאכט און דעם אויסדויער, וועלכע זאלען סטייען אויף ווייטע גענעראציעס, אבער ער האט געהאט די קראפט צו בעאבאכטען, אז די נאציאנאלע „חסרונות און עבירות" זענען נישט פערשוואונדען מיט'ן ערלאנגען די פרייהייט, אז „דאס געשפענסט פון קנעכטשאפט" שטארקט זיך און אז די ווייטערדיגע ענטוויקלונג פון דעם דאזיגען געשפענסט דראהט מיט'ן איינברעכען זיך פון דער גאנצער אנשטרענגונג און דעם גאנצען ווערק. דעריבער ווענדעט ער אן פיל ענערגיע צו פערענדיגען מיט דעם געשפענסט, וועלכער האט זיך בסדר ארייגעגנב'עט.

מיט דער פעלזען־פעסטקייט פון זיין גייסט און ווילען האט ער בעוויזען אויסצוהאמערן א בנין, פון וועלכען ס'דארף ארויסגעיאגט ווערען אלץ, וואס איז געגען ארדנונג און רעכט.

דורך גאנצע 9 יאהר איז דער בנין בסדר געוואקסען און געשטארקט ביז אין דער לעצטער מינוט פון זיין לעבען האט ער איהם בעוויזען צו געבען דוירהאפטע פארמען, זיין גאהענטסטע אומגעבונג האט ער אנגעוויזען, אז זיין הארץ זאל מען קובר זיין אין ווילנע, פון וועלכער ס'בינדט איהם דער געדאנק פון פעדעראטיווען פעראייניגען פון צוויי פעלקער.

דער טויטער קערפער דארף רוהען אין וואוועל, אין הארמאנישער פעראייניגונג מיט די, וועלכע האבען געשאפען די געשיכטע פון זיין פאלק, דער מוח דארף איבערגעגעבען ווערען דער וויסענשאפט, וועלכע דארף זיך אריינטיפען אין די געהיימנישען פון דער אייביגקייט. און אויב פיזיש איז ער נישטא צווישען אונז, בלייבט דער גרויסער גייסט אויף לאנג אלס וועגווייזער פון דער ווייטערדיגער צוקונפט.

„ווי אזוי איך בין געווארן א סאציאליסט"

פון מארשאל פילסודסקי'ס אויטאביאגראפיע

(לויט די ארטיקלען פון פ. שווארץ אין ניו־יארקער „צוקונפט")

אין די דערמאהנטע ארטיקלען פערריפט זיך פ. שווארץ אויף דער סאציאליסטישער צייטשריפט פאר שול־יוגענט „פראמיען" (דערשינען אין גאליציע), וואו ס'איז אפגעדרוקט אנ'ארטיקעל פון יוזעף פילסודסקי א"ק „ווי אזוי איך בין געווארען א סאציאליסט". אט זענען אויסצוגען פון דער דאזיגער אויטאביאגראפיע:

„כ'האב זיך אנגערופען סאציאליסט אין יאהר 1884, כ'זאג — כ'האב זיך אנגערופען, ווייל דאס האט נאך להלוטין נישט געהייסען, אז דערמיט האב איך שוין דערווארבען אומבויגזאמע און פערפונדעטע ליזם, וועלכע האט בעהערשט די מוחות פון דער יוגענד, וואס איז געווען געשטימט רעוואלוציאנער אדער כאטש אפאזיציאנעל. די דאזיגע עפידעמיע האט אזוי ווייט פערשפרייט איהר הערשאפט, אז קיינער פון מיינע אינטעליגענטערע און ענערגישערע קאלעגען האט אין זיין ענטוויקלונג נישט אויסגעמיטען דורכצוגייען דורכ'ן סאציאליסטישען עטאפ. איינע זענען שוין געהאט געווארען סאציאליסטען, אנדערע זענען אריבער אין אנדערע לאגערען. נאך אנדערע האבען זיך שוין געהאט אפגעזאגט פון יעמוועדע געזעלשאפטליכע אספיראציעס. אבער

וועטע איבערצייגונגען וועגען דער ריכטיגקייט פון דער סאציאליסטישע אידעע. כ'בין דאן געווען איז ווילנער גימנאזיע, כ'האב געהערט צו א קרייז „ספאיניא", וועלכער איז געגרינדעט געווארען עטליכע יאהר פאר דעם און צוזאמען מיט מיינע קאלעגען בין איך פערכאפט געווארען פון דער סאציאליסטישער מאדע, וואס אונזערע עלטערע קאלעגען, סטודענטען פון פעטערבורגער אוניווערזיטעט האבען אונז אראפגעבראכט. כ'בין אפען מודה, אז דאס איז געווען א מאדע, ווייל אנדערש איז מיר שווער אנצורופען די דעמאלטדיגע עפידעמיע פון סאציאליזם, וועלכע האט בעהערשט די מוחות פון דער יוגענד, ... יעדער פון זיי איז — ווער לענגער, ווער קירצער — געווען א סאציאליסט.

„רעדענדיג וועגען זיך, מוז איך אלזא קודם־כל אויפקלערען, פארוואס איך בין צו יענער צייט געווען רעוואלוציאנער געשטימט. איך בין געבארען געווארען אויפ'ן דארף, אין א שלאכציצקער משפחה, וועמעס מיטגלידער האבען זיך פערדרעכנט, סיי צוליב זייער אלטערטימליכער אפשטאמונג און סיי צוליב דעם סכום בעזעסענע ערד, צו יענע, וועלכע מען האט אמאל גערופען „בענע נאטי עט פאססיאנאטי" (גוט געבארען און פערמעגלעך)), אלס א „פאססיאנאטוס" (בעזיצער) האב איך לאנג נישט געוואוסט פון קיין זארג וועגען מאטעריעלע זאכען און כ'בין געווען ארומגערינגעלט אין מיינע קינדער־יאהרען מיט א געוויסען קאמפארט. און ווייל אין שטוב ביי אונז איז געווען א סך קינדער און די עלטערען זענען צו אונז געווען זעהר מילד און זעהר הארציג. וואלט איך געקענט זיך אפרופען וועגען מיין קינדהייט, אז זי איז געווען צירלעך־מאנירלעך־ איך וואלט געקענט — ווען נישט איין גרילץ, א גרילץ וועלכער האט דעם טאטענס שטערען פערצויגען מיט א וואלקען פון דער מוטערס אויגען ארויסגעפרעסט א טרעהר און טיף זיך איינגעקריצט אין די קינדערשע מוחות. דער דאזיגער גרילץ איז געווען די פרישע ערהאינערונג וועגען דער נאציאנאלער מפלה פון יאהר 1863 (כ'בין געבוירען געווארען אין יאהר 1867).

„די מוטער, אנ'אומבויגזאמע פאטריאטקע, האט אפילו נישט געפרובט אויסצובעהאלטען פון אונז דעם ווייטאג און די ענטוישונגען צוליב דעם דורכפאל פון דער „פאווסטאניע" (דער פוילישער אויפשטאנד אין יאהר 1863—פ. ש.), פערקעהרט: זי האט אונז ערצויגען אונטערשטרייכענדיג, ספעציעל די נויטווענדיגקייט ווייטער צו קעמפען מיט'ן פיינד פון פאטערלאנד. פון דער פריהסטער קינדהייט אן האט מען אונז בעקענט מיט די שאפונגען פון אונזערע גרויסע דיכטער, ספעציעל מיט די פערבאטענע שאפונגען. מען האט אונז געלערנט פוילישע געשיכטע. מען האט אונז געקויפט אויסשליסליך פוילישע ביכער. דער דאזיגער רעוואלוציאנערער פאטריאטיזם האט נישט געהאט קיין בעשטימטע געזעלשאפטליכע ריכטונג. פון אונזערע דיכטער האט די מוטער צומליבסטען געהאט קראשינסקין, מיר האט אבער פון די יונגסטע יאהרען אן תמיד ענטציקט סלאוואצקי, וועלכער איז טאקע פאר מיר געווען דער ערשטער לעהרער פון דעמאקראטישע פרינציפען. ביי א קינד זענען זיי, פערשטייט זיך, געווען זייער נישט קלאר און נעפעלהאפט אבער ביי מיין לעבעדיגען און אביסעל צולהכעיסדיגען כאראקטער האבען זיי זיך פערפעסטיגט מיט יעדען ויכוח, וועלכען די מוטער פלעגט טיילמאל פיהרען.

„אויסער ביכער, וואס האבען געהאט א שייכות צו פוילען, האב איך געלייענט גאנץ שפאר די פערשידענארטיגסטע ביכער, אלץ וואס איז מיר נאר געקומען אונטער דער האנט, דעם שטארקסטען איינדרוק האבען געמאכט אויף מיר די ביכער, וועלכע האבען בעשריבען דאס לעבען פון די קלאסישע פעלקער — די גריכען און רוימער. מסתמא האט דאס זיך גענומען פון דעם, וואס די דאזיגע ביכער זענען פול געווען מיט פרטים פון קאמפען פאר'ן פאטערלאנד און מיט בעשרייבונגען פון העראישע מעשים. אויסער דעם בין איך געווען פערליבט אין נאפאלעאנען און אלץ, וואס האט געהאט א שייכות צו דעם דאזיגען העלד מיינעם, האט מיך גערירט און צופייערט מיין פאנטאזיע. אלע מיינע טרוימען האבען זיך דאן קאנצענטרירט ארום דער „פאווסטאניע" און די בעוואפענטע קאמפען מיט די „מאסקאלעס", וועלכע כ'האב פיינט געקראגען פון גאנצען הארצען, האלטענדיג יעדען פון זיי פאר א מנובל און א גנב, איבריגענס איז דאס לעצטע געווען פולשטענדיג בעגרינדעט. צו יענער צייט האט רוסלאנד ארויסגעגאסען אויף ליטע איהר אפפאל, די געמיינסטע עלעמענטען, וועלכע זי האט פערמאגט, און די געשיכטעס וועגען די געמיינהייטען און בארבאריזם פון דער דאזיגער הארדע פון מוראוויאוון (מוראוויאוו איז געווען דער רוסישער גענעראל־גובערנאטאר אין ווילנע בשעת דער „פאווסטאניע" — פ. ש.) זענען געווען ביי אלעמען אויף די ליפען.

„צוליב פינקטליכקייט מוז איך נאך אונטערשטרייכען, אז פון די פריהסטע יאהרען אן האט די מוטער זיך בעמיהט צו ענטוויקלען אין אונז די זעלבסטשטענדיגקייט פון טראכטען און האט געוועקט אין אונז דאס געפיהל פון זעלבסטווערדע, וועלכע האט אין מיין געדאנק זיך פארמולירט אויף פאלגענדיגען אופן: נאר דער מענש, וועלכער האט זיכערע איבערצייגונגען און בעווייזט זיי צו פערווירקליכען דורך מעשים, קאנסעקווענט, איז ווערט דעם נאמען מענש.

(ווייטער זונטאג)

תפיסה־קארטע פון מארשאל פילסודסקי פון יאהר 1887.

די פראנצויזישע פרעסע וועגן טויט פון מארשאל פילסודסקי

דער טויט פון מארשאל יוזעף פילסודסקי האט ארויסגערופען אין דער גאנצער פראנצויזישער פרעסע דעם ברייטסטען אבקלאנג. אלע צייטונגען דריקען אויס זייער מיטגעפיהל דעם פוילישען פאלק.

— דער „ענטראנסיזשאן" שרייבט.

מען דארף נישט פערגעסען, אז דאס האט מארשאל פילסודסקי געבראכט דערצו, אז דער פוילישער אויסערן־מיניסטער זאלעסקי זאל צוריקגעצויגען ווערען. פילסודסקי האט איהם געהאלטען פאר א צו גרויסען פראנקאפיל און פאר א צופיל אונטערגעווארפענעם די בעפעהלען פון קעי ד'ארסעי. ער האט איהם פערטראטען דורך דעם מיניסטער בעק, וועלכער האט שוין געהאט קלענערע סימפאטיעס פאר אונזער לאנד

דאס פערשווינדען פון דעם רוהמפולען סאלדאט שטעלט פוילען אין א שווערער לאגע. מען דארף נישט בעהאלטען דאס, אז פון דער צייט פון איהר גרינדונג אן האט די נייע פוילישע רעפובליק בעקומען אלע איהרע פאליטישע דירעקטיווען פון דעם מארשאל פילסודסקי און אז אפילו די קאנסטיטוציע, וועלכע איז אין דער לעצטער צייט געענדערט געווארען, טראגט אויף דעם שטעמפעל פון דעם גרויסען מלוכה־מאן.

און דער „ענטראנסיזשאן" פרעגט צום סוף פון דעם ארטיקעל:

אויף וועלכער זייט וועט זיך איצט אריענטירען די פוילישע פאליטיק? — לאמיר האפען — און מיר ווינשען עס אויפריכטיג — אז פוילען זאל זיך שטעלען אויף דער זייט פון איהרע אמאליגע פריינד, אויף דער זייט פון פראנקרייך, וועלכע, נישט געקוקט אויף געוויסע מיספערשטענדנישען, האט דאך אין אלע שווערע מאמענטען זיך געפונען אויף פוילענס זייט.

דער „טאן" שילדערט אזוי דעם פערשטארבענעם מארשאל:

מיט איהם פערשווינדט נישט בלויז איינע פון די כאראקטעריסטישסטע פיגורען פון דעם ווידער אויפגעלעבטען פוילען, נאר בכלל איינע פון די שטארקסטע פערזענליכקייטען פון דער נייער אייראפא, וועלכע שאפט זיך זייט 20 יאהר איז דער מאראלישער און סאציאלער אומבעשטימטקייט און אין מיטען פון די גרעסטע איבערקעהרענישען פון דער געשיכטע. פילסודסקי איז געווען אנ'אויסערגעוועהנליכער מענש אין די ראמען פון א וואונדערפולער עפאכע. מען וועט איצט דארפען האבען א געוויסע צייט כדי באמת פערשטעהן סיי זיין פערזענליכקייט סיי זיין אויפטו. אבער שוין איצט, אז מען זעהט איהם אין די הויפט־עטאפען פון זיין לעבען, וועלכעס איז פול מיט אוואנטורען, דער זעהט מען, אז אזא לעבען קען טאקע מיטרייסען יעדע פאנטאזיע.

דער בעריהמטער זשורנאליסט זשול זויערווין דערמאנט זיינע איינדרוקען פון 1926, ווען פילסודסקי האט געמאכט זיין אויפשטאנד. ער האט דעמאלסט געווירקט ווי אונטער דעמ שטויס פון עפעס א איבערמענשליכען כוח. זשול זויערווין גיט אזא בילד פון פילסודסקי'ן:

וועגען דער אויסערגעוועהנליכער פערזענליכקייט — דער ראמאנטישסטער פון אלע דיקטאטארען — וועלכער איז איצט געשטארבען אין ווארשא, וועט איהר הערען די פערשידענסטע און סאמע געגענגעזעצטע מיינונגען. זיינע אנהענגער, און זיי זענען די מערהייט פון פוילישען פאלק, האלטען אים פאר א האלבן גאט ווי א מין פערמיטלער צווישען דעם נביא און דעם מענש פון טהאט און וועלכער האט טאקע אין דער ווירקליכקייט געמאכט אויפשטייגען פון דער ערד דאס פוילישע פאלק.

(ווייטער זעה 15־טע זייט)

דעם קעניגס יובילײ

צו די פייערונגען אין ענגלאַנד

פון ישעיה אוגער

קעניג געאָרג דער 5־טער פון ענגלאַנד האָט א גרונד פאָלקאָמען צופרידען צו זיין. זינט די קעניגליכע און קייזערליכע טראָהנען זענען זיך צעפאַלען ווי קאָרטען־שטיבלעך — און דאָס איז דאָך ערשט נישט לאַנג געשעהען — האָט נאָך קיין איין אייראָפּעאישער קעניג פון די דריי־פיר, וואָס זענען נאָך פערבליבען „א זכר לחורבן" און זיצען נאָך אויף נישט־צעשאָקעלטע שטוהלען, נישט זוכה געווען צו אזא כבוד, צו אזעלכע גרויסארטיגע אוואַציעס און מאַניפעסטאַציעס, צו אזא אויפריכטיגער שמחה „מיטן מאָנאַרך", ווי דער היינטיגער הערשער פון דער בריטישער אימפּעריע.

מען געדענקט שוין איבערהויפּט נישט, ווען מען האָט געזעהען אזעלכע פאַראַדען און גראַנדיעזע פייערונגען לכבוד א קעניג...

אויב איהר ווילט, איז דאָס גאָר נישט געווען „לכבוד דעם קעניג", נאָר א מאַניפעסטאַציע „לכבוד" דעם מאָנאַרכישען געדאַנק. א פירטעל פון דער גאַנצער מענשהייט, אנ'ערך 500 מיליאָן מענשען — אזוי פיל אומגעפעהר צעהלט די בריטישע אימפּעריע — האָט זיך דורך איהרע מעהר ווי 5000 פערטרעטער און דעלעגאַטען, וואָס האָבען רעפּרעזענטירט זייערע „פעלקער" אויף די יובילײ־פייערונגען „איינשטימיג און סאָלידאַריש" ארויסגעזאָגט פאַר דער מאָנאַרכיע... דען אנדערש קען מען נישט אויסטייטשען די ענטוזיאַסטישע גראַטולאַציעס און גליקוואונשען פון די רעפּרעזענטאַנטען פון ענגלאַנדס „פעלקער" פאַרן קעניג, אמת א קאָנסטיטוציאָנעלער קעניג מיט שטאַרק בעגרעניצטע רעכט, אָבער דאָך א געקרוינטער סובערען, וואָס דערמאָהנט עפּעס נישט ווילענדיג אָן א זעלבסט־הערשער.

א זעלטענע און וואונדערבארע איינציגקייט און „סאָלידאַריטעט פון געפיהל" האָט געהערשט צווישען זיי, צווישען די אַלע רעפּרעזענטאַנטען און דעלעגאַטען. ס'איז געווען באמת אנ'אינטימער פאַמיליען־יום־טוב, ווי מ'זאָגט אין ענגלאַנד, וואו מען בעטראַכט די יובילײ־פייערונגען פאַר א „פּריוואַטע פאַמיליען - אנגעלעגענהייט" פון ענגלישען קעניג און זיינע פעלקער. קיין איין פאַלשער טאָן האָט נישט געשטערט די וואונדערבארע האַרמאָניע. מ'האָט גאָר נישט געפיהלט, אז צווישען דעם „פירטעל פון דער מענשהייט, וואָס האָט דורך איהרע פערטרעטער אויסגעדריקט איהר „געטריישאַפט צום טראָהן" און איהרע „געפיהלען פון איבערגעגעבענהייט און לאָיאַליטעט", געפונען זיך הונדערטער מיליאָנען, וואָס זענען נישט נאָר געגען א מאָנאַרכיע, נאָר וואָלטען אויך איבערהויפּט געוואָלט פּטור ווערען פון ענגלאַנדס הערשאַפט און אַפּוטרופּסות. מ'האָט דאָס נישט געפיהלט אויף די פייערונגען...

דאָס שענסטע איז, אז קעניג געאָרג איז א „מאָנאַרך", וואָס הערשט איבער א גאַנצער רייה רעפּובליקען. דאָס איז דאָס מערקווירדיגסטע און אייגענאַרטיגסטע אין דעם פעדעראַציע־סיסטעם פון דער בריטישער אימפּעריע. די וויכטיגסטע גלידער פון דער דאָזיגער אימפּעריע, די דאָמיניומס, זענען נעמליך דורכאויס אויטאָנאָמע, זעלבסטשטענדיגע, א סך פרייער און דעמאָקראַטישער ־ רעגירטע לענדער ווי פילע רעפּובליקען אין אייראָפּא און אנדערע טיילען פון דער וועלט. פון ענגלאַנד זענען זיי פולשטענדיג אונאָפּהענגיג. דאָס איינציגע, וואָס פערבינדט זיי מיטן „מוטערלאַנד", איז דער „דינער פאָדים" פון געמיינזאַמער אָפּשטאַמונג און דער געמיינזאַמער שפּראַך. און נאָך עפּעס — די פּערזאָן פון קעניג, און אָט דאָס האַלט זיי צוזאַמען אין איין „קאָמאָנוועלט", אין איין געמיינשאַפט פון פעלקער און לענדער, שטאַרקער ווי יעדער מלוכה־רעכטליכער אָפּמאַך אָדער צוואַנג. די דאָזיגע דאָמיניומס, וועלכע האָבען זייערע אייגענע רעגירונגען, פּאַרלאַמענטען און געזעצען און קענען פּאַקטיש טון, וואָס זיי ווילען, נישט פרעגענדיג ביי קיינעם קיין דעה, האָבען דעם גרעסטען רעספּעקט פאַר דער קעניגליכער מאַכט און פערעהרען דעם קעניג פּונקט ווי דאָס גאַנצע ענגלישע פאָלק אַלס דעם העכסטען רעפּרעזענטאַנט, אַלס דעם סימבאָל פון דער איינהייט. פון דער מאַכט און גרויסקייט פון דער בריטישער אימפּעריע.

דען מעהר ווי א סימבאָל איז ער נישט דער ענגלישער קעניג. א סימבאָל און א דעקאָראַציע. ער האָט א סך א קלענערע מאַכט און וועניגער רעכט ווי דער פּרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאַטען. אָבער די ענגלענדער, דאָס קאָנסערוואַטיווסטע פאָלק אין דער וועלט, וואָס היט אָפּ שטרענג זיינע אַלטע טראַדיציעס, פערהייליגען דעם דאָזיגען סימבאָל, דעם קעניג, כאָטש זיי האָבען איהם בעגרעניצט אין זיינע רעכט. די ענגלישע הערשער פון די לעצטע הונדערט יאָהר, און בעזונדערס קען מען זאָגען פון קעניג געאָרג דעם פינפטען, זענען געווען זעהר פּאָפּולער און בעליבט ביים פאָלק. דאָס בעווייזען אויך די איצטיגע יובילײ־פייערונגען לכבוד דעם קעניגס 25־יעהריגען רעגירונגס ־ יובילײ און דער אויפריכטיגער ענטוזיאַזם, מיט וועלכען דאָס פאָלק האָט זיך בעטייליגט אין זיי. אפילו די עקסטרעם־לינקע בעציהען זיך מיטן גרעסטען יראת־הכבוד צו דעם „ערשטען בירגער" פון לאַנד. מ'קען דאָס וואָרט פון דעם גרויסען איראָניקער בערנאַרד שאָאו, אז אין א באָלשעוויסטישען ענגלאַנד וועט נאָך אַלץ די פּאָפּולערסטע פּערזאָן זיין דער קעניג...

ווי געזאָגט, האָבען ענגלאַנדס „פעלקער" אין א זעלטענער האַרמאָניע געפייערט דעם יום־טוב פון קעניגס יובילײ. זיי האָבען דערמיט געגעבען א בעווייז, אז ער פערדינט זייער ליבע און פערעהרונג. און ווירקליך: אונטער קעניג געאָרגס רעגירונג האָט זיך נאָכ'ן קריג א סך געענדערט צום גוטען אין דעם שטיק וועלט, אין וועלכען די ענגלענדער האָבען צו זאָגען א דעה. אירלאַנד איז מיטן גוטען ווילען פון ענגלישען פאָלק געוואָרען א פרייע אונאָפּהענגיגע מלוכה און מאַנכע קאָלאָניעס האָבען בעקומען געוויסע אויטאָנאָמע רעכט און גרעסערע פרייהייטען, אָבער מעהר ווי די דאָזיגע לענדער, וואָס האָבען בעקומען זייער פרייהייט נאָך שווערע ראַנגלענישען, און א סך אויפריכטיגער האָבען זיך געפרעהט בעת די יובילײ־פייערונגען יענע פעסטע בעשטאַנד טיילען פון דער אימפּעריע, וועלכע זענען פערבונדען מיט די ענגלענדער „אויף לעבען און טויט"; זיי האָבען צוזאַמען געקעמפּט, געבראַכט קרבנות, געוואונען דעם קריג און דורך א געמיינזאַמע קראַפט אָנשטרענגונג זיך ווידער אויפגעריכט און געשטעלט אויף די פיס.

צווישען די יובילײ־גראַטולאַנטען געפונען זיך אויך די יודען פון ארץ־ישראל. און הינטער זיי שטעהט נאַטירליך דאָס נאַציאָנאַלע יודענטום פון דער גאַנצער וועלט. ווי אַלע אנדערע בעטראַכטען זיי דעם יובילײ נישט פאַר קיין „פּריוואַטען" יום־טוב פון קעניג, נאָר פאַר א נאַציאָנאַלען יום־טוב פון ענגלישען פאָלק. אין דער פּערזאָן פון קעניג, וועלכער איז דאָך דער סימבאָל פון ענגלאַנדס מאַכט, בעגריסען זיי דאָס ענגלישע פאָלק, דריקען זיי איהם אויס זייער לאָיאַליטעט, זייער אויפריכטיגע פריינדשאַפט און געטריישאַפט.

האָבען דאָך די יודען אונטער קעניג געאָרגס רעגירונג בעקומען פון ענגלאַנד די באַלפור־דעקלאַראַציע, יענע „מאַגנאַ כאַרטאַ", וועגען וועלכער עס האָבען זיך נישט דערוועגט צו חלומ'ען די גרעסטע יודישע אוטאָפּיסטען. הערצעלס חלום איז נישט געגאַנגען ווייטער, פון א „טשאַרטער", וואָס וואָלט געגעבען די יודען עפּעס אזוינס, וואָס וואָלט געווען אפשר א פּאָליטיש־געזיכערטע היים פאַר יודען, אָבער נאָך נישט קיין יודישע היים.

דורך דער באַלפור ־ דעקלאַראַציע האָבען די יודען פערבונדען זייער שיקזאַל מיטן שיקזאַל פון ענגלישען פאָלק. א געוויסע געגענזייטיגע סימפּאַטיע, א געוויסע געמיינזאַמקייט פון זייערע רעליגיעזע און מאָראַלישע אנשויאונגען, זאָגאַר געמיינזאַמע כאַראַקטער ־ אייגענשאַפטען און פעהיגקייטען האָבען שוין אייגענטליך לאַנג עקזיסטירט צווישען די ביידע פעלקער און זיי סוף כל סוף דערנעהנטערט איינע צו די אנדערע פערפלאָכטען זייער שיקזאַל.

דער יודישער גייסט און די יודישע ביבעל האָבען געהאַט א גרויסען איינפלוס אויף ענגלאַנד, די ביבעל האָט אויסגעפאָרמט דעם כאַראַקטער פון די ענגלענדער און האָט געהאַט אנ'אויסערגעוועהנליכע השפּעה אויף דער ענגלישער שפּראַך און ליטעראַטור, אויפ'ן גייסט און די זיטען פון ענגלישען פאָלק. „די ביבעל איז געווען פאַר ענגלאַנד אַלץ", שרייבט אזא שריפטשטעלער ווי לואיס דיבדין. זי איז געווען די גרונדלאַגע, דער יסוד פון ענגלאַנדס געזעצגעבונג". דאָס בעשטעטיגען א גאַנצע רייה אנדערע פיהרענדע ענגלענדער. מ'ווייסט, אז די גרעסטע און בעסטע ענגלישע דיכטער און שריפטשטעלער זענען געווען בעאיינפלוסט פון דעם גייסט פון דער שפּראַך פון דער ביבעל.

זייט אומגעפעהר 300 יאָהר פערנעהמען זיך אין ענגלאַנד מלוכה־מענער, דענקער, שריפטשטעלער, פּאָליטיקער און פאָרשטעהער פון דער קירכע מיט דער פראַגע וועגען דער „רעסטאַווראַציע" פון יודישען פאָלק, וועגען דער צוריקשטעלונג פון יודען אין זייערע רעכט אַלס זעלבסטשטענדיגע נאַציאָנאַליטעט אין זייער היסטאָרישען פאָטערלאַנד.

אין 19־טען יאָהרהונדערט האָבען א גאַנצע רייה ענגלישע מלוכה־מענער פאָרגעלעגט פּראַקטישע פּלענער, ווי אזוי צו בעזעצען יודען אין ארץ־ישראל, און ענגלישע דיכטער, ווי לאָרד בייראָן צ. ב., האָבען אין דערשיטערנדע עלעגיעס בעזונגען די יודישע טראַגעדיע. א ענגלישע שריפטשטעלערין, דזשאָרזש עליאָט, האָט אָנגעשריבען א וואונדערבארען ציוניסטישען ראָמאַן „דניאל דעראָנדא" נאָך איידער מ'האָט געוואוסט וועגען ציוניזם, — א ראָמאַן, וועלכער כאַראַקטעריזירט אָמבעסטען און אָמ'בולט'סטען די איינשטעלונג פון ענגלאַנדס בעסטע מענשען צו דער פראַגע וועגען „צוריקשטעלען" דאָס יודענטום אין א"י.

ביז'ן היינטיגען טאָג האַלטען די ענגלענדער, אז זיי שטאַמען פון די עשרת השבטים. די קעניגין וויקטאָריא איז איהר גאַנץ לעבען זיכער געווען, אז זי שטאַמט פון דוד המלכ'ן.

אין די ערשטע יאָהרען פון ציוניזם איז ענגלאַנד געווען דאָס לאַנד, וואָס האָט פאָרגעלעגט הערצלען „דערווייל", ביז מ'וועט קענען בעקומען ארץ־ישראל א טעריטאָריע פאַר יודען אין על־אריש אויף דער האַלב־אינזעל סיני, און אז די טעריטאָריע האָט זיך ארויסגעוויזען פאַר נישט פּאַסיג, האָט מען איהם פאָרגעלעגט אוגאַנדא,

און ענדליך די באַלפור־דעקלאַראַציע.

די יודען, וועלכע האָבען פערבונדען זייער גורל מיטן גורל פון ענגלישען פאָלק, זענען אַלזאָ, געקומען צו די יובילײ־פייערונגען מיט די בעסטע און אויפריכטיגסטע גליק־וואונשען פאַר ענגלאַנד און דעם ענגלישען קעניג. זענען זיי דאָך גראָד שטאַרק פּעראינטערעסירט אין ענגלאַנדס פּראָספּעריטי. זייער גורל העגנט אָפּ פון ענגלאַנדס וואוויל.

און דאָך האָבען די יודען זיך נישט אָמבעסטען געפיהלט אויף דעם יובילײ, זיי האָבען אנטיילגענומען אין דעם יום־טוב מיט געמישטע געפיהלען פון פרייד און אומעט. מ'קען נישט פערשטעהען די ענגלענדער. דאָס גרויסע פרייע ענגלאַנד פירט לעצטענס א פּאָליטיק, וואָס שטעהט נישט אין קיין הסכם מיט די טראַדיציעס פון דעם דאָזיגען לאַנד.

מיט א יאָהר דרייסיג צוריק, נאָך דער ערמאָרדונג פון קעניגליכען פּאָר־פּאָלק אין סערביען, האָט ענגלאַנד אָפּגערופען איהרע דיפּלאָמאַטישע פערטרעטער פון בעלגראַד, כדי עס זאָל זיי נישט אויסקומען צו דריקען די בלוטיגע הענט פון די מערדער. דאָס איז געווען א שריט, וואָס מ'האָט אין דער אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליטיק ביז דאַן נישט געקענט. ענגלאַנד האָט נישט גענומען אין אכט קיין שום פּאָליטישע אינטערעסען און קיין שום קאָנסעקווענצען — זי האָט נישט געוואָלט דריקען די בלוטיגע הענד פון רוצחים...

היינט באָדען זיך די דייטשע מאַכטהאָבער אין טייכען בלוט. יעדע האַנד אין דייטשלאַנד איז בעפלעקט מיט דעם בלוט פון געמאָרדעטע קרבנות. מען מאָרדעוועט יודען און נישט־יודען. א האַלב מיליאָן יודען זענען אויסגעשטעלט אויף די גרעסטע געפאַהר, זענען פולשטענדיג הפקר. געגען די יודען פון דער גאַנצער וועלט ווערט געפיהרט אנ'אויסראָטונגס ־ קאַמפּאַניע מיט די שרעקליכסטע און געמיינסטע מיטלען.

און ענגלאַנד רופט נישט אָפּ די דיפּלאָמאַטישע פערטרעטער, און שעהמט זיך נישט צו דריקען די בלוטיגע הענד. און נישט נאָר דאָס — ענגלישע מיניסטאָרען קומען קיין דייטשלאַנד זיך אונטערהאַלטען מיטן „פיהרער", און דער ענגלישער קעניג אַליין דער יובילאַר, שיקט היטלערן די „וואַרימסטע" גליקוואונשען צו זיין געבורטס־טאָג...

קען דען אזא האַלטונג נישט ארויסרופען די טרויעריגסטע געדאַנקען און דעם גרעסטען פּעסימיזם, גראָדע ביי אזא שמחה ווי דער יובילײ פון ענגלישען קעניג, וואָס האָט זיך פערוואַנדעלט אין א גראַנדיעזע מאַניפעסטאַציע לכבוד דעם פרייהייטס־ליבענדען און אויף די שענסטע טראַדיציעס גרויס־געוואָרענעם ענגלישען פאָלק?!....

נאַציאָנאַלע קונסט

בעטראַכטונגען

פון יאַנקעל אדלער

דער בעגריף קאָלעקטיוו ווערט אָפט אזוי פאַלש פערשטאַנען, אז עס איז נויטיג, ווי מיר שיינט א געוויסע אויפקלערונג. קאָלעקטיוו קען זיך נאָר שטענדיג בעציהען אויף דעם אונטערבוי פון באזיס פון דער ציוויליזאַציע. די סאָציאַלע רעגולירונג פון דער מלוכה. די פערקעהר־טעכנישע אָרדנונג, די וואוינונגס־בעקוועמליכקייט, די טעכנישע דערגרייכונגען זענען נאָר מעגליך אין א קאָלעקטיווער פאָרם. זיי פערלייכטערען און פערביליגערען דורך זייער סעריען ־ פאַבריקאַט און מאַסען־געברויך דאָס לעבען. געוויסע האַנדווערקער אין דער גאַנצער וועלט מיט פערשידענע לשונות און קלימאַטישע בעדינגונגען בענוצען היינט און דעמזעלבען ריטם פון ארבייט־מכשירים. די זעלבע געוואוינהייטען ביז אין די ווינקעלעך פון זייער פּריוואַטען לעבען. קוים וואָלט זיך די וועלט נאָר אין דער ריכטונג ענטוויקעלט, וואָלט דאָס געווען א פערלוסט פאַר דער מענשהייט, א פערלוסט פון קולטורעלע אייגענאַרטען, פון יענעם קולטורעלען איבערבוי, וועלכער בערייכערט די וועלט מיט זיין פילפאָרמיגקייט און פילפאַרביגקייט. די גרויסע אייראָפּעאישע קראַנקהייט וואָס איז ווי א צרעת אויפען צו ווייטאָגטיגען קערפּער פון אייראָפּא, דער שאָוויניזם פּרובט מיט זיין הילכיגען אונפערשעהמטען ליאַרם, יעדע נאַציאָנאַלע אייגענאַרט צו אָקופּירען פאַר זיינע אונריינע צוועקען. דערפאַר קען מען היינט נישט גענוג פאָרזיכטיג רעדען איבער נאַציאָנאַלע אייגענאַרטען, און דאָך איז עס זיך נישט פאַרצושטעלען, אז יענער גרויסער פאָלקס־אוצר פון דער שפּראַך, פון פאָלקלאָר, פון דער פאָלקס־מוזיק, פאָלקס ־ געוואוינהייטען און פאָלקס־טאַנץ זאָל אויסגעראָטן ווערען לטובת יענעם אָרגאַניזירטען האַס. וואָס הייסט אימפּעריאַליסטישע פערכאַפּונג. מיט איין וואָרט, די ציוויליזאַציע איז א נויטווענדיגקייט און א מיטעל, בכדי דעם קולטורעלען איבערבוי אין זיין גאַנצער ווייטקייט צו ענטוויקלען, אין אזא ווייטקייט פון וועלכער די וועלט האָט ביז איצט נאָר געקענט חלומ'ען. איך וואָלט געוואָלט, אז מען זאָל מיך ריכטיג פערשטעהען. איך בין נישט נאָר נישט קיין געגנער פון דער ציוויליזאַציע, נאָר אדרבה, איך האַלט זי פאַר געוואונשען. איך וואונש, אז עס זאָל נאָך מעהר אויף דעם געביט געשאַפען ווערען און אונזער אַלטעגליך לעבען זאָל פערלייכטערט ווערען, די גראָבע ארבייט זאָל אויסגעפיהרט ווערען פון מאַשינען. יעדער מענש זאָל האָבען דאָס נויטווענדיגסטע און די בעקוועמסטע און ראַציאָנעלסטע פאָרם און דערמיט אויך אין דער שענסטער פאָרם, ווייל דאָס איז דער פאָרצוג פון דער נייער עסטעטיק, אז נישט די פערפּוצונג, נאָר די פּראַקטישקייט גיט צו א שעהנהייטס־בעגריף שאַפט די נייע עסטעטיק. אָבער דאָס אַלץ איז נאָר א וועג, א מיטעל פאַר דער גרויסער ענטוויקלונג פון קולטורעלען איבערבוי און דער דאָזיגער קולטורעלער איבערבוי קען נאָר געשעהען אין א נאַציאָנאַלען זין, באַזירט אויף דער פערגאַנגענהייט, אויף דעם אייגענעם קאָלאָריט פון יעדען פאָלק.

עס איז נישט קיין צופאַל, וואָס די פעלקער, וועלכע וואוינען אויפען פלאַכלאַנד האָבען נישט נאָר אנדערע שפּרוך־ווערטער און געוואוינהייטען ווי די בערג ־ איינוואוינער, זיי האָבען אויך אנ'אנדערען קלאַנג אין זייער שפּראַך. עס איז מיר אויפגעפאַלען דאָס בערג־איינוואוינער, הגם זיי רעדען דיזעלבע שפּראַך. וואָס די טאָל ־ איינוואוינער. האָבען עפּעס רופענדיגעס, ווי ווילדע בערג־פייגעל, וואָס וואוינען אויף די בערג־שפּיצען און רופען זיך געגענזייטיג, עפּעס צו, וואָס מיר פערשטעהען נישט.

אז די דאָזיגע אונטערשידען זאָלען פערשוואונדען, בכדי אָפּצוטרעטען דאָס אָרט יענעם שלעכט־פערשטאַנענעם קאָלעקטיוויזם, וועלכער באַזירט זיך נאָר אויף דער ציוויליזאַציע וואָלט געהייסען אָרימער מאַכען אונזער וועלט, די וועלט, אום צו זאָגען מיט וואָלטער, „די בעסטע וועלכע מיר קענען". די וועלט וועלכע איז אונזערע און די בעסטע פון אַלע וועלטען מוז בערייכערט ווערען און בערייכערען הייסט אויך פערפאָלפאַכען, דערפאַר בין איך פאַר נ א צ י אָ נ א ל ע קונסט, די טראַגיק פון דייטשען יודענטום איז דאָפּעלט גרויס, ווייל קוים זאָל געמאָלט זיין, אז עס זאָל קומען אנ'איבערקעהרעניש אין דייטשלאַנד און אַלס פערגיטיגונג פאַר זייערע אויסגעשטאַנענע בעלידיגונגען זאָל מען זיי געבען די מעגליכקייט זיך פראַנק און פריי זייער יודישע אייגענאַרט צו פּלעגען און צו ענטוויקלען, וועט דער דאָזיגער רוף מוזען פערהילכען דעם ליידיגען רוים, ווייל א יודישע אייגענאַרט איז דאָרט לגמרי נישט פערהאַן און דאָס בעווייזט ווי אונגערעכט, ווי ביזוויליג די פערפאָלגונגען זענען דאָרט.

גאַנץ אנדערש איז דער פאַל ביי אונז אין פּוילען. מען קען נישט די דייטשע יודען פּונקט אזוי ווי יעדעס אנדער פאָלק מאַכען א פאָרוואורף, אז זיי האָבען אזא און נישט אנדערע סטרוקטור. אונזערע אויפגאַבע איז נאָר פעסטצושטעלען און פון די פעסטשטעלונגען צו ציהען געוויסע מסקנות. מען קען די אַלע סיבות פאַרוואָס די קאָמפּאַקטע יודישע מאַסען אין פּוילען האָבען אָפּגעהיטען זייער אייגענאַרט און זיך נישט איז דער מאַס אסימילירט. ווי די סלויי־נע אָפּגעשפּליטערטע טיילען פון יודישען פאָלק, וואָס לעבען אין מערב. אָבער ליידער מוז מען פעסטשטעלען מיט בעדויערען, אז זיי האָבען נישט געהאַלטען שריט מיט דער שנעלער קולטורעלער ענטוויקלונג פון דער שכנישער בעפעלקערונג, וואָס די סיבות זענען ווייסען מיר דאָס זענען די סאָציאַלע מניעות, וועלכע האָבען נישט דערלאָזען, אז דאָס יודישע לעבען זאָל זיך קענען נאָרמאַל קולטורעל ענטוויקלען צוגלייך מיט דער הערשענדער מעהרהייט אין לאַנד.

מען דאַרף אויך נישט פערגעסען יענע צושפּליטערטקייט אין אונזערע אייגענע רייהען, דעם ציוניזם וועלכער וועקט א האָפענונג אויף דער נייער היים אין פּאַלעסטינא און נעהמט צוליב דעם זעהר די אַקטיוויטעט אויפען אָרט, פערגעסענדיג איין פאַקט, אז איבעראַל וואו יודען שאַפען פּראָדוקטיווע ארבייט, סיי אין פּאַלעסטינא, סיי אין בירא־בידזשאַן, דאָרט איז פּאַלעסטינא. ווייל פּאַלעסטינא איז אין פאָלק נישט נאָר א טעריטאָריאַלער בעגריף נאָר אניא'דעע פון העכסטער פאָלקאָמענהייט פון מלוכה־בעגריף, דערפאַר זענען אויך די קבוצות אין זייער ספּאַרטאַנישער אָפּגעשלאָסענקייט, אין זייער איבערמענשליכען אידעאַליזם, אזוי עהנליך צו די פּיאָנערען פון דער טייגא ביים טייך אמור.

עס וועט קומען א טאָג ווען די מענשען פון בירא־בירזשאַן, די מענשען פון די קבוצות אין א"י וועלען זיך איבער די קעפּ פון פּאַרטייען פעראייניגען אין פּראָדוקטיווע ארבייט, בכדי צו דערהויבען די יודישע אייגענאַרט, די יודישע קולטור צו דער העכסטער מדרגה און געהען צוזאַמען מיט אַלע פּראָדוקטיווע שעפערישע כוחות אין דער וועלט.

געשיכטע פון יודען אין לאָדז

לאָדזער טערגער און יאַהרמערק

פון ד"ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

די טערגער זענען פאָרגעקומען אין תחילת איינ־מאָל אין דער וואָך — אום זונטאָג, אַמאָל אויפ'ן מאַרק פון דער אַלט־שטאָט און אַמאָל אויפ'ן מאַרק פון דער נייעשטאָט. אין 1841 האָט דער בעפולמעכ־טיגטער פון דעם אָרענדאַר אויף די קאָנסומציע־איינקונפטען אין לאָדז, ליפמאַן וויכסעלפיש דער־לאַנגט אַ בקשה, וועגן איינשטעלען די טערגער אין לאָדז צוויי מאָל וועכענטליך, כדי אַזוי אַרום צו פער־לייכטערען דעם עולם דאָס פערזאָרגען זיך מיט פריי־שע לעבענסמיטלען. נאָך לענגערע בעראַטונגען, איז דער פאָרשלאָג בעשטעטיגט געוואָרן און לאָדז האָט בעקומען צוויי טערגער, וועכענטליך: אין תחילת — זונטאָג און מיטוואָך, שפּעטער — דינסטאָג און פריי־טאָג (גענען דעם, אַז די טערגער זאָלען פאָרקומען אום זונטאָג, האָט פּראָטעסטירט דער עוואַנגעלישער פּאַסטאָר). די דינסטאָגדיגע טערגער זענען פאָרגע־קומען, אַמאָל פאַר דעם פּלאַץ פון דער קאַטוילישער קירך, אויף דער פּשעיאַזד (היינט „פּלאַץ אוניאָן"), און אַמאָל אויפ'ן פּלאַץ פאַרן שטאָטישען שפּיטאָל אויפן פאַבריקס־מאַרק (היינט דער פּלאַץ פאַר דער קאַטעדרע), די פרייטאָגדיגע טערגער זענען ווייטער פאָרגעקומען, אַמאָל אויפן אַלט־שטעטישען און אַמאָל — אויפן ניי־שטעטישען מאַרק. אַ וויכטיגער האַנ־דעלס־פונקט איז אויך געווען דער פּלאַץ פאַר דעם איינפאָהר־הויז „פּאַראַדיזש", ביי דער פּיעטריקאָ־ווער גאַס.

דער הויפּט געגענשטאַנד פון האַנדעל אויף די לאָדזער יאָהרמערק איז געווען דער פערקויף פון די אויסאַרבייטונגען פון דער לאָדזער אינדוסטריע, „וועלכע צוגעהען זיך, פון די לאָדזער יאָהרמערק איבער די ווייטסטע געגענטען פון קעניגרייך", לויט דער בעשרייבונג פון דער לאָדזער שטאָטישער מאַכט. אויסערדעם, האָט מען אויף די לאָדזער יאָהרמערק צוגעשטעלט תבואה, פערשידענע שפּייז־אַרטיקלען, האָרן און נישט־האָרן בהמות. לויט'ן בעריכט פון לאָדזער שטאָט־פּרעזידענט פון 7. מערץ 1849, קו־מען אָן, אויף די לאָדזער יאָהרמערק, סוחרים, אפילו פון אַ דרייסיג־מייליגען שטח. וועגן דער גרויס פון די לאָדזער יאָהרמערק, קען מען דרינגען פון די ידיעות איבער די האַנדעלס־טראַנזאַקציעס, וואָס זענען אויף זיי געשלאָסען געוואָרען: אין 1833 האָט מען, אויף יעדען יאָהרמאַרק אַריינגעבראַכט פּראָ־דוקטען אין דורכשניט פון 6—8 טויזענט פּוילישע גילדען, פערקויפט איז געוואָרען פאַר 3—5 טויזענט פּוילישע גילדען. אין די 40—50־גער יאָהרען האָט די בעוועגונג אויף די לאָדזער יאָהרמערק זיך בע־דייטענד פערשטאַרקט. אין 1842 האָט מען אויף די לאָדזער יאָהרמערק, אַריינגעבראַכט סחורות אויף 626,527 פּוילישע גילדען (93,985 רוסישע זילבער רובעל), פערקויפט איז געוואָרען פאַר 332 טויזענד פּוילישע גילדען (49,500 רוסישע זילבער רובעל).

אין 1851 האָט מען אויף די יאָהרמערק אַריינגע־בראַכט פאַר 610 טויזענד פּוילישע פילדען פערקויפט איז געוואָרען פאַר 240 טויזענד גיל. אין 1846 האָט מען אין יעדען קוואַרטאַל אַריינגעבראַכט אויף די לאָדזער יאָהרמערק 500 שטיק האָרן־בהמות. מיר האָבען אָבער נישט קיין שום ידיעות, וועגען די טראַנ־זאַקציעס מיט טעקסטיל־סחורות, וואָס זענען אויף די לאָדזער יאָהרמערק געשלאָסען געוואָרען, בכל האופן אויף וויפיל די טראַנזאַקציעס האָבען נישט געזאָלט אויספילען אַ בעדייטענדיגען טייל פון דער האַנדעלס־בעוועגונג אויף די לאָדזער יאָהרמערק, הן אין אָפּגאַנג פון די אינדוסטריע־אויסאַרבייטונ־גען, הן אין איינקויף פון רויה־שטאָפען — האָבען זיי זיך נישט בעגרעניצט, בלויז אויף די יאָהרמאַרק טראַנזאַקציעס, נאָר — בפרט, אין דעם שפּעטערדי־גען צייט־אָפּשניט, — האָבען זיי זיך געזוכט אַנדערע וועגען און האָבען זיך ענטוויקעלט געוואַלדיג, אַרויס וואַקסענדיג, אויסער די ראַהמען פון אַ לאָקאַלען־האַנדעל. דער לאָדזער שטאָט־פּרעזידענט האָט בע־רעכענט אַז אין 1858 האָט מען אַריינגעבראַכט קיין לאָדז פאָלגענדיגע סכומים סחורות: 30,200 צענט־נער רויהען ביינוועל, 24000 צענטנער ביינוועל־גאַרן 360 טויזענט צענטנער פאַרב־מאַטעריאַלען, 50 טוי־זענד צענטנער פערשידענע כעמישע שטאָפען, 35 טויזענד צענטנער מאַשינען און וואַרשטאַטען, 280 טויזענט צענטנער אייזען, 57 טויזענט צענטנער שאָף וואָל, 40 טויזענט קערץ קויהלען, 30 טויזענט קערץ קאַלך, 78,500 קערץ תבואה און 2800 שטיק בהמות.

אין דעמזעלבען 1858־טען יאָהר, האָט מען פון לאָדז אימפּאָרטירט: 265 טויזענט צענטנער ביינוועל־סחורה, וואָלענע און פלאַקסענע, 10,540 צענטנער קלעצעל און פאַרין־צוקער און 10,800 צענטנער מאַשינען און פערשידענע מכשירים.

דער עיקר טייל פון לאָדזער אימפּאָרט און במעט דער גאַנצער עקספּאָרט, נעהמט אַלזא זיין אָנהויב פון דער לאָדזער טעקסטיל־אינדוסטריע און דאָך, אין אַ בעדייטענדיגען טייל, קומען זיי נישט פאָר — ווי מיר האָבען שוין פריהער בעמערקט — דורך דער פערמיטלונג פון די לאָדזער יאָהרמערק, נאָר זענען געגאַנגען דורך גאַנץ אַנדערע וועגען. (דער אימפּאָרט און עקספּאָרט פון רויה־שטאָפען, טעקסטיל־אויסאַר־ביטונגען און פאַרב־מאַטעריאַלען, פערלאַנגט אַ בע זונדערן בפרטיות'דיגען אַרומרייד, דעם טייל האָבען מיר געווידמעט אַ בעזונדערען קאַפּיטעל, אין אונ־זער אַרבייט).

ראַגעגען דער האַנדעל מיט לעבענסמיטעל אַרטיק־לען האָט זיך קאָנצענטרירט כמעט אינגאַנצען אויף די טערגער און לאָדזער יאָהרמערק. דער האַנדעל מיט תבואה, שפּייז־אַרטיקלען און בהמות אויף די טער־גער, איז אָבער נישט אומשטאַנד געווען צו בעפרי־דיגען די געברויכען פון דער שנעל זיך פונאַנדער־וואַקסענדיגער אינדוסטריע־שטאָט. צוליב דעם זע־נען — לויט דער מיינונג פון דער לאָדזער, מוניצי־פּאַלער מאַכט, — אַלע דערנעהר־אַרטיקלען אין לאָדז, טייערער, און דורכשניט מיט 20 פּראָצענט, ווי אין די אַרומיגע שטעט. אין תחילת, ווען אין לאָדז איז פאָרגעקומען נאָר איין טאָרג וועכענטליך, האָט די שטאָטישע מאַכט דעם יקרות צוגעשריבען צום חש־בון פון קנאַפּען צופיהר פון שפּייז־אַרטיקלען.

„דער זונטאָגדיגער צופיהר — שטעלט פעסט דער לאָדזער מאַגיסטראַט — איז אַ נישט גענוגענ־דער. און דאָס טאַקע עפענט פאַר די יודישע שפּעקו־לאַנטען, במשך פון דער וואָך, אַ פעלד צו העכערען די פרייזען אויף די בעשפּייז־אַרטיקלען און צו דער־דריקען דעם קלאָס איינוואוינער, ווייל דער אָרימער פאַבריקאַנט (מיט דעם נאָמען „פאַבריקאַנט", האָט מען צו יענער צייט בעצייכענט יעדען בעל־מלאכה, וואָס האָט געהאַט אַנ'אייגענעם וואַרשטאַט), וועלענ־דיג בעפרידיגען זיינע אונמיטעלבאַרע געברויכען פון דערנעהרען זיך, איז געצוואונגען, במשך פון דער וואָך, זיך איינצושאַפען זיינע אַרטיקלען, אפילו מיט אַנ'אָנזעהעוודיגער בעריסעריי, מצד די יודישע אויפ־קויפער".

נאָר אפילו נאָך דעם איינשטעלען פון צוויי ווע־כענטליכע טערגער אין לאָדז, האָבען זיך די בע־ציהונגען כלל נישט פערבעסערט. דער צופיהר אויף די טערגער איז געווען — לויט דעם ראַפּאָרט פון מאַגיסטראַט פון 1846 — בסדר זעהר אַ קליינער און האָט קוים געדעקט אַ דרייסיגסטעל טייל (!) פון דעם שטאָטישען געברויך.

די סיבות און די פאָלגען פון דער דאָזיגער דער־שיינונג, בעשרייבט דער שטאָט־פּרעזידענט אויף פאָל־גענדיגען אופן:

מיט דעם אונטערשיד פון לאָדז, וואו די טערגער קומען פאָר אום די דינסטאָגען און פרייטאָגען, האָ־בען אַלע שכנישע שטעט זייערע טערגער אום די זונטאָגען. צוליב דעם זענען די לאָדזער טערגער זעהר ווייניג בעזוכט, ווייל עס קומען צו זיי, נאָר ערד בעזיצער און יודישע שפּעקולאַנטען פון די אַרומיגע שטעט, ראַגעגען די וויכטיגסטע פּראָדוצענטען, ווי די פאַנסטשיזנע פּויערים און דייטשע קאָלאָניסטען קע־נען, צוליב זייערע בעשעפטיגונגען אויפ'ן פעלד, אין די מיטען־וואָך־טעג, נישט קומען אויפן טאָרג און זיך אָפּרייסען פון זייער אַרבייט. די פאָלגען פון דעם זענען: אַ) די יודישע שפּעקולאַנטען „קויפען אויף אין די דאָזיגע (שכנישע) שטעט, אַלע לעבענסמיטעל אַרטיקלען ביליגער און פערקויפען זיי, נאָכ'ן אריינ־ברענגען קיין לאָדז, מיט ליכווע־צינזען, ב) די איינ־וואוינער פון לאָדז, אום איינצוקויפען אַלע אַרט תבו־אות און אַנדערע פּראָדוקטען, מוזען זיי זיך ווענדען אין די שכנ'ישע שטעט, וואו דער צופיהר איז גרע־סער און דער איינקויף ביליגער און לייכטער. די אָרימערע בעפעלקערונג איז געצווינגען איהרע לע־בענס־פּראָדוקטען איינצוקויפען פון יודישע הענד, וועלכע — ווי עס איז שוין אונטער „אַ" געזאָגט גע־וואָרען — האָבענדיג די פּראָדוקטען אין די שכנישע שטאָט איינגעקויפט, פערקויפען זיי איצט לויט די פרייזען, וואָס זיי ווילען נאָר אַליין".

טיילמאָל האָט די סיטואַציע אויפן מאַרק זיך נאָך אַ סך ערנסטער פאָרגעשטעלט. אין יולי 1847 — טיילט מיט דער לאָדזער שטאָט־פּרעזידענט — „דער פּראָדוקטען־צופיהר אויף די היגע טערגער איז געווען אַזוי בעגרעניצט, אַז עס לאָזט זיך פיהלען אַ פולשטענ־דיגער מאַנגעל אין לעבענסמיטעל אַרטיקלען".

ווייל די אָרימערע שיכטען האָבען צוליב דעם זעהר געליטען, האָט דער פּרעזידענט טרעגער בעשטעטיגט צו שאַפען אַ בייטראַג־פאָנד און צו קויפען אין וואַר־שע די לעבענסמיטעל־אַרטיקלען, וועלכע האָבען אין לאָדז אויסגעפעהלט, ריכטענדיג זיך, אַז די פּראָדוק־טען וועלען אין וואַרשע איינגעקויפט ווערען מיט 10־25 פּראָצ. ביליגער, אין רעזולטאַט האָט זיך אַרויס־געשטעלט, אַז די שטאָטישע מאַכט האָט אין וואַרשע איינגעקויפט „ברויט, קאַשע, מעהל, אַרבעס א.ד.גל. אויף גאַנצע 50 פּראָצענט ביליגער, ווי זיי זענען דאָ (אין לאָדז) געווען". „די פרייזען פון תבואה, אין לאָדז — שרייבט דער פּרעזידענט טרעגער, דעם 4 מערץ 1848 — איז איבעריג דאָ, העכער מיט עטליכע צעהנדליג פּראָצענט, ווי אין די שכנישע שטעט".

אויף וויפיל די בעשרייבונגען פון דער לאָדזער שטאָטישער מאַכט זענען נישט איבערגעטריבען, האָט צוליב דער גרויסער נאָכפראַגע און צו קליינעם אָנ־באָט, עקזיסטירט אַ געוויסע לויזקייט פון די פרייזען אויף לעבענסמיטעל־אַרטיקלען, צווישען לאָדז און די שכנישע שטעט. דער אומשטאַנד האָט געגעבען די יודישע אויפקויפער, וואָס האָבען זיך פערנומען מיט'ן מסחר פון שפּייז־אַרטיקלען, אַ גענוג בעדייטענ־דיג פעלד־פאַר פערדינסטען.

מרת סטעפע „טשוויטשעט" זיך!...

אַ מעשה'לע וועגען לאָדזער קריזיסאָווע נגידים

פון י. אַבערזשאַנעק

אוי, דער קריזיס! דער קריזיס האָט אוועקגעלעגט טויזענדער סוחרים אויף די לאָפּאַטקעס. דער קריזיס האָט רואינירט טויזענדער יודען, דער קריזיס האָט טויזענדער שעהנע גבירים פאַר בעטלערס געמאַכט. טויזענדער פירמעס צו קבר ישראל געברענגט. אוי־מעטום אין יעדע שטוב, אין יעדען געשעפט, הערשט זיין מאַיעסטעט, דער קריזיס. נישטאָ אַ מענש, וואָס זאָל נישט האָבען געליטען פון דעם פערשאָלטענעם קריזיס.

יאָ, דער קריזיס האָט אַלע אומגליקליך געמאַכט, ער האָט אָבער מאַנכע גליקליך געמאַכט. טויזענדער נגידים זענען געוואָרען שנאָרערס און מאַנכע געווע־זענע שנאָרערס זענען געוואָרען נגידים. קריזיסאָווע נגידים....

אין לאָדז קאָן מען זיי. די עטליכע געצעהלטע קריזיסאָווע גבירים. יאָ, מ'קאָן זיי.... פאַר גרויסע פאַסקודניאַקעס, איין דבר אחר איז גרעסער פון אַנדערען.

איינער פון די קריזיסאָווע איז מאיר'ל סטאָפּע און זיין יודענע, מרת סטעפע סטאָפּאָווע, אויב איהר קאָנט זיי נישט, וועלען מיר זיי אייך בעקע־נען:

מאיר'ל סטאָפּע איז מיט עטליכע יאָהר צוריק געווען אַ יוד אַנ'אביון פון זיין ליבען נאָמען, גע־פאָהרען אויף מערק מיט עטליכע טיין זאָקען, איז פערשוואַרצט און פערפינסטערט געוואָרען, זיין יו־דענע, שרה, האָט איהם מיטגעהאָלפען אין דער פרנסה. פאַרטאָג זענען זיי אַרויס מיטן פעקעל אויפן מאַרק, האָט מען געלייזט עטליכע פאַר זאָקען, האָט מען געגעסען וויעטשערע, טאָמער נישט, האָט מען זיך געלייגט שלאָפען „אויף טריקען". ער, מאיר'ל איז געווען אַ פּראָסטער חי וקים און זי, שרה, אַ פּראָסטע יודענע.

האָט זיך געמאַכט אַ קריזיס אויף דער וועלט. גרויסע גבירים זענען געוואָרען אביונים און אונזער מאיר'ל סטאָפּע איז געוואָרען אַ מאַגנאַט. ווי אַזוי דאָס איז געשעהען איז אַ סוד. לצים דערצעהלען אפילו, אַז.... נאָר געה גלויב, וואָס לצים דערצעהלען! גענוג, אַז מאיר'ל סטאָפּע איז אַ יוד אַ נגיד, מיט אַנ־אייגענער פאַבריק, מיט אייגענע הייזער, מיט אַנ'־אייגענעם אויטאָ. ער הייסט שוין נישט מאיר'ל, נאָר — מאַקס און זי, הייסט שוין נישט שרה, נאָר — סטעפאַ. ער האָט זיך אַרומגעשניטען די קאַפּאָטע און רעדט „דאַטש", און זי האָט זיך אָפּגעשוירען די האָר, און רעדט „פּאַ פּאָלסקעמו". ביידע זענען זיי „וואַרפערם": זי וואַרפט אַרויס די דינסטען, און ער וואַרפט — די לאָקאַטאָרען. זי שעלט „פּאַ פּאָל־סקעמו", און ער שעלט אויף „דאַטש". קומט מען צו איהם נאָך אַ נדבה פאַר „לינת הצדק", ענט־פערט ער, אַז ער איז אַ „טשלאָנעק" פון „לינת החולים". קומט מען פון „לינת החולים", ענטפערט ער: איך בין אַ „טשלאָנעק" פון „בקור חולים" און דער שפּיץ איז, אַז ער ווייזט אַלע אַ פייג. ער ליגט אויפן גראָשען ווי אַ קאָטער אויף דער זרוע. מאַקס סטאָפּע איז אַ קריזיסאָווע גביר, אַ גרויסער דבר־אחר און לאַכט פון דער וועלט.

איצט, אַז איהר האָט זיך שוין בעקענט מיט די הערשאַפט סטאָפּע, וועלען מיר אייך דערצעהלען, ווי אַזוי דער דאָזיגער קריזיסאָווער נגיד און די קרי־זיסאָווע נגידית'טע „טשוויטשען" זיך אַלס „אינ־טעליגענטען".

ביז איצט איז די הערשאַפט סטאָפּע יעדען זו־מער געפאָהרען אויף אַ זומער־וואוינונג נעבען לאָדז, איינמאָל זענען זיי געפאָהרען קיין „שניאָווע", קיין פּאַדעמביע, קיין קאָלומנע, קיין גלאָוונע. די מאַדאַם סטעפע איז אַ גאַנצע וואָך געווען אין דאָרף און דער הער מאַקס סטאָפּע פלעגט יעדען פרייטאָג פאַרנאַכט קומען צו פאָהרען מיט זיין אייגענעם סאַמאָכאָדניק, אָנגעלאָדען מיט פעק און טשעמאָדאַנעס. ער האָט זיך אַריינגעוואָלעט אין האַמאַק און געכראָפּעט און זי האָט זיך אויסגעצויגען אויפן ליעזשאַק און זיך געגלעט דעם גוירער. די דינסט פלעגט יעדע מינוט אַרויסברענגען אין וואָלד אַריין עפּעס אַנ'אַנדער „האַריז ־ דערכאַפּעניש". ער האָט זי „געפלעגט" און זי האָט איהם „געפלעגט" — אַזוי איז עס גע־ווען די לעצטע עטליכע יאָהר, זייט זיי זענען גע־וואָרען קריזיסאָווע נגידים.

הייי־יאָהר, האָט די מאַדאַם סטאָפּאָווע געזאָגט צום פאַן סטאָפּע:

— מאַקסל, איך האָב „פּאַסטאַנאָוויעט" היי־יאָהר נישט מעהר צו פאָהרען אויף קיין שמעטנים־קע, די אַלע שמעטניקעס זענען גוט פאַר קבצנים, מ'זעהט דאָך שוין נישט אויף די אַלע שמעטניסקעס קיין איין „לעפּשע" מענש. סאַמע כאַלאַטע, שלע־פּערס, טאַליעלייסטווא. די גאַנצע „סטאַרע מיאַסטאָ" פאָהרט אויף דער שמעטניסקע.

— נאָר וואוהין רעכענסט דו צו פאָהרען? — האָט זי מאַקס געפרעגט.

— קיין קריניצע אָדער שטשאַווניצע. דאָרט וואו ס'פאָהרען די „לעפּשע" מענשען — האָט די מאַ־דאַם סטעפע געענטפערט.

— זאָל זיין קריניצע, האָט מאַקס מסכים גע־ווען און ביידע האָבען געגומען מאַכען „טשוויטשע־ניעס". זי האָט זיך גענומען „טשוויטשען" אַלס „מאָדערנע דאַמע", און ער אַלס „מאָדערנעם מאַן".

אַט ווי אַזוי די פּאַנסטווא סטאָפּע „טשוויטשעט" זיך:

באַלד ווי ס'איז בעשלאָסען געוואָרען צו פאָהרען קיין קריניצע, האָבען זיי צוגענומען אַ „לעהרערין", וואָס גיט זיי לעקציעס, ווי אַזוי אַ מאָדערנע פאָר־פאָלק דאַרף זיך פיהרען אין קריניצע.

ביי אַ מאָדערנע פאָרפאָלק, האָט די „לעהרערין" זיי געלערענט, צאַצקעט זיך נישט דער מאַן מיט דער אייגענע פרוי, און די פרוי האַלט נישט פון דעם אָפּגעלעבטען „איין מאַן־סיסטעם". דער מאַן מוז האָבען אַ „קאָכאַנקע" און די פרוי — אַ קאָכאַנעק.

איז די ערשטע „לעקציע" ביידען שטאַרק גע־פעלען געוואָרען, אָבער ווי אַזוי מאַכט מען דאָס? פון וואַנען נעהמט זי אַ קאָכאַנעק און ער אַ קאָ־כאַנקע? האָט זיי די „לעהרערין" געגעבען אַנ'עצה: מ'נעהמט אַריין אין שטוב אַ סובלאָקאַטאָר און אַ סובלאָקאַטאָרקע, וועט מאַקס זיך „פּעשעפּטיגען" מיט דער סובלאָקאַטאָרקע און סטעפע וועט „אַפּ־סלוגאַיען" דעם סובלאָקאַטאָר.

כך הוה, אַזוי איז עס טאַקע געווען, זי האָט אַריינגענומען אַ סובלאָקאַטאָר, אַ יונג מיט אַ שוואַר־צער טשופּרינע, מיט ברייטע פּלייצעס און ער האָט אַריינגענומען אַ סובלאָקאַטאָרקע, אַ בע'חנ'טע בלאָנ־דינקע מיט בלויע אויגען. זי האָט „אָבסלוגאַיעט" דעם יונג מיט דער שוואַרצער טשופּרינע און ער האָט זיך בעשעפטיגט מיט דער בלאָנדינקע מיט די בלויע אויגען, און ביידע זענען געווען צופרידען.

ביי דער צווייטער „לעקציע" האָט די „לעהרע־רין" ערקלערט:

— „אַ מאָדערן פאָרפאָלק לעגט זיך נישט שלאָ־פען 10 אָווענד. מאָדערנע מענשען קומען אַהיים אין דער פריה. די נאַכט איז נישט געמאַכט געוואָ־רען צום שלאָפען. מענשען וואָס שלאָפען זענען טויט.

די נאַכט איז געמאַכט געוואָרען צו טאַנצען אין קאַ־באַרעט. צו שפּילען „פּאָקער" און אַנדערע נאַכט־זאַיענטשעס, שלאָפט מען ביי טאָג, מ'לעגט זיך אין דער פריה און מ'שטעהט אויף צום מיטאָג. נאָכן מיטאָג גענוצט מען און פאַרנאַכט געהט מען אויפ'ן „פייף".

איז זיי די צווייטע „לעקציע" אויך געפעלען גע־וואָרען. יעדע נאַכט געהען זיי אין קאַבאַרעט טאַנ־צען, קומען אַהיים פאַרטאָג, ביי טאָג פּופען זיי ווי געקוילעטע אָקסען, ביים מיטאָג גענוצען זיי און פאַר נאַכט געהט מען אויפן „פייף".

ביי דער דריטער „לעקציע" האָט זיי די „לעה־רערין" געגעבען צו פערשטעהען, אַז אַ „מאָדערנע פרוי" מוז קענען „וואַרפען אייגעלעך" און אַ „מאָ־דערנער מאַן" מוז קענען „נאַביערען" יונגע ווייבלעך און מוז קענען דערצעהלען „טלוסטע דאַוו־טשיפּען".

איז זיי די דריטע לעקציע אויך שטאַרק געפעלען געוואָרען, מאַדאַם סטעפע האָט גענומען „וואַרפען אייגעלעך" אויף רעכטס און לינקס. איז געקומען דער סטרוזש נאָך פּיאַנטקאָווע, האָט זי אויף איהם געוואָרפען אַנ'אייגעל. איז געקומען דער בריף־טרע־גער, האָט זי געוואָרפען אַנ'אייגעל, איז געקומען דער קצב מיטן פלייש, האָט זי געוואָרפען אַנ'אייגעל, אפילו אויפן קוימען־קעהרער האָט זי אויך געוואָר־פען אַנ'אייגעל.

ער, דער הער סטאָפּע ווידער, האָט זיך גענומען „טשוויטשען" מיט „נאַביערען" ווייבלעך און דער־צעהלען „טלוסטע דאַוטשיפּען", ער האָט פּסח „שטודירט" אַלטע קאַלענדאַרען, אָפּגעשריבען פאַר מלחמה'דיגע וויצען און זיך גע'חזר'ט די וויצען פאַר אויסענווייניג. איצט געהט ער אַרום גאַנצע טעג און דערצעהלט „טלוסטע" וויצען און פּלאַצט אַליין פאַר געלעכטער פון זיינע חכמות.

איצט האַלט די „לעהרערין" שוין ביי דער 10־טער „לעקציע", פון יעדע לעקציע זענען ביידע שטאַרק צופרידען, נאָך יעדע לעקציע מאַכען זיי ביי־דע באַלד „טשוויטשעניעס". זיי האַלטען זיך אין איין „טשוויטשען", און אַז זיי וועלען קומען קיין קריניצע, וועלען זיי זיין אַ „מאָדערן פאָרפאָלק" מיט אַלע „מאָדערנע" פאָרפעלקער צוגלייך.

וועגען וואָס דערצעהלען מיר אייך די גאַנצע מעשה?

כדי איהר זאָלט וויסען, אַז אין לאָדז האָבען מיר איצט קריזיסאָווע נגידים, גרויסע פאַסקודניאַקעס און מ'דאַרף זיי בעשרייבען אין די גאַזעטען — מעהר גאָרנישט.

בבל

ביבלישע פאעמע

ישעיה י"ג, י"ד, כ"א

א פּאָרטראַג איבּער בּבל, געהאַלטען
פון ישעיה, זוהן פון אמוץ:

אויף הויכען בּאַרג הויבּט אויף אַ פאָהן,
און רופט צו זיי און ווינקט צו זיי,
זיי זאָלען קומען צו די טירען
פון די מאגנאַטען בּבל'ס.
איך האָבּ פערבּעטען מיינע געסט,
די העלדען פון מיין גרימצאָרן
די לוסטיגע און שטאָלציגע.
גערויש און טומעל אין די בּערג,
עס זעהען זיך לעגיאָנען גרויסע,
עס קלייבּען זיך אהער די פעלקער
און גאָט פיהרט אָן די שלאַכט־ארמיי.
זיי קומען פון א ווייטען לאַנד,
גאָט נעהט אהער פון הימעל־ראַנד,
ער טראָגט געציייג פון גרימצאָרן,
ער וויל ס'גאַנצע לאַנד פערדאַרבּען.
קלאָגט, ווייל ס'איז נאָהענט דער טאָג פון גאָט,

קומט ווי א שטורעם רייסענדיג,
און ס'ווערען אָפּגעשוואַכט די הענט
און הערצער מענטשישע צושמעלצען.
און ס'כאַפּען וועהען זיי פון שרעק,
ווי א געווינערין פון ציטער.
זיי שטוינען איטליכער צום צווייטען:
זעהט, פנימ'ער ווי פלאַקערן!
עס קומט גאָטס טאָג אין גרויזאַמקייט,
אין צאָרנינקייט און גרימינקייט;
און ס'ווערט ס'לאַנד א וויסטעניש,
פערטיליגט איהרע זינדיגע!
אין הימעל שיינען נישט די שטערנס,
די זון געהט אויף א טונקעלע,
לבנה שטראַהלט קיין ליכטיגקייט.
איך שטראַף די וועלט פאַר איהר שלעכטס,
די זינדיגע — פאַר זייער זינד,
איך בּרעך דעם מוטוויליגען שטאָלץ,
איך וואַרף די גרויסקייט פון טיראַנען.
דער מענש ווערט טייערער פון גינגאָלד
און זעלטענער פון אויפיר־גאָלד
עס וועלען ציטערען די הימלען,
די ערד וועט אויפגעטרייסעלט ווערען,
צוליבּ'ן גרימצאָרן פון גאָט.
און ווי דער הירש, וואָס ווערט פעריאָגט,
און ווי די שעפסען אָהן א פאַסטוך,
אזוי געהט יעדער צו זיין פאָלק,
אזוי לויפט יעדער אין זיין לאַנד.
געפינט מען איינעם, שטעכט מען איהם
און כאַפּט מען — שניידט מען מיט'ן שווערד.

פאַר די מענער אין די אויגען
וועט מען קינדערלעך צופּיצלען
און פערגוואַלדיגען די ווייבּער
און די הייזער צוראַבּירען

איך בּרענג אויף זיי דעם מדי־פאָלק,
וואָס זילבּער האָט בּיי איהם קיין ווערט
און ער האָט קיין בּעגעהר צו גאָלד.
וועט ער מיט בּויגענס יונגען שפּאַלטען,
אויף לייבּ־פּרוכט קיין רחמנות האָבּען.
און בּבל, די געציר פון לענדער,
די שיינע שטאָלץ פון כשׂדים־פאָלק,
וועט זיין ווי סדום און ווי עמורה —
אַנ'איבּערקעהרעניש פון גאָט.
זי בּלייבּט אויף אייבּיג נישט בּעוואוינט,
אויף לאַנגע דורות נישט בּעזעצט,
אראַבּער מאַכען קיין געצעלטען,
און ס'פיהרען פּאַסטוכער קיין שאָף,
נאָר ווילדע חיות ליגען דאָרט
און שטרויס־פויגלען שפּאַצירען דאָרט,
און בּעקלעך שפּרינגען הין־און־הער,
אין די פּאַלאַצען שרייען סאָוועס,
און שלאַנגען אין די פּראַכט־טעמפּלען
בּאַלד קומט שוין אָן די צייט פון שטראָף
עס גייען שוין די טעג פון חשבּון.

* * *

ווען גאָט דערבּאַרימט זיך אויף יעקב
און קלייבּט אוים נאָכאַמאָל ישראל
און שאַפט זיי רוה אויף זייער בּאָדען,
און פרעמדע העפטען זיך צו זיי
און קלעבּען זיך צום הויז פון יעקב,
און פעלקער נעהמען זיי אין אָרימס
און בּרענגען זיי אויף זייער אָרט
און גיבּען איבּער זיך אליין
צום הויז ישראל'ס, אויף גאָטס ערד,
פאַר דינסט־יונגען און דינסט־מוידען,
ישראל פאַנגט די פאַנגערס זיינע,
געוועלטיגט איבּער זיינע דריקערס,
ווען דו ווערסט רוהיג פון דיין פּיין
און רעגעניש און שווערע פּראַצע,
וואָס דו פלעגסט פּראַצעווען פאַר יענע, —
זאָגסטו א שפּרוך אויף בּבל'ס קעניג:
ווי איז דער דריקער איצט צושטערט,
ווי איז די גאָלד־גרוב רואינירט!
צושמעטערט דער טיראַנען־שטאָק,
צוריסען די געבּיטער־רוט;
פלעגט אין זיין צאָרן שלאָגען פעלקער
פלעגט שלאָגען, פּייניגען אָהן אויפהער —
אצינד ווערט ער געיאָגט, געטריבּען,
ס'האָט אָפּגערוהט די גאַנצע וועלט
און אלע יובּלען פון טריאומף,
עס פרעהען זיך די טענענבּוימער,
די צעדערבּוימער לאַכען הויך:
זינט דו האָסט זיך אַוועקגעלייגט,
קומט מעהר אויף אונז קיין שניטער נישט!
די אונטערוועלט ווערט אויפגעטרייסעלט,
וועקט אויף אנטקעגען דיר די שאָטענס,
די מעכטיגע פון אויף דער ערד:
דו האָסט דאָך קיניגען פון פעלקער

אראָפּגעוואָרפען פון די טראָנען!
איצט שרייען אלע דיר אנטקעגען:
בּיסט אויך, ווי מיר, פערשוואַכט געוואָרען,
בּיסט אויך שוין איצט צו אונז געגליכען!
זיין שטאָלץ אין אונטערוועלט אראָפּ,
די האַרפען רוישיגע פערשטומט,
אין דיין געלעגער קריכען ווערים
אין אויסבּעטעבּיץ און צודעקונג!
ווי בּיסטו, שמערן ליכטיגער,
פון הימעל־הויך אראָפּגעפאַלען!
דו גורל־וואַרפער איבּער פעלקער,
ליגסט א פערשניטענער אויף דער ערד!
דו האָסט צו זיך אליין גערעדט:
איך וועל צום הימעל אויפשטייגען,
מיין זיץ וועט איבּער שטערנס זיין,
איך וועל בּיז הויכע וואָלקענס אויפגיין,
איך וועל צום אויבּערשטען זיין גלייך!
ניין, וועסט אין אונטערוועלט אראָפּ,
אין טיפענישען פון גרובּ,
מ'וועט אויף דיר מיט וואונדער בּליקען,
זיך איינקוקען און שמוצערן:
איז דאָס דער אויפבּרויזער פון וועלט,
דער אויפטרייסלער פון קעניגרייכען,
וואָס האָט די גאַנצע וועלט פערוויסט,
וואָס האָט צובּראָכען אלע שטעט,
געפאַנגענע נישט אויפגעבּונדען,
נישט פריי געמאַכט, אהיים צו גיין;
זעה, אלע קעניגען פון פעלקער
מיט כּבוד ליגען אין די היימען,
און דיך האָט מען ארויסגעשלידערט
פון קבר, ווי א צווייג פון בּוים,
אין קלייד, ווי א דערשלאָגענער,
ווי א דערשטאָכענער פון שווערד,
פּונקט ווי א פּגר גייט אין גרובּ
צוטרעטען און פעראומווירדיגט!
וועסט נישט, ווי זיי, בּעגראָבּען זיין,
ווייל דו האָסט דאָך דיין לאַנד פערדאָרבּען,
ווייל דו האָסט דאָך דיין פאָלק געטויט!
און, אויך דער שלעכטער זאָמען דיינער
האָט אויף דער וועלט קיין נאָמען נישט!
גרייט צו פאַר זיינע זיהן א שחיטה,
פאַר זייער פאָטערס שווערע זינד,
זיי זאָלען זיך נישט אויפהויבּען,
נישט ירשנ'ען די גאַנצע וועלט,
נישט אויסבּויען קיין גרויסע שטעט;
איך גיי אויף זיי, זאָגט גאָט צבאות,
און וועל פערטיליגען אין בּבל
א נאָמען און אנ'איבּערבּלייבּ
א זוהן און אויך אנ'איניקעל,
עס ווערט פון איהר א וואַסער־זומפּ,
און איגלען קריכען דאָרט ארום,
איך קעהר איהר אוים ווי מיט א בּעזים,
כ'פערטיליג איהר, זאָגט גאָט צבאות!

* * *

יודיש: פון פסח קאפלאן

ווי שטורמווינט
אין דרום בּרויזט,
אזוי קומט ער
פון מדבּר - לאַנד.
א שווערער בּילד
איז מיר געזאָגט:
דער פאַלשער פעלשט,
דער רויבּער רויבּט
גיי, עילם, אויף,
בּעלאַגער, מדי!
איך האָבּ פערשטערט
די זיפצענישען.
א ציטערניש נעהמט מיך אדורך,
און וועיען, ווי א קינפּעטאָרין.
איך בּין צוקראַמפּט פון הערען עס,
און זעהענדיג, בּין איך דערשראָקען.
דער אָווענט פון מיין לוסטיגקייט
פערוואַנדעלט מיר אין ציטערניש.
דער טיש געדעקט,
די וואַך געגרייט,
מען עסט, מען טרינקט —
שטייט האַרען, אויף,
דעם פּאַנצער זאַלבּט!
ווייל גאָט האָט מיר
אזוי געזאָגט:
גיי, שטעל א וועכטער
און וואָס ער זעהט,
זאָל ער דערציילען,
ער האָט געזעהען
א רייטוואַגען,
א רייטער - פּאָר
א רייטוואַגען
אין אייזעל - שפּאַן,
ער האָט געהערט,
זיך צוגעהערט,
און ווי א לייבּ,
בּאַלד אויסגעבּרומט:
„אוי, גאָט, איך שטיי
בּייטאָג, בּיינאַכט,
דאָ אויף דער וואַך;
און אָט ער קומט,
אויף וועגענער
און רייטענדיג!"
ער שרייט און רופט:
„געפאַלען, אוי!
געפאַלען בּבל!
די אָפּגעטער
צובּראָכענע
צושאָטענע!
מיין דרעשזאַנג דו,
מיין שייער־קינד!
— — — — —
— — — — — — —
איך האָבּ דערצעהלט נאָר, וואָס געהערט
פון גאָט ישראל'ס, גאָט צבאות.

ר' נפתלי חיים שרייבּט בּריף און יודען האָבּען מורא זיי צו לעזען

פון משה אונגער

— 6. —

אין דזשיקאָווער הויף האָט זיך ר' נפתלי חיים לאַנג נישט אויפגעהאַלטען. זיין אומרוהיגע נשמה האָט נישט געקאָנט איינזיצען אויף איין אָרט, איהם האָט עס געצויגען ווייטער צו וואַנדערען, און הגם ער איז די גאַנצע צייט, וואָס ער איז געווען אין הויף, געזעסען אָפּגעשלאָסען בּיי זיך אין חדר און האָט די שיין פון דער וועלט נישט געוואָלט זעהן, האָט מען אָבּער געשמועסט, אז ער ווייס אלץ, וואָס ארום טוט זיך. דאָס האָט איהם פערשאַפט גרויס דרך־ארץ. די חסידים האָבּען געזאָגט, אז ער זעהט דורך אנ',,אספּקלריה־מאירה", און וואָס מעהר ער האָט זיך געוואָלט דערווייטערען פון די חסידים, אלץ מעהר האָבּען די חסידים איהם נישט אָפּגעלאָזט. מען איז איהם בּעפאַלען מיט קוויטלעך און מען האָט איהם געהאַלטען פאַר א בּעל־מופת, אזוי, אז ווען א חסיד האָט נאָר עפּעס געהאַט א שווערען ענין, איז ער אריינגעלאָפען צו ר' נפתלי חיים'ן נאָך אנ'עצה, און ר' נפתלי חיים האָט איהם תמיד פאָראויסגע - זאָגט, וואָס עס וועט זיין. אוצרות מיט גאָלד וואָלט ר' נפתלי חיים דעמאָלט געקאָנט אנשאַרען. מען האָט איהם ממש בּעוואָרפען מיט קוויטלעך און פדיונות, ער האָט אָבּער קיינמאָל דאָס געלט נישט געוואָלט צונעהמען, און אויף ווי ווייט ער האָט געקאָנט, האָט ער זיך מרחק געווען פון עולם. זעהענדיג אָבּער, אז די חסידים דערקוטשען איהם זעהר שטאַרק אין זיי־נע דרכים, האָט ער זיך איינמאָל בּיינאַכט ווידער ארויסגעגנבע'עט פון דער היים און איז ווידער נעלם געוואָרען.

עטליכע יאָהר האָט מען נישט געוואוסט, וואו ער איז אהינגעקומען, בּיז איינמאָל האָבּען אָנגעהויבּען אָנצוקומען פון איהם בּריף פון ארץ־ישראל. אזוי־ארום האָט מען זיך דערוואוסט, אז ר' נפתלי חיים איז ווידער געפאָהרען קיין ארץ־ישראל.

דאָס מאָל איז שוין ר' נפתלי חיים פערבּליבּען אין ארץ־ישראל בּיז צו זיין פּטירה.

ער האָט זיך בּעזעצט אין צפת, און פון צייט צו צייט פלעגט פון איהם אָנקומען בּריף, וואָס מען פלעגט זיי אָנרופען נבואות־בּריף, ווייל אין די בּריף פלעגט ער תמיד פאָראויסזאָגען, וואָס עס וועט פּאַ־סירען אין דעם און אין דעם שטעטעל. א סך פון אזוינע בּריף, וואָס ער האָט ארויסגעשיקט פון ארץ־ישראל זענען נאָך היינט פערהאַנען אין די ראָפּ־שיצער הויפען אין גאַליציע.

אזוי למשל, האָט דער אלטער ראַזוואַדאָווער רבּי ר' משה'לע, ר' נפתלי חיים'ס א פעטער, בּעקומען פון איהם א בּריף ערב ראש־השנה, תרמ"ג, אז דער רבּי ר' משה'לע זאָל פערנעהמען זיין גאַנצען פער־מעגען און אנטלויפען פון ראַזוואַדאָוו, מחמת עס הענגט איבּער דער שטאָט א גרויס פייער, דער ראַז־וואַדאָווער רבּי האָט זיך א פּנים, נישט שטאַרק גע־מאַכט פון דעם בּריף, הגם ער האָט אויך שטאַרק געהאַלטען פון ר' נפתלי חיים'ן, און ער איז נישט אַוועקגעפאָהרען. בּאַלד נאָך ראש־השנה איז טאַקע אויסגעבּראָכען א שׂרפה אין שטעטעל און די גאַנצע שטאָט איז אַוועק מיט'ן פייער צוזאַמען מיט'ן רבּינ'ס הויף.

ווען דער מיידענער רב, ר' טוביה'לע, א בּרודער פון ר' נפתלי חיימ'ען, איז נפטר געוואָרען, האָט זיין צווייטער בּרודער, דער דזשיקאָווער רבּי ר' יהושע'לע בּשעת דער לויה בּעקומען א בּריף פון ארץ־ישראל, אין וועלכען עס איז געווען אָנגעשריבּען נישט מעהר ווי די פּאָר ווערטער: „טוביה עלה למרום..." (טוביה איז אויפגעגאַנגען אין הימעל אריין).

עס איז דערגאַנגען אזוי ווייט, אז ווען עס איז אָנגעקומען א בּריף פון ר' נפתלי חיימ'ען אין א שטע־טעל אריין, האָבּען די יודען מורא געהאַט צו עפענען ווייל טאָמער וועט דאָרטען שטעהען שלעכטע נבואותן דערצו האָט ר' נפתלי חיים געהאַט א מנהג צו שריי־בּען בּריף צו פרעמדע מענשען און זיי וואָרנען, אז אין זייער משפּחה וועט עפּעס שלעכטס פּאַסירען, אויבּ זיי וועלען נישט געבּען דעם און דעם אָרימאַן אזא און אזא סכום געלט. און חסידים דערצעהלען, אז אויבּ עס האָט זיך געטראָפען א יוד, וואָס האָט זיך אויסגעלאַכט פון אזא בּריף, האָט ער קיין גוטען סוף נישט געהאַט. אזוי האָט פּאַסירט אינ'ם שטעטעל בּלאָזשאָוו, ווען איינער א גביר האָט בּעקומען א בּריף פון ר' נפתלי חיים, אז זיין זוהן וועט אין א פּאָר וואָכען ארום זעהר קראַנק ווערען און ער האָט נאָר איין עצה, צו געבּען א געוויסען סכום געלט צו א פערבּאָרגענעם אָרימאַן, וואָס וואוינט אין שטע־טעל. דער גביר האָט כּמעט נישט געוואוסט, ווער דער יוד ר' נפתלי חיים איז, וואָס שרייבּט איהם בּריף פון ארץ־ישראל, און ער האָט זיך אויך נישט־וויסענדיג געמאַכט דערפון און האָט דעם פערבּאָרגענעם אָרי־מאַן גאָרנישט געגעבּען, און אין א פּאָר וואָכען ארום דערצעהלען די חסידים, האָט טאַקע פּאַסירט א גרויס אומגליק אין הויז פון דעם גרויסען גביר: זיין בּכור איז פּלוצלונג קראַנק געוואָרען און אין אָ פּאָר טעג ארום איז ער געשטאָרבּען. אזעלכע מעשׂיות געהען ארום אין גאַליציע אין אלע רבּי'אישע הויפען. או־מעטום דערצעהלט מען זיך וועגען די פּלאַימ'דיגע זאַכען, וואָס ר' נפתלי חיים האָט בּעוויזען, בּעת ער האָט געוואוינט אין ארץ־ישראל.

די ערשטע צייט נאָך זיין צווייטען מאָל קומען אין ארץ־ישראל, האָט ר' נפתלי חיים געוואוינט אין צפת. ער האָט דאָרטען געהאַט זיינס אנ'אייגענע קלויז, אין דער קלויז האָט געדאַווענט א מנין צפת'ער מקובּלים. אין צפת איז ער נישט בּעטראַכט געוואָרען ווי א רבּי, נאָר ווי א מקובּל, וואָס איז עוסק אין קבּלה מעשׂיות. ער האָט געוואוינט אין א קליין שטי־בּעל און האָט געהאַט אנ'אויסטערלישען מנהג. ער האָט געהאָדעוועט טויבּען אין זיין שטיבּעל. די טוי־בּען זענען שוין געווען אזוי צוגעוואוינט צו איהם, אז ווען ער האָט געגעבּען א קנאַק מיט די פינגער, — דערצעהלען אלטע צפת'ער יודען, — זענען די טוי־בּען געקומען צופליהען און האָבּען זיך אוועקגע - שטעלט אויף זיינע פּלייצעס. צפת'ער יודען האָבּען אין דעם געזעהען א גרויסען ענין.... די צפתער ווייבּער האָבּען איהם געהאַלטען פאַר א שטיק נביא און זענען תמיד צו איהם געלאָפען מיט קוויטלעך. אויך די אראַבּער פון צפת האָבּען געוואוסט, אז אין דעם שמאָלען געסעל וואוינט א „סאַדיק". און זיי פלע־גען איהם בּרענגען שפּייז, ער זאָל זיי זאָגען עתידות'ן.

אָבּער אויך אין צפת איז ער נישט תמיד גע־ווען אין זיין קליין שטיבּעלע. זעהר אָפט פלעגט ער פערפאַלען ווערען אויף גאַנצע טעג און פראַווען אין די בּערג התבּודדות. זיין יחידות־שפּאַציר איז תמיד געווען אויפן „שביל־האר"י" (דעם אר"י'ס סטעזשקע), דאָרט פלעגט ער יעדען פּאַרנאַכט ארוים געהן איינער אליין און זיך ארומדרעהען צווישען די הויכע בּערג, וואָס ציהען זיך ווי הויכע מויערן, און עוסק זיין אין קבּלה. אמאָל האָט ער געקאָנט אזוי פערטראַכטערהייט פערקריכען בּיז קיין מרון אויפ'ן קבר פון ר' שמעון בּר יוחאי און דאָרטען אָפּזיין עטליכע טעג און ווען ער איז אהיימגעקומען, פלעגט ער זיך אַוועקזעצען שרייבּען בּריף קיין פּוילען און דעמאָלט האָט ער אין די בּריף אריינגעשריבּען זיינע נבואות'ן. האָבּען די צפת'ער חסידים געזאָגט, אז דאָס אלץ, וואָס ער האָט דעמאָלט געשריבּען, האָט מען איהם מגלה געווען אויפ'ן וועג צו ר' שמעון בּר יוחאי'ס קבר...

און זעהר אָפט פלעגט ער צונויפצונעהמען די פּאָר מקובּלים, וואָס האָבּען בּיי איהם אין קלויז גע־דאַווענט און פלעגט מיט זיי ארויסגעהן בּיינאַכט צווישען די צפת'ער בּערג, מיט זיי אָפּגעריכט חצות, און דערנאָך מיט זיי געלערנט „זוהר". און געלערנט האָט ער על פּי רוב דאָס שטיקעל „זוהר" פון „קן־צפּור", דאָרט וואו עס ווערט דערצעהלט, ווי אזוי עס וועט אויסזעהען ווען משיח וועט קומען. די מקו־בּלים זענען געזעסען איהם צופוסענס אויף א שטיין און ר' נפתלי חיים האָט פאַר זיי איינגעטייטשט דעם „זוהר": „עס וועט שטעהען דער „עמוד האש" 40 טעג אויפן הימעל און אין הימעל וועלען פיהרען מלחמה 7 קליינע שטערן געגען א גרויסען שטערן, דער נאָך וועט ווערען פינסטער און נאָך 12 חדשים, וועט זיך בּעווייזען משיח בּעהאַלטען אין א פייער־דיגען זייל... און די אבות וועלען דערנאָך אריינגעהן מיט איהם (משיח'ן) אין דעם „קן־צפּור", און דאָרט וועט מען איהם ווייזען דאָס אָרט, וואו דאָס בּית־המקדש איז חרוב געוואָרען און אלע צדיקים און היילינע לייט, וועמענס בּלוט מען האָט פערגאָסען ווי וואַסער..."

ר' נפתלי חיים פלעגט יעדעם וואָרט אויסטיי - טשען על פּי קבּלה און די אלע מקובּלים, וואָס זע־נען דעמאָלט מיט איהם געווען, האָבּען געזעהען בּחוש. אז ר' נפתלי חיים גרייט זיך צו צו גרויסע זאַכען... אָבּער זיי האָבּען איהם קיינמאָל נישט גע־פרעגט קיין עתידות וועגען דעם „קץ", ווען משיח וועט קומען.

אָבּער אין צפת איז געוואָרען א שם, אז ר' נפתלי חיים האָט צונויפגענומען א חבורה מקובּלים און וויל מקרב זיין די גאולה. דער שם איז אויך דערגאַנגען צו ר' נפתלי חיים'ן, האָט ער זיך בּיינאַכט אויפגע־הויבּען און איז אַוועק פון צפת.

נאָך א פּאָר וואָכען איז מען געוואויר געוואָרען, אז ער געפינט זיך אין ירושלים.

—=—

ס'האט זיך אנגעהויבן מיט א שפאס

(ערצעהלונג) • פון כ. מיכאל

פעני האט זיך געמעגט רעכענען פאר א דורכויס גליקליכער פרוי. עס האט זיך איהר געלעבט זעהר גוט, מאטעריעל, זי האט פערמאגט צוויי פרעכטיגע קינדערלעך — א צווילינג, איהר מאן איז געוועזן א וואונדערבארער פאמיליען־מענש, אלץ איז געוועזן פיין און גוט.

פעני, די חנ'עוודיגע שאטינקע מיט גראהע אויגען, איז געוועזן פעררעכענט פאר א שעהנע. זי פלעגט זיך פוצען און קאקעטירען, אבער — מיט מאס, צו איהר הארצען—האט עס נישט דערגרייכט, די קאמפלימענטען פון מענער פלעגט זי אויסהערען מיט א ליבליכען, צופרידענעם אבער עטוואס אומגעדולדיגען שמייכעל, גלייך ווי זי וואלט געזאגט:

— נו, גיכער, זאגט שוין אפ און — געהט אייך געזונטערהייט! אט דאס אלץ ווייסט מען שוין...

דאס לעבען איהרס איז זיך געגאנגען רוהיג, געמיטליך און זעהר, זעהר אנגענעהם. איהר טאג פלעגט זיך אנהויבען פון פריהשטיק מיט דעם מאן און מיט דעם צווילינג; דערנאך — א שפאציר אויף דער פרישער לופט מיט די קינדער; דערנאך — א געשמאקער מיטאג, וואס די אויסגעצייכענטע קעכין האט צוגעגרייט; דערנאך — עפעס א מאדע־מאגאזין, וואו זי האט הנאה געהאט פון אויסקוקען און אמאל טאקע אויך פון איינהאנדלען עפעס א נייע זאך; דערנאך דער געמיטליכער אוועגט־ברויט צוזאמען מיט איהר מאן און קינדער—און דער טאג פערענדיגט זיך געוועהנליך מיט טעאטער, אדער א קאנצערט, צי גאר פשוט מיט א לעזען אנ'אינטערעסאנטען ראמאן אויף דער ווייכער, געמיטליכער סאפע, און ארייגזעצענדיג זיך, פאר'ן שלאף אין א ווארימער וואנע, ווערט איהר אזוי אנגענעהם, אז זי הויבט אזש אן צו פליעסקען מיט די הענט איבער דעם וואסער, ווי א קינד און זי רעדט צו זיך אליין:

— אך, ווי גוט!

שפעטער, ווען אט די גאנצע רוהיגקייט איז שוין געווען צושטערט, האט זיך איהר דאס פריהערדיגע גליקליכע לעבען איהרס פארגעשטעלט אלס פוסט, פלאך, באנאל און לאנגווייליג, דערווייל אבער, כל־זמן זי איז נאך געווען דאס, וואס זי איז געווען, איז איהר געווען גוט און געמיטליך.

און אויפגעהערט האט זי צו זיין דאס, וואס זי איז געווען פון יענעם מאמענט אן, ווען זי האט אנגעהויבען צו פערדעכטיגען איהר מאן מיט איינער א דאמע — „די אפגעקראכענע קאץ" — מיט געפארבטע האר.

זי איז פלוצלונג געווארען איפערזיכטיג. דאס געפיהל איז געוועזן פרעמד און ניי, און האט מיט זיך דערמאהנט גיכער פערביטערטקייט, בייזקייט אויפן מאן, איידער איפערזוכט.

זי האט איהם אפגעשפילט די ערשטע סצענע, און דא טאקע אויפן ארט האט זי זיך אליין אנאליזירט:

„איך טו דאס אזוי, גלייך ווי איך וואלט אימיצען נאכגעמאכט"...

דערנאך האבען זיי זיך איבערגעבעטען. ביי פעני'ן איז אבער מיט אמאל פערשוואונדען דער גאנצער רעספעקט צו איהר מאן. זי האט זיך דערמאהנט ווי איהר מוטער האט נישט געוואלט זי זאל חתונה האבען מיט דעם דאזיגען „כיטרען ליטוואק". איהר שטאלץ איז געווען אנגעריהרט. ווי אזוי האט ער גאר בכלל, דער מאן איהרער, געקאנט רעכענען פאר א שעהנער אט די „אפגעקראכענע קאץ"?

דער דאזיגער פאל איז געווען די ערשטע צובראכענע כלי אין דעם סערוויז פון איהר פאמיליען־גליק. און פונקט ווי נאך דעם ערשטען פאלענדען טעלער פליהען פון דער צוטרייסעלטער פאליצע אלע איבעריגע טעלער און טעפלעך, אזוי האבען גענומען פאלען און צוברעכען ווערען אלע איהרע פריהערדיגע אנגענעהמליכקייטען און געמיטליכקייטען.

פעני איז געווארען נערוועז און אויפגערייצט. איהר האט זיך אנגעהויבען אויסווייזען, אז איהר הויז פיהרט זיך נישט ווי עס דארף זיך פיהרען, אז די צווילינגס־קינדער זענען קאפריזנע, אז די דינסט טויג נישט.

עפעס איז איהר געווארען לאנגווייליג.

„איך וועל זיך אנ'עצה האלטען, מיט דינה'ן. זי איז א חכמה... און א שרייבערין... זי קען דאס לעבען... זי וועט מיר געבען א קלוגע עצה..."

מיט דינה'ן איז פעני פערבונדען דורך יאהרען פון פריינטשאפט. זיי ביידע האבען ליב געהאט און זענען געווען אפענהארציג איינע מיט דער צווייטער, אויף וויפיל איין פרוי קאן בכלל זיין אפענהארציג מיט א צווייטער.

פון דעם אלץ, וואס פעני האט איהר דערצעהלט האט דינה פערשטאנען איין זאך: אז זי, פעני, איז איפערזיכטיג אויף איהר מאן... דארף מען, הייסט עס, מאכען פערקעהרט, איבערדרעהען די יוצרות, מאכען אזוי, אז דער מאן זאל ווערען איפערזיכטיג אויף פענין...

— כ'לעבען דינה, נישט דאס... איך בין גאר־נישט איפערזיכטיג.... איך ווייס אליין נישט וואס ס'איז מיט מיר.

— דו ווייסט נישט, אבער איך ווייס! — האט דינה געזאגט מיט היץ פון אנ'ערפאהרענער נשמה־קענערין. — איך וועל דיר געבען אנ'עצה, פעני! ס'קען אפשר זיין, אז מיין עצה איז אנ'אלטע, א סקארבאווע, אנ'אויסגעדראשענע; ס'קאן זיין, אז וועגען דעם האט מען שוין הונדערטער מאל גערעדט אין אזעלכע פאלען, — דאס איז אבער פארט די איינציגע זאך, וואס מען קאן טאן, דאס איינציגע מיטעל! דו מוזט אומקעהרען דיין מאן צו זיך דורך איפערזוכט! מוזט מאכען אזוי, אז ער זאל ווערען איפערזיכטיג אויף דיר! ס'איז ביי מיר פערהאן אפילו אנ'ערצעהלונג אויף אט דער טעמע... אט וועל איך עס דיר דערצעהלען...

און דינה האט איהר דערצעהלט דעם אינהאלט פון איהרער אנ'ערצעהלונג. פעני האט געהערט און עס איז איהר געווען אומעטיג און לאנגווייליג, אבער כדי נישט צו בעליידיגען די פריינדין איהרע, האט זי נישט געזאגט: „ניין, דינה, דו הויבסט מיך נישט אן צו פערשטעהן!". זי האט געזאגט:

— אין וועמען־זשע וועסטו מיך הייסען זיך פערליבען, כדי ארויסצורופען זיין איפערזוכט?

— אלץ איינס אין וועמען! זאל זיין אפילו אין מיין מאן!...

פעני האט זיך נישט געקאנט איינהאלטען פון א שמייכעל. זי האט צערטליך א גלעט געטון די פריינדין איבער דער האנט. דינה'ס מאן האט אין פענים אויגען אלע מאל אויסגעזעהען צו זיין דער סאמע נישט־אינטערעסאנטער און לאנגווייליגער מאנספערשוין אויף דער גאנצער וועלט.

— אויסגעצייכענט! רוף ארייין דיין מאן! — האט זי פלומרשט מיט בעגייסטערונג אויסגעשריען אין דעם זעלבען עקסצענטרישען טאן, ווי דינה האט גערעדט.

און די זאך איז געווען אפגעמאכט. נאטאן דינהס מאן, א מענש א שווייגענדיגער, א שעמעוודיגער, מיט א הייזעריגליך־שטיל קול, האט אויף זיין ווייבס בעפעהל געמוזט פון יענעם טאג אן אויסגעהן נאך פענין, אזוי אז דער מאן איהרער זאל דאס בעמערקען.

טאקע נאך אין יענעם אוונט האט ער, ווי דינה האט איהם געהייסען, געדארפט בעגלייטען פענין אהיים. און כדי עס זאל אויסקוקען „שפעטליך", האבען זיי פריהער, ער מיט פענין, א היבשע ווילע שפאצירט אויף דער גאס.

אין אנפאנג האט פעני געפיהלט עפעס א געדריקטקייט און אנ'אונבעקוועמליכקייט. עס האט איהר שוין באנג געטאן, וואס זי האט פערקאכט אט די גאנצע קאמעדיע און וואס זי האט אין דער געשיכטע ארייגעמישט איהר פריינדין, זי האט פון א זייט געווארפען בליקען אויף יענעם און געטראכט: ס'ארא גראהער, נישט־אינטערעסאנטער פערשוין דאס איז! ווי קאן עס דינה גאר לעבען מיט אזא מין נפש?

כדי ארייגצושלעפען איהם אין א שמועס, האט זי געביטען, איין טעמע אויף א צווייטער, ביז יענער האט איהר בעמערקט מיט א שמייכעל:

— איהר ווילט מיך אומבעדינגט פערוויילען... מען קאן דאך אביסעל שווייגען אויך...

— גערעכט, כ'לעבען... מ'קאן טאקע שווייגען אויך — האט פעני פון איהר זייט אויך א שמייכעל געטאן. און דא טאקע האט זי א טראכט געטאן:

„אין גרונט גענומען, איז ער טאקע א ליבער מענש... מען זאגט טאקע, אז ער איז זעהר א קלוגער מענש"...

און זיי האבען שוין אט אזוי אפגעשוויגען דעם גאנצען וועג ביז צו איהר היים. געזעגענדיג זיך האט ער א זאג געטאן:

— ווי גוט מיר האבען עס אפגעשוויגען דעם אוונט!...

אהיים געקומען, האט זי גאר פערגעסען, אז זי דארף זיין „אויפגעלעבט" און מיט בעגייסטערונג דערצעהלען דעם מאן וועגען נאטאנען. זי האט דעם מאן איהרען גאר אינגאנצען נישט געזאגט גארנישט. און איינשלאפענדיג האט זי געקלערט וועגען נאטאנען:

„ער איז א ליבער, דינה'ס מאן.... און ווער ווייסט? אפשר איז ער א טיפער מענש?"

דינה איז געווען בעגייסטערט פון איהר אייגענעם איינפאל. זי האט זיך געקאכט, געגעבען אינסטרוקציעס, אונטערגעאיילט פענין, זי זאל זיך „פערליבען"... און זי, פעני, איז גאר געווארען אלץ שווייגענדיגער און שווייגענדיגער. עפעס א ניי געפיהל...

(ווייטער זעה 15־טע זייט)

סבות, פאלגען און היילמעטאדען

(מעדיצינישע שמועסען וועגען סיפיליס)

פון ד"ר ה. רוזשאנער

8.

ביי יונגע מענשען, ספעציעל ביי פרויען, זעהט מען אפטמאל אין ערשטען אדער צווייטען יאהר קיילעכדיגע פלעקען, וועלכע זענען ארומגערינגעלט מיט טונקעלער פערפארבטער הויט, און צוליב דעם, וואס די הויט־פערענדערונגען געפינען זיך זעהר אפט אויפ'ן האלז, וועלכען זיי רינגלען ארום, האבען די פלעקען בעקומען דעם נאמען: „האלזבאנד פון ווענערא". די „האלזבאנד פון ווענערא" פערבלייבט געוועהנליך זעהר לאנג און איז אפט דער איינציגער איבערגעבליבענער סימפטאם פון צווייטען סיפיליטישען פעריאד. —

די צווייטע סטאדיע האט א זעהר וויכטיגע בעדייטונג: מען קאן אננעהמען, אז דאס צוזייהען זיך פון סיפיליטישען גיפט דורך דער פערמיטלונג פון די בלוט־וועגען פאסירט נאר איינמאל און טאקע אין דער צווייטער אינקובאציע־צייט. אלע שפעטערע סיפיליטישע ליידען זענען א פועל־יוצא פון דעם דאזיגען פערטיילען זיך פון די מיקראבען אין פערשידענע קערפער־טיילען. דער יונג־פערשטארבענער דאקטאר קירלע, איינער פון די בעגאבסטע מיטהעלפער פון פראפעסאר פינגער אויף דער ווינער קליניק, האט טאקע בעוויזען, אז שוין אין דער צווייטער סטאדיע ווערט דער גורל פונם סיפיליס־קראנקען, ווי אויך פון שפעטערדיגען פאראליטיקער בעשלאסען. די שפעטערדיגע פאראליטיקער ווי אויך טאבעטיקער (קראנקע אויף סיפילים פון רוקען־מארך) רעקרוטירען זיך ס'רוב פון די סיפילים־קראנקע, ביי וועלכע די צווייטע סטאדיע איז אדורך שטיל, כמעט אהן שום סימנים. דאס איז א פאקט, וואס איז פעסטגעשטעלט געווארען שוין מיט יאהרען צוריק דורך אמאליגע סיפילידאלאגען (קענער פון סיפילים), די אלטע דאקטוירים האבען עס, אמת, געזעהען, מיר אבער פערשטעהען עס אויך — דאס פערהאלטען זיך פון די פערשידענע סארטען ספיראכעטען ערקלערט עס פולשטענדיג. —

די צווייטע סטאדיע דויערט 2—3 יאהר. די סיפיליטישע אויסשלאגען פערשווינדען און לאזען נישט איבער נאך זיך קיין אויסערליכען זכר, די סיפילים־קראנקהייט קען אפטמאל ביי א געהעריגער בעהאנדלונג שוין איצט אפגעשטעלט ווערען. ווען נישט — גייט זי איבער אין דער דריטער סטאדיע.

די דריטע סטאדיע.

אין לעצטען קאפיטעל האבען מיר געזעהען, אז די ערשיינונגען פון צווייטען פעריאד ענדערען זיך פאמעלעך, די ספיראכעטען ווערען מיט יעדען נייעם אויסשלאג, וועלכער בעדייט אין דער זעלבער צייט א פרישען קאמף מיט'ן ארגאניזם, אפגעשוואכט סיי אין צאהל און סיי אין קראפט. דעריבער ווערען די אויסשלאגען, וואס ווייטער אלץ שיטערער. די דריטע סטאדיע איז אין א געוויסער הינזיכט א ווייטערדיגער עטאפ פון דעמזעלבען פראצעס. אבער נישט נאר די מיקראבען, נאר אויך דאס קערפער־געוועב פערהאלט זיך איצט גאנץ אנדערש. די מיקראבען, געפינענדיג זיך אין איהם אין משך פון לאנגע חדשים און אפילו יאהרען, פערענדערען אזוי ווייט זייערע לעבענס איינגענשאפטען, אז אין דער דריטער סטאדיע ענטשטעהען גאנץ אייגענארטיגע סיפיליטישע פראצעסען, וואס זענען כאראקטעריסטיש נאר פאר דעם דאזיגען פעריאד: די הויט (און אויך די שליים־הויט) ווערט דער זייך־ארט פון איינצעלנע, רונדליכע קנוילען, זייער גרויס איז פון אנ'ארבעסעל ביז א הינער איי, שארף אפגעגרענעצט פון דער אומגעבונג. — די דאזיגע פערענדערונגען זענען בעקאנט אונטער דעם נאמען גומא. די הויט, וועלכע בעדעקט זיי, איז אין אנהויב אומפערענדערט, שפעטער ווערט זי רויטלעך, בלוי, אלץ דינער און צום סוף פלאצט זי, פון דער עפענונג גיסט זיך ארויס א געדיכטע מאסע און דער געשוויר פערהיילט זיך, איבערלאזענדיג א שראם: עס פאסירט אויך, אז די דאזיגע קנוילען עפענען זיך נישט אין דער ריכטונג פון דער הויט, נאר אין דער געגענריכטונג, ד. ה. אינעווייניג אריין. דעמאלט קענען זיי צערשטערען גאנץ וויכטיגע ארגאנען, וואס עס קען ווערען לעבענס־געפעהרליך פאר'ן חולה, איבערהויפט דעמאלט ווען די גומאס געפינען זיך לעבען וויכטיגע בלוט־ארטעריאן, אזוי צ. ב. ברענגט פראפעסאר לעיע פון דער בערלינער אוניווערזיטעטס־קליניק א פאל, וועלכען ער האט בעאבאכט בשעת דער וועלט־מלחמה: א זעלנער, 35 יאהר אלט, האט געהאט אויף דער אונטערשטער וואנט פון דער קעהל א געשוויר. ער איז אפגעשיקט געווארען אויף דער כירורגישער אפטיילונג. אויפן וועג דארט אהין נעהמט ער שפייען מיט בלוט, און טראץ דער ענערגישסטער באלדיגער הילף שטארבט ער. עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז עס איז געווען א סיפיליטישע גומא, וועלכע האט אויפגעפרעסען די וואנטלעך פון א בלוט־אדער. די סיפיליטישע גומאס דויערן געוועהנליך א 2—3 חדשים. זייער אנהויב איז נישט שטורמיש, קומט פאר אהן שמערצען און סוועדזשעט נישט. דאס בעליבטסטע ארט זייערס איז דאס פנים (שטערן, נאז, גאמבע), די פיס, ווי אויך די אקסלען. — אזוי גוט ווי אויף דער הויט טרעפען זיך די זעלבע ערשיינונגען אויך אויף דער שליים־הויט. זעהר אפט געפינען זיי זיך אויפ'ן גומען; ער ווערט דורך דעם דאזיגען פראצעס צעשטערט און דעמאלט שטעלט זיך איין צווישען מויל, נאז און האלז א דירעקטע קאמוניקאציע מיט אלע אומגינסטיגע פאלגען: ביים טרינקען לויפט די פליסיגקייט צוריק ארויס דורך דער נאז, די שטימע בעקומט א ספעציעלען נאז־קלאנג. ווען דאס נאז־ווענטעל ווערט צעשטערט, בילדעט זיך א זעהר טיפיש בילד, וואס מען רופט זאטעל־נאז. — די סיפיליטישע גומאס ענטשטעהען אין א קליינער צאהל, מעהרסטענטייל נאר ענצעלנע. זיי שטרעבען צו צערשטערען דאס געוועב, אין וועלכען זיי געפינען זיך, און דאס אויסהיילען, ווי מיר האבען שוין דערמאהנט, לאזט איבער נארבען (שראמען). מיט דעם אלעם אונטערשיידט זיך די דריטע סטאדיע פון דער צווייטער, אויסער דעם זענען די מיקראבען פערהאן אין א קלענערער צאהל, אויך זייער ווירולענץ (גיפטיגקייט) איז א שוואכערע. — ווען הייבט זיך אייגענטליך אן דער דריטער פעריאד? אומגעפעהר 2—3 יאהר נאכ'ן הארטען שאנקער. מען מוז אבער צוגעבען, אז דער איבערגאנג פון צווייטען אין דריטען פעריאד ארייין, איז אפט גאנץ אומבעמערקבאר, און ער הענגט אפ אזוי גוט פונ'ם קערפער־בוי פון חולה, ווי פון דער בעהאנדלונג, וואס איז אדורכגעפיהרט געווארען אין די ערשטע צוויי פעריאדען, און ווען די דאזיגע בעהאנדלונג איז געווען אנ'ענערגישע, בעווייזען זיך די דערמאהנטע ערשיינונגען איבערהויפט נישט. די אוניווערזיטעט־קליניק אין ברעסלוי האט פערעפענטליכט א סטאטיסטיק, וועלכע נעהמט ארום איבער 6000 פאלען פון סיפילים־קראנקע; פון זיי האבען 600 ארויסגעוויזען ערשיינונגען פון דער דריטער סטאדיע; פון די דאזיגע 600 האבען 60 פראצענט זיך קיינמאל נישט געהיילט, 17 פראצענט האבען גענומען נישט מעהר ווי איין קוראציע און 21 פראצענט האבען זיך קורירט נאר דעמאלט, ווען זיי האבען בעקומען וועלכע עס איז אויסערליכע סימנים פון זייער קרענק. דאס אינטערעסאנטסטע פון דער גאנצער סטאטיסטיק איז, וואס נאר איין פראצענט פון זיי האט אדורכגעמאכט געהעריג זייער קוראציע. דאס בעווייזט אמ'בולט'סטען די וויכטיגקייט און די ווירקונג פון די גענענסיפיליטישע בעהאנדלונגס־מעטאדען.

ווי מיר זעהען, קאן די דריטע סטאדיע פון סיפילים לייכט בעזייטיגט ווערען. וויכטיג איז דערביי, דאס עס זאלען נישט זיין קיין שטערונגען, וואס שוואכען אפ דעם ארגאניזם, און ממילא זיין ווידערשטאנדס־קראפט — ווי אלקאאליזם, שווינדזוכט, טיפע עלטער א. אז. וו. אינ'ם צווייטען פעריאד זענען אויסער דער הויט און שליים־הויט אויך אטאקירט געווארען די אינערליכע ארגאנען. דעמאלט איז דאס אבער ווייט נישט געווען דאס הויפט־זייך־ארט.

איצט פערנעהמען די סיפיליטישע ענדערונגען אין די אינערליכע ארגאנען א גאר חשוב'ען ארט. — אין די לעצטע צעהנדליגער יאהרען האבען א ספעציעלע וויכטיגע בעדייטונג בעקומען די סיפיליטישע ענדערונגען פון דער אארטא (דאס הויפט־בלוט־געפעס, וואס פיהרט דאס בלוט פון הארץ). ד"ר שטאדלער, אונטערזוכענדיג 256 פאלען פון סיפילים, האט אין 82 פראצ. געפונען טיפישע סקלעראזע פון דער אארטא; אבער אויך אלע אנדערע אינערליכע ארגאנען קאנען אטאקירט ווערען, למשל, די לעבער, די נירען, די לונגען א. אז. וו. אין די אלע ארגאנען קאנען זיך אויסבילדען סיפיליטישע קנוילען (גומאס), אבער פון גאר א ספעציעלער וויכטיגקייט זענען די פעראנדערונגען, וואס די סיפילים קראנקהייט רופט ארויס אין נערוועז־סיסטעם.

דער בעריהמטער קענער פון סיפילים, פראפעסאר פורניע איז געקומען אויפן יסוד פון זיין 50־יאהריגער פראקטיק צום בעשלוס, אז „די נערוועזע סיפילים־פאלען שטעלען פאר צוזאמען מיט דעם געירשנ'טען סיפילים די גרויסע געפאהר פון דער דאזיגער קראנקהייט". דאס נערוועז ־ געוועב געהער צו דעם איידעלסטען מין אין מענשליכען ארגאניזם, — און דעריבער טאקע לאזען זיך די פערענדערונגען, וואס די סיפילים־מיקראבען רופען ארויס אין נערוועזן־סיסטעם, נאר שווער פערריכטען; די דאזיגע שעדיגונגען געהערען דעריבער צו די שווערסטע. שוין אין פריה־סטאדיום פון סיפילים (1־טער און 2־טער פעריאדען) קאנען פארקומען געוויסע שטערונגען מצד דעם נערוועז ־ סיסטעם, זיי גייען אבער געוועהנליך שנעל פערביי, נישט איבערלאזענדיג קיין שום סימנים. דאס ערקלערט זיך מיט דעם, וואס די סיפילים ־ טאקסינען (גיפטען) רייצען נאר געוויסע נערוועז, מעהרסטענטייל דעם נ. אקוסטיקום (נערוו פון שמועה) און נ. אפטיקום (נערוו פון ראיה). גאנץ אנדערש זענען אבער די ערקראנקונגען אין דריטען פעריאד; דא בילדען זיך סיפיליטישע קנוילען אויף דעם געהירען־הייטעל (מענינגען), אדער אין געהירען־געוועב גופא און דעריבער ליידען אפט די קראנקע אין דאזיגען סטאדיום אויף שטארקען קאפ־שווינדעל. קראמפען, האלבזייטיגע פאראליזען. אויך דאס פסיכישע ווערען פון חולה ליידט אפטמאל. ווען דער רוקען־מארך ווערט אטאקירט, טרעטען ארויס ליידען מצד דעם פענכערזש און די נעדערים, ווי אויך מצד די פיהלונגס־נערוועז פון דער הויט.

פּיניעלע מזיק

גיט לישון

וואָס די ניבורעט, אָב איעך דעיעם פּראַטיג ניש גינאַט קאָ גרוים בײשיק צי געיבן לושן, וואָל כאָב גינאַט אַ מילעידישע וואָך. גאַנץ ווילקע אין גאַנץ באַליט איז זעיער טראָווריג, ס'איז שוואַרץ אין פּינצטער אין אַלע ווינקילעך. די טריאַטערס שפּילן ניש. די קינימאַרטיגראַפּן אָכעט ניש. אַלע גייען מיט אַרופּגילאָזטע קעפּ. ני בין איעך אָכעט זעיער טראָווריג אין אָב ניש גיגאַט קאָ בײשיק דעיעם פּראַטיג צי געיבן לושן. ני איז גיקימען מאַן רידאַקטער בײזשאַנעק אין אָט צי מיער גיזוגט: פּיניעלע, זאַ ניש קאָ יאָלד אין געב לושן, טי איעך עיעם ציליב אין געב לושן.

ווייסט עך יאַטן פּין דעיער מאַנסע מיט די זיקנע ציען? צ'ווייסט ניש וואָס דועם איז? איעך אָב אָעך ניש גיוויסט. כאַנאַר גיוויסט, אַז דועם איז אַ לינקע שטים פון די היצלעריסטן, נאָר אַז איעך אָב גילײנט דעיעם פּאָליקסבלאַט, אָב איעך פּעשטאַצען די גאַנצע מאַנסע.

העירין יאַטן, וואָס די היצלעריסטן אָנע גיטין: זיי אָבן אַלײנט גימלוכנט אַזאָלכינע מין פּאַרטיקאַלן, אַז ניבע מיר, ידן, ווילן פערכאַפּן די גאַנצע וועלט, אין נאָך אין נאָך בילפּילים, אָבען זיי דועם גירופן „פּאַרטיקאַלן פון די זיקנע ציען", דינועך אָבן זיי די ידן גימאַכט אַ לינקען שטים, אַז דועם אָבן די ידן אַלײנט גימאַכט די פּאַרטיקאַלן.

אין דו אין אַסנלאַנד, אַזשיג אין דער שווייץ אַ ידישע קילע, ניש אַזאַ קילע ווי באַ אינדז אין לאָדזש, נאָר אַ קילע וועיר מיער גיץ נינט, אָט די קילע אַנגיקלוגט די היצלעריסטן וואָס אָבן אַלײנט גימלוכענט די פּאַרטיקאַלן. איז טאַקיש גיוועין אַ ספּראָווע, איין אוודיקאַט פון די היצלעריסטן, פלײשפּאַער — אַ ריעך אין זאַן טאַטנס טאַטן אַראַן, אָט זיך גירים זאַן טרײפינעם גאַרגעל אָף ידן, איז גיקימן אינדזער אוודיקאַט, אַפּיליק אַ גאָז, אין עיער אָט דערלאַנגט לושן, עיער אָט די היצלעריסטן אופּגיריבן די מאַרדים, זאַל נאָר קימן אַ גיזינט אין זאַנע בײנער אַראַן. עץ אָט גידאַרפט העירן לושן. עיער אָט דעיעם פלײש פּאַער אוועקגילײגט ווי אַ גיקוילין כאַזיר. דעיר סאָף איז גיוועין, אַז די היצלעריסטן אָבן פּאַשפּילט די ספּראָווע. דעיר סאָנד אָט אָכיט גיזוגט, אַז די פּאַרטיקאַלן אָבן די היצלעריסטן אַלײנט גימילוכנט.

אין מאַן אײנינים נומין אין אין נומין פּין גאַנץ באַליט אין פּין שמולן געסל שיק איעך איבער יענער קילע אין בעירן אַ האַרציקן מאַזל טאָף, אין די היצלעריסטן זאַל אַנ'אומגליק גישעיען.

דערוואַל אַצין מיער אַ גיטן שאַבים אין זאַצין מיער גיזינט!

וואַך־קלאַנגען

לאַוואַל אין מאַסקווע

פון גראַף קאַלי

דער פראַנצויזישער מיניסטער
דער בעריהמטער ה׳ לאַוואַל
אויפגענומען איז אין מאָסקווע
מיט אַ פּאָמפּע, מיט אַ קנאַל...

די פראַנצויזישע קאָקעטקע
מיטן „רויטען" בחור'על...
ווי געפעלט אייך אַזאַ זיווג?
עפּעס איז דאָס „מעשה־ליז..."

נאָר דער שידוך — יאָ, רבותי,
האַלט ביים ווערען שוין געשלאָסען
און מען זאָגט: אַ פעטען נדן
קריגען וועט דער רויטער חתן...

ווייל די כלה איז אַ רייכע
אָנגעשטאָפּט מיט גאָלד נאָר בלויז

און דער חתן—כאָטש איז אָרים
נאָר דערפאַר געזונט און גרויס...

אמת, ער איז אויך אַ ווילדער
טוט די שכנים אָפט־מאָל שטערען...
נאָר זי האָפט, אַז נאָך דער חופה
וועט ער דאָך „סטאַטעטשנע" ווערן...

* * *

מאַי... עס זינגען שעהן די פויגעל
און עס בליהען בוים און בלאַט
נאָר מען כאַפּט אַ גוטען ציטער
פונקט נאָך ווי אין חודש שבט...

יאָ אין מאַי אין „וואונדער־שעהנעם"
ווען עס בליהען בעז און רויזען
טראָג איך נאָך דעם ווינטער־פּאַלטען
געה נאָך אין וואַטאָווע הויזען...

ביים שטאָט־זייגער

מאָטעלע פראַנקענטאַל און ד"ר פרענקעל

מאָטעלע פראַנקענטאַל געהט אין גאַס מיטן דאָקטאָר פרענקעל. צוקומענדיג צום שטאָט־זייגער אויפן פּלאַץ וואָלנאָשטשי, זאָגט מאָטעלע צום דאָקטאָר פרענקעל:

— פאַניע דאָקטאָזשע, גיט נאָר אַ קוק ווי שפּעט ס'איז.

— פאַרוואָס קוקט איהר נישט, איהר האָט דאָך דאָ דעם זייגער? — פרעגט איהם דר. פרענקעל.

— איך ווייס, אַז דאָ איז דער זייגער נאָר עס גלוסט זיך מיר נישט אויפצוהויבען דעם קאָפּ, איהר דאַרפט דעם קאָפּ נישט אויפהויבען — האָט מאָטעלע דעם דר. פרענקעל ערקלערט.

פּיטעל און טרייטעל

פּיטעל: וואָס זאָגסטו, טרייטעל, דו האַלטסט פון דער קאַסע באָרע?

טרייטעל: גאָר שטאַרק! מיין שוויגער האָט זיך געליעטשעט אין דער קאַסע באָרע איז זי אין משך פון איין חודש פּטור געוואָרען פון איהרע יסורים.

פּיטעל: זי איז געזונד געוואָרען?

טרייטעל: ניין. זי איז געשטאָרבען.

אַ לעקציע פון „קונדס"

אויב דו גיבסט אַ וועקסעל אויף אינקאַסע, גרייט זיך אויף אַ פּראָטעסט.

אויב נעהמסטו אַנ'איידעם, ריכט זיך, אַז זיי וועסט איהם אי"ה האָבען אויף קעסט.

אַז דו עפענסט זיך אַ געשעפט, ריכט זיך אויף אַ באַנקראָט.

אַז די נעהמסט אריין צו זיך אַ סובלאָקאַטאָר, גרייט זיך אויף אַ גט.

מאָהן נישט דיין בעל־חוב, ער זאָל דיר אָפּגעבען ס'איז אומזיסט דיין פרעגען.

אויב אַ מיידעל וועט דיר זאָגען ווי אַלט זי איז, זאָלסטו אַ דריטעל דערלעגען.

געה נישט צו אַ דאָזאָר נאָך אַ טובה, ס'וועט דיר נישט נוצען.

זוך נישט קיין פערדינער פאַר דיין טאָכטער, וואָרים זי וועט צוליב דעם בלייבען זיצען.

אויב דיין ווייב וועט וועלען אוועקפאָהרען אויפן זומער, זאָלסטו איהר נישט פערוועהרען. דען זי קאָן חלילה נאָך איבערקלערען.

רעלעם.

אין געריכטס־זאַל

ריכטער (צום אנגעקלאָגטען „בלינדען מאַקס"): וויפיל קלאַסען האָט איהר געענדיגט, וואָס איהר האָט געוואָלט זיין אַ „סענדזשע"?

מאַקס: די ערשטע קלאַס.

ריכטער: אין דער ערשטער קלאַס קאָן מען דאָך נאָך קיין סענדזשע נישט זיין.

מאַקס: איהר זעהט דאָך, פאַניע סענדזשע, אַז מיינע „ווירזאַקען" זענען אויסגעפיהרט געוואָרען ערשט קלאַסיג...

דער קונדס

הומאָר • סאַטירע •

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 114 פרייטאג, דעם 17 מאַי 1935

אונזערע „האַנד־ווערקער־עסקנים"

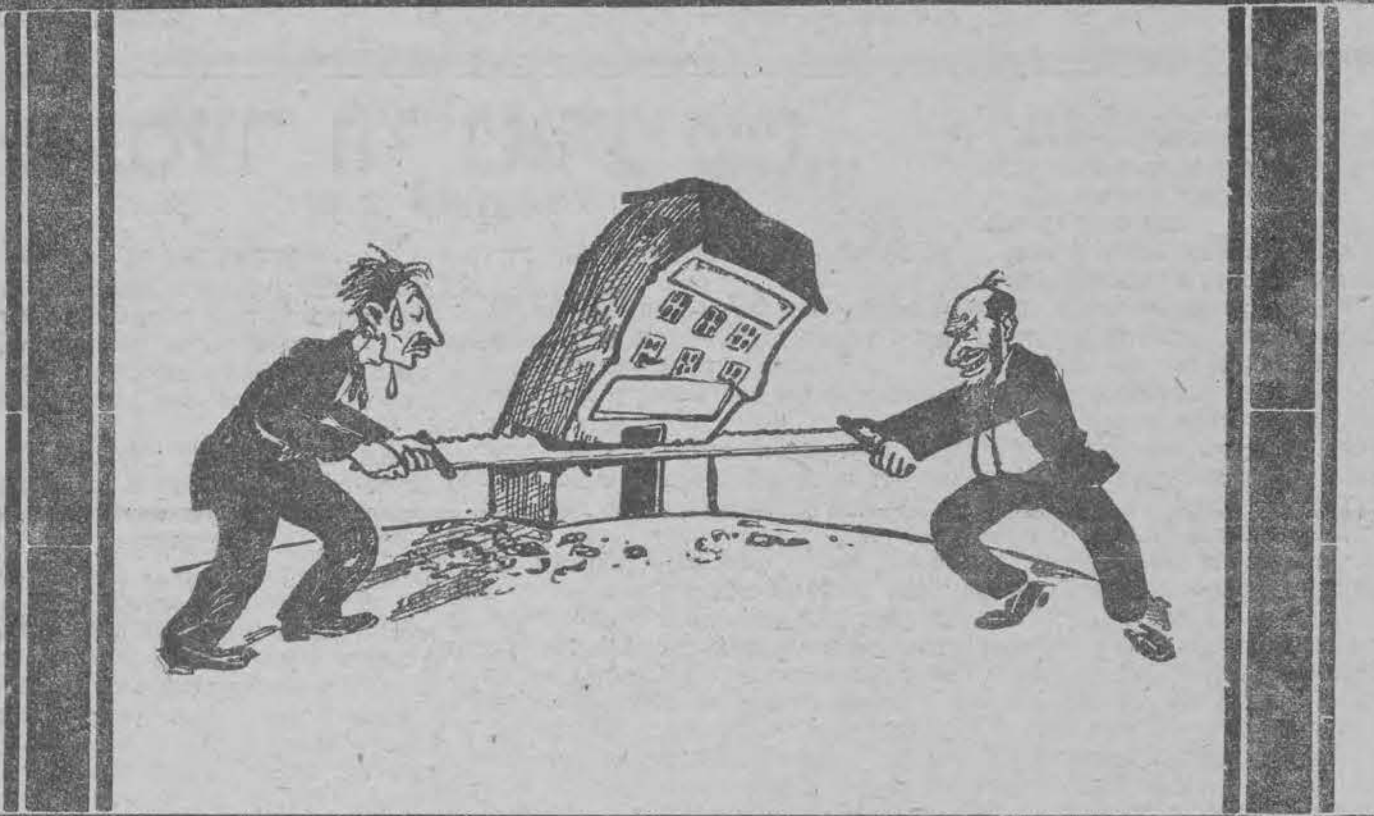

אַרבייטען נעבעך „שווער און ביטער" ביים לאָדזער יודישען האַנדווערקער־בנין..

פאליטיק פון וואד

די פאליטיק פון דער היינטיגער וואך האט זיך געדרעהט ארום טויט פון מארשאל יוזעף פילסודסקי.

אמת, טאקע מיר זענען חוזק־פאליטיקער, נאר ווען עס האלט איצט ביי פילסודסקים טויט, ווען א לאנד איז איינגעהילט אין טרויער — שטעלט זיך אפ אונזער חוזק.

מיר ווערען דאס מאל ערנסט און זאגען, אז פילסודסקי האט געהאט ביים לעבען א גרויסע ווירקונג אויף דער וועלט־פאליטיק און נישט קיין קלענער ווירקונג וועט זיין טויט האבען אויף דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג פון דער וועלט־פאליטיק.

—=—

יעדער וויל
זיך חבר'ן מיט ראטען־פערבאנד

ווי אזוי די אייראפעאישע מלוכות שטרעבען צו געהן מיט ראטען־פערבאנד:

ביים דייטש — ווילען די קעשענעס, דער קאפ וויל נישט;

ביים ענגלענדער — ווילען די פיס. די קעשענעס ווילען נישט.

ביים פראנצויז — דער קאפ וויל, די פיס ווילען די קעשענעס ווילען;

ביים פאליאק — איז דאס אייגענע ווי ביים פראנצויז, נאר פערקעהרט.

—=—

ליבע און פיבער

די ליבע פון פוילען צו דייטשלאנד דערמאנט א פיבער, דער חילוק איז נאר, וואס ביי א פיבער ווערט פריהער קאלט און דערנאך הייס, און ביי דער ליבע האט זיך אנגעהויבען מיט היץ און ס'ענדיגט זיך קאלט.

א בוקעט בעז

אין לאדז איז לעצטענס א גרויס געדרענגעניש אויף בעז:

דינגט מען היינט אין לאדז א געשעפט און מען לעגט אריין וויפיל מען פערמאגט געהט מען ארויס „בעז"...

———

זאגט מען צו א בחור נדן און אז ס'קומט צו דער חופה, זאגט ער אפ דעם „הרי את" מיט „בעז".

—=—

א יוד לויפט ארום דעם גאנצען טאג און קומט אהיים צום ווייב — „בעז"....

———

מיידלעך און ווייבלעך געהען היינט ארום שפאצירען — „בעז"...

———

די נאראדאוועצעס זאגען, אז יודען דארפען אלעס איבערלאזען און ארויס — „בעז"...

רעלעס.

דאטשע־חכמות
אויפן ניכטערען מאגען

— וואס איז דער חילוק פון א ליעטניטשקע ביז א לאדזער סוחר?

— די ערשטע זיצט און נעהמט צו, און דער צווייטער נעהמט צו און דערנאך זיצט ער אפ.

———

— מיט וואס איז געגליכען א וועקסעל צו א ווייב א ליעטניטשקע?

— ביידע זעהט מען נישט גערן, ווען זיי קומען צוריק.

———

— וואס איז דער חילוק פון א פענסיאנאטקע, ביז א שותף צו א געשעפט?

— א פענסיאנאטקע זעהט, וואס מעהר אריינצרליגען, און א שותף זעהט נאר, וואס מעהר ארויסצונעהמען.

———

— וואס איז דער אונטערשיד צווישען א ליעטניטשקע ביז די היינטיגע פרנסות?

— ביידע זענען אויף דער לופט.

רעלעס.

דער „הינדוס" וואס היפנאטיזירט חיות
וועמען האט ער אין לאדז איינגעשלעפט

אין סטאניעוווסקים צירק וואס שפילט איצט אין לאדז טרעט אויף א אינדישער פאקיר, וועלכער בעווייזט וואונדערליכע זאכען. ער היפנאטיזירט חיות, אזוי למשל, האט ער די טעג איינגעשלעפערט א בער, א לייב, א וואלף און א טיגער.

ווי דער „קונדס" דערוואוסט זיך זענען דאס געווען:

בערל קאצענעלסאן.

דר. וואלף אייכנער.

לייבעל — מינצבערג.

און דעם טיגער פון דער פירמע „טיגער און גלאטער".

בעסער ווי גארנישט...
פון ב. קאוונער

„אקעגען דעם, וואס איהר זאגט: צרות.

צרות צו צרות זענען נישט גלייך; פערהאן גרויסע צרות און נאך גרעסערע צרות און נאך גרעסערע און גאר גרויסע און גאר־גאר גרויסע...

נאר לאמיר איך נישט בעלעסטיגען גלאט אין דער וועלט אריין און איך איבערגעבען מיינע צרות:

אין די גוטע צייטען, בשעת איך האב געמאכט געלט און געברענט א וועלט און געפיהרט גרויסע געשעפטען, האב איך, א חוץ מיין אייגען ווייבעל, געהאט נאך צוויי — פרעמדע.

דאס הייסט, נישט אין גאנצען קיין פרעמדע; ווען איך האב גע'פטר'ט געלט אויף זיי; געקויפט זייערע מתנות, זענען זיי געווארען צו מיר היימיש. נאך מעהר ווי היימיש; מען קען זאגען א סך מעהר; במעט אינטים; נישט במעט, נאר טאקע א הונדערט פראצענט אינטים; איך האב זיך אליין נישט געגלויבט, הערט איהר, אז פאר א שטיקעל רינגעל, אדער פאר א שאקאלאדע קען יענעמס פרוי ווערען — אייער פרוי.

פערשטעהט זיך, אז נישט אלע פרויען נארען אזוי אפ זייערע מענער.

האב איך אזוי לאנג געשפילט א ליבע מיט די צוויי פרויען ביז... ביז זייערע מענער האבען עס אויסגעפונען.

פערשטעהט זיך, אז זיי האבען גענומען מאכען שלות און מיך געסטראשעט מיט פעטש, מיט שיסען, מיט וואס איהר ווילט אליין. — נארישע מענער.

דער סוף איז געווען, אז דער בארג האט געבוירען א פליג. פון אלע סטראשונקעס האט זיך די זאך געענדיגט מיט צוויי פייערדיגע פעטש.

דאס הייסט, די פעטש האב איך אריינגעכאפט. נישט די צוויי מענער.

איהר פערשטעהט? יודישע גזלנים, יודישע שלעגער! איך פערברענג מיט זייערע פרויען דריי און א האלב יאהר, קריג איך דערפאר סך־הכל — צוויי פעטש!

הא, וואס זאגט איהר, בעסער ווי גארנישט? עס רעדט זיך נאר אזוי; גארנישט איז טאקע בעסער; פון גארנישט ווערט נישט אנגעשוואלען דאס געזיכט; פון גארנישט פליהען נישט קיין פונקען פון די אויגען; פון גארנישט פערלירט מען נישט קיין פיר ציין פון מויל און עס פייפט נישט אין אויער...

נאך די דאזיגע פעטש האב איך זיך אויסגערוהט עטליכע וואכען און זיך בעקענט אין א רייכען האטעל מיט אנ'אנדער ווייבעל: זעהר א לוסטיגע און א צוגעלאזענע. איך האב זי געפרעגט, אויב זי איז דא אליין, האט זי מיר געזאגט: „יא, אליין, אהן א מאן, אהן א פריינט. ווילט איהר אפשר זיין מיינער א פריינט?"

זאג איך: „פארוואס נישט? אזא שעהנער קערפער זאל נישט האבען קיין פריינט?"

און מיר האבען באלד גענומען עסען ביים זעלבען טיש אין האטעל און איך האב איבערגעביטען מיין צימער אויף דעם נאהענטסטען צו איהרען.

קורץ און גוט, מיר זענען געווארען, ווי מען זאגט אין פאריז: איין גוף, איין נשמה און איין קעשענע...

איהר פערמאגט דאס נישט וויפיל דאס ווייבעל האט מיך אפגעקאסט!

פלוצים, אין א שעהנעם פריהמארגען, וואקסט אויס א חברה־מאן, א געזונטער, מיט פייער אין די אויגען און ער ווארפט זיך ארויף אויף מיר און נעהמט מיר דערלאנגען טרוקענע קלעפ. איך האב געמיינט, אז איך וועל שוין פון זיינע הענט נישט ארויס קיין לעבעדיגער.

דאס איז געווען איהרער א געליבטער.

ער האט מיך אזוי צוקיילט און צובייזלט, אז מען האט מיך פון האטעל גענומען אין א שפיטאל.

דארט בין איך געלעגען איינגעוויקעלט אין אייזקאלטע ליילעכער און געפאכעט מיט דער נשמה.

דאקטוירים האבען געזאגט, אז איך וועל אט אזוי דארפען ליגען נישט ווייניגער ווי צוויי חדשים און אפשר דריי.

אבער זיי האבען דאס מאל נישט געטראפען; איך בין בלויז געלעגען 5 וואכען, נישט מעהר.

הא, וואס זאגט איהר? בעסער ווי גארנישט? דאס איז, זאלט איהר מיר מוחל זיין, גלאט געבעבעט! גארנישט איז טאקע בעסער; גארנישט איז א סך ווייניגער ווי פינף וואכען!

און ווייסט איהר, וויפיל די חתונה האט מיך אפגעקאסט? איהר'ט נישט טרעפען; די חתונה האט מיך אפגעקאסט אריבער פינף טויזענט זלאטעס. פיר טויזענט זלאטעס האב איך געגעבען דעם „געליבטען" איהרען — בארעס געלד. ער האט נישט געוואלט נעהמען קיין טשעק, דער הינט־שלעגער, נאר מזומן. האב איך איהם געגעבען פיר טויזענט זלאטעס און א טויזענטער האט מיך אפגעקאסט דער

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

קורצער פרייטאג: ערקלערט מיר, פאניע שבת הגדול, ווי פאלען אייגענטליך אויס די אנטיסעמיטען צו זאגען, אז יודען טון אלעם פערכאפען?

שבת הגדול: ווייל אזוי איז עס טאקע. יודען זענען טאקע כאפערס.

קורצער פרייטאג: יודען זענען כאפערס? פון וואנען דרינגט איהר דאס, פאניע שבת הגדול?

שבת הגדול: איך וועל עס אייך באלד בעווייזען שווארץ אויף ווייס: ווען דער יוד מאכט אין דער פריה נאר אויף די אויגען „כאפט" ער זיך תיכף אפגיסען די נעגעל. באלד דערנאך „כאפט" ער אריין א דאווענען, און ווי ער קומט נאר אין גאס אריין, לויפט ער „כאפען" א גמילות־חסד אויף שבת, און ווען ער קומט צוריק אהיים לעדיג, „כאפט" ער א מיאוס'ען אפשניט פון זיין יודענע, אפילו שבת איז ביים יוד א גליק, אז ער „כאפט" אריין א מפטיר — נו, וואס זאגט איהר איצט, פאניע קורצער פרייטאג, זענען יודען נישט קיין כאפערס?!

בעניעלע.

דער „קונדס"־פילאזאף
זאגט אזוי:

— וועלכע בילדונג ברענגט נישט קיין נוצען?

— די — איינ—בילדונג.

———

— וואסער פנים פער'מיאוס'ט זיך אמייסטען?

— אנ'עזות־פנים.

———

— וועלכע קייט איז אמשווערסטען?

— אלט—קייט.

———

— וועלכע טענץ האבען אמייסטען אנהענגער?

— עקזים—טענץ...

—=—

— פון וועלכער צונג ליידט אמייסטען דער יוד?

— פון בענרעני—צונג.

———

— וועלכער זייגער ברענגט אומגליק?

— דער בלוט־זייגער.

רעלעס.

דער טאטע און דער זוהן
ביידע זענען זיי איבערמאכערס

וועגען א בעקאנטען רעוויו־קאמפאזיטאר זאגט מען, אז ער און זיין פאטער זענען ביידע פון איין בראנזשע. דער פאטער איז אנ'אנטיקען־סוחר און דער זוהן איז א קאמפאזיטאר. דער פאטער מאכט פון ניי—אלט, און דער זוהן פון אלט—ניי.

א געזונד אין אייערע ביינער אריין!
מעדיצינישע אנפראגעס צום „קונדס"

די זייטען ברעכען מיר, כ'קאן מיך נישט איינבייגען און נישט ריהרען מיט הענד און פיס, פון וואס קומט עס?

ענטפער:

שרייבט אונז ווען און ביי וועמען איהר זענט געווען איינמאהנען א חוב, וועלען מיר אייך ענטפערן.

—=—

דער בויך ווערט מיר פון טאג צו טאג העכער, און כ'בעקום שמאלץ ביים הארץ, וואס זאל איך טון דערצו?

ענטפער:

שרייבט אונז, צי איהר זענט א דאזאר, צי א כלל־טוער, וועלען מיר אייך ענטפערן.

—=—

עס רוישט מיר אין די אויערן, דער קאפ דרעהט זיך מיר כ'קען זיך קיין ארט נישט געפונען, וואס טוט מען דערצו?

ענטפער:

שיקט אייער ווייב אויף דאטשע.

—=—

איך ווער פון טאג צו טאג עלטער און גראהער, איך טראג מיך קוים אויף די פיס, וואס זאל דאס בעדייטען?

ענטפער:

שרייבט וויפיל טעכטער איהר האט, וועלען מיר אייך ענטפערן.

רעלעס.

—=—

דאס יודישע טעאטער אין דער צוקונפט
אנקעטע פון „קונדס" און דער ענטפער פון א לעזער

דער „קונדס" האט פערעפענטליכט אנ'אנקעטע א. ד. ט. „ווי אזוי שטעלען מיר זיך פאר דאס יודישע טעאטער אין דער צוקונפט"?

איינער פון די „קונדס"־לעזער האט אונז צוגעשיקט אזא ענטפער:

„איך שטעל מיר פאר, אז אין דער צוקונפט וועט מען אין יודישען טעאטער הערען רעדען דעם ארטיסט, נישט דעם סופליאר.

אנאנסירען וועט מען: אנהויב פון דער פארשטעלונג 9 אווענט אנג. מ'וועט נישט אנהויבען האלב 11.

דער וואס וועט קויפען א גאליארקע, וועט נישט זיצען ערשטע רייהע פארטער.

נישט יעדער דראנג, וואס פאנפעט דריי ענגלישע ווערטער וועט זיין א סטאר.

יודישע אקטיארען וועלען רעדען — יודיש.

—=—

אין דער אובעזפיעטשאלניע

אין דער אובעזפיעטשאלניע פרעגט א נייצוגעקומענער פראקטיקאנט איינעם פון די פראוויזארס:

— קאלעגא, קוואס־בארנע נעהמט מען צו שווענקען דעם האלז, צי צו שווענקען דעם מאגען?

— ס'ווענדט זיך: איז דער פאציענט א גזשעטשנע לאנגארדנע מענשעל, גיט מען איהם צו שווענקען דעם האלז, איז ער א סטאוויאק, גיט מען איהם דאס צו שווענקען דעם מאגען...

האטעל, דער שפיטאל און איהרע פרעזענטען, וואס איך האב איהר געמאכט איידער דער חברה־מאן האט מיך צו'ממית'ט.

קומט איהר צוגעהן און איהר זאגט מיר, אז ליגען פינף וואכען אין א שפיטאל איז בעסער ווי גארנישט!

סיידען, דאס איז ביי אייך, זאלט איהר מיר מוחל זיין, א וא'ץ אזא...

מיינט איהר דאך, אז דערמיט האט זיך די געשיכטע געענדיגט? האט איהר, זאלט איהר מיר ווידער מוחל זיין, א גרויסען טעות.

ווען איך בין אהיימגעקומען, האט שוין מיין פרוי געוואוסט, וואס האט פאסירט...

האבען זיך אנגעהויבען סקאנדאלען. מיין ווייבעל האט געוויינט, גע'חלש'ט, זיך געריסען ארויסקריגען א גט. איך האב געזעהען, אז דאס וועט מיר מאכען א שלעכטען נאמען, האב איך אנגעהויבען פערהאנדלען מיט מיין פרוי וועגען געבען איהר א געוויסע סומע געלד, אבי זי זאל האלטען דאס מויל, נישט ארויסטראגען די געשיכטע אין דער עפענטליכקייט... דאך, ווי זאגט איהר, א מענש וואס פיהרט גרויסע געשעפטען, האט א נאמען פאר א פיינעם מאן.

דער סוף איז געווען, אז איך האב געמוזט איבערשרייבען ס'גאנצע פערמעגען מיינס אויף מיין פרוים נאמען.

דערנאך האט זי מיך ערשט ארויסגעטריבען פון הויז און איך בין געבליבען אט אזוי־א, ווי אויפ'ן וואסער, אהן א גראשען.

האב איך איינמאל ארויסגעגעבען א פאלשען טשעק אויף טויזענט זלאטעס, האט דער בעקאנטער צוועקגעטראגען דעם טשעק אין באנק, האט מען איהם געלאזען וויסען, אז איך האב נישט א גראשען ביי דער נשמה, און דער משעק איז גארנישט ווערט.

איז ער געקומען צו מיר מיט קולות: „סטייטש, דו ביזט א שווינדלער, א דרעהקאפ, האסט צוגענומען ביי מיר א טויזענטער. גיב מיר אפ מיין טויזענטער!"

טענה איך צו איהם: „זלמן, מאך זיך נישט נאריש. וואו זאל איך דיר נעהמען טויזענטער? דו ווייסט דאך, אז איך האב אלעם איבערגעגעבען צו מיין ווייב, טא, וואו זאל איך דיר נעהמען א טויזענטער? אז איך האב אפילו נישט קיין צעהנערל, קיין פינפערל — מאהנסטו ביי מיר א טויזענטער!"

דער סוף איז געווען, אז ער האט מיך געלאזט ארעסטירען, און אזוי ווי איך האב נישט אפגעלייקענט, האט מען מיך בלויז אוועקגעשיקט אויף צוויי יאהר.

אבער, גאט איז א פאטער. האב איך זיך, ערשטענס, אין טורמע פיין אויפגעפיהרט, און צווייטענס האב איך טאקע געהאט א גוטען אדוואקאט, האט ער אזוי לאנג געארבייט ביז מען האט מיך בעפרייט נאכ'ן יאהר.

מיט אנדערע ווערטער, איך בין בלויז געזעסען א יאהר מיט 18 טעג און דריי שעה.

הא, וואס זאגט איהר, אלץ בעסער ווי גארנישט? אויב אזוי רעדט איהר, זאלט איהר מיר מוחל זיין, ווי א מלמד. וואס הייסט, עס איז בעסער ווי גארנישט? א יאהר מיט 18 טעג איז ביי אייך א שפיעלעכל? אנו, פרובירט איהר נאר אפזיצען אזא צייט, וועט איהר זעהן ווי ס'וועט אייך שמעקען!... איהר וואלט אנטלאפען אין מיטען דער נאכט, וואלט איהר אנטלאפען!

די הויפּט-בוכהאַלטעריע פון יודישן לעבן

די טעטיגקייט און אויפגאַבן פון יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט

רעפעראַט פון זלמן רייזען

קיין לאָדז איז געקומען דער באַקאַנטער ליטעראַט, אומערמידליכער אַרבייטער פון יודיש־וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט אין ווילנא ה׳ זלמן רייזען, זיין קומען שטעהט אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אַקציע פאַר ייוואָ, וועלכע ווערט איצט אויף אַ ברייטען מאַסשטאַב געפיהרט אין אונזער שטאָט.

לויט דער איניציאַטיוו פון דער פערוואַלטונג, פון דער געז. „פריינד פון יודישען וויסענשאַפטליכע אינסטיטוט" איז צונויפגערופען געוואָרען אַ גרעסערע בעראַטונג פון קולטור־טוער, דיפּלאָמירטע און אַרבייטענדע אינטעליגענץ און פון אַלע די, וועלכע האָבען אַן׳אינטערעס פאַר די אַרבייטען אין ייוואָ.

די בעראַטונג האָט געעפענט ה׳ ל. לעווין וועלכער האָט בעגריסט דעם גאַסט ה׳ ז. רייזען און איבערגעגעבען דאָס וואָרט דעם גאַסט.

ה׳ רייזען האָט געהאַלטען אַ קורצען רעפעראַט וועגען די גרויסע אויפטוען פון ייוואָ, און ער האָט צווי. אַנדערען געזאָגט:

ביים אָנהויב פון צווייטען יאָהר־צעהנדליג זייט דער עקזיסטענץ פון יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט שטעהען פאַר דער דאָזיגער אינסטיטוציע נייע אויפגאַבען און אויפטוען, ייוואָ איז שוין איצט געוואָרען דער וועלט־אַדרעס פאַר׳ן יודישען וויסען שאַפען און פּראָבלעמען. דער אינסטיטוט האָט נישט די אויפגאַבען צו לעזען די פּראָבלעמען, אָבער ער זאַמעלט די מאַטעריאַלען און גיט זיי פאַר׳ן געברויך פון וויסענשאַפטלער און פאָרשער, ס׳איז שוין נישט פערהאַן קיין איין ווינקעל אין דער וועלט וואו ס׳איז פערהאַן אַ יודישער קיבוץ וואָס זאָל נישט זיין פערבונדען מיט דעם יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט, ס׳בענוצען זיך מיט ייוואָ אויך שוין נישט־יודישע וויסענשאַפטלער, דער אינסטיטוט איז געוואָרען די רעפרעזענטאַנץ פון דער יודישער וויסענשאַפט איז פערטרעטער אין די אַלוועלט־ליכע יודישע אינסטיטוציעס, ווען נישט ייוואָ וואָלט אויף די אינטערנאַציאָנאַלע קאָנגרעסען נישט געווען פערטרעטען די יודישע וויסענשאַפט, וועלכע האָט געהאַט איהר נאַציאָנאַלע קאַטעגאָריע און אינטערעסען, ס׳וואָלט נישט געווען מעגליך אַרויסצושטעלען שלום אַש אַלס קאַנדידאַט אויף דער נאָבעל־פּרעמיע.

ווען אין אַמעריקאַ איז געשאַפען געוואָרען דער סעמינאַר פון פערשידענע פעלקער פאַר דער פאָרשונג פון די געגענזייטיגע בעציהונגען, קולטור און סיבה איז שוין צווישען 17 פעלקער איינגעלאַדען געוואָרען אַ יוד פון יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט און דאָס איז געווען ד״ר מאַקס ווינריייך.

איצט איז געשאַפען געוואָרען די אָפּטיילונג פאַר יוגענד־פאָרשונג. דער ערשטער אויפטו פון דער דאָזיגער אָפּטיילונג איז געווען דאָס אויסשרייבען אַ קאָנקורס אויף אַן׳אויטאָביאָגראַפיע פון אַ יוגענדליכען. ס׳זענען אָנגעקומען 300 אויטאָביאָגראַפיעס, אַזאַ אוצר איז נישט פערהאַן אין קיין שום אַרכיוו אויף דער וועלט.

ייוואָ בעזיצט אַן׳אומגעהויערן צענטראַלען אַרכיוו, 9000 יאָהרגענג פון דער פּרעסע, אַ טעאַטער־מוזיי, 100 טויזענד פאָלקלאָר־דאָקומענטען אַרכיוען, מאַנוסקריפּטען און די זעלטענסטע דאָקומענטען. ייווא שאַפט דאָס אַלץ פאַר גראָשענס ס׳וועט גענוג זיין צו זאָגען, אַז דער אינסטיטוט האָט בעקומען 700 דרוק־בויגען נישט־בעצאָהלטע וויסענשאַפטליכע אַרבייט, אין אַמעריקאַ איז געשאַפען געוואָרען אַן׳אינטעראוניווערזיטעטס קאָמיטעט פאַר ייוואָ. אין וועלכען ס׳געהען אַריין פערטרעטער פון אַלע אוניווערזיטעטען.

מען מוז אויך זאָגען אַז פינאַנציעל איז דער ייוואָ נישט געבויט געוואָרען דורך די פוילישע יודען, אַמייסטען האָט דערויף געגעבען אַמעריקאַ, אַרגענטינאַ, קאַנאַדע, פראַנקרייך און ענגלאַנד.

ביז איצט, זאָגט זלמן רייזען, איז דער אינסטיטוט געווען אַן׳אַקאַדעמיע, אַ מוזיי, א צענטער פון יודישער וויסענשאַפט, די הויפּט־בוכהאַלטעריע פון יודישען לעבען. ס׳פעהלט אָבער ביי אונז די יונגע אוידיטאָריע פון די יודישע פאָרשער, דעריבער איז אָנגענומען געוואָרען אַ בעשלוס צו מאַכען דעם אָנהויב פון אַ יודישער הויכשיל. שוין פון אויגוסט אָן ווערט געעפענט די אַספּיראַנטור אויפ׳ן נאָמען פון פערשטאָרבענעם ד״ר צמח שאַבאַד. קודם־כל ווערט געעפענט אַ הומאַניסטישע אָפּטיילונג. דער קורס, וואָס וועט [illegible]

אַ יאָהר צייט און נאָך דער דאָזיגער צייט וועט יעדער סטודענט מוזען פערטיג מאַכען אַ וויסענשאַפטליכע אַרבייט. ס׳זענען אָנגענומען געוואָרען 50 סטודענטען פון דעם בעסטען מאַטעריאַל, וועלכע מען קען זיך נאָר פאָרשטעלען, פאַר דער דאָזיגער אַספּיראַנטור מוז אָבער געשאַפען ווערען אַ בעזונדער פאָנד, ווייל די אַרבייט פון אינסטיטוט טאָר נישט געמינערט ווערען, דעריבער ווענדעט זיך איצט ייוואָ צו אַלע קרייזען אין דער יודישער געזעלשאַפט מיטצוהעלפען צו רעאַליזירען דעם דאָזיגען וויכטיגען אויפטו.

זלמן רייזען מעלדעט אויך, אַז דעם אָנהויב פון דער אַקציע אין לאָדז האָט געמאַכט אַדוו. ווייצמאַן, וועלכער האָט זיך אונטערגענומען אויסצוהאַלטען איין סטודענט אין פערלויף פון גאַנצען יאָהר.

נאָכ׳ן רעפעראַט פון גאַסט האָט זיך ענטוויקעלט אַ דיסקוסיע וועגען דעם אופן ווי אַזוי די אַקציע פאַר ייוואָ זאָל געפיהרט ווערען אין לאָדז, נאָכ׳ן אָננעהמען אַ רייהע בעשלוסען איז געוועהלט געוואָרען אַן׳עקזעקוטיוו, וועלכער וועט זיך פערנעהמען מיט דער אָרגאַניזאַציע פון דער אַקציע אין עקזעקוטיוו זענען געוועהלט געוואָרען: רעד. ח. י. בזשוסטאָווסקי, ד״ר הערשפּינגעל, פ. נאַדעל, ד״ר שוואַלבע, שאַלאָוויטש, קאַבאַקער, צימערמאַן, גורט און שוואַרצבערג.

לאָדז פאַר דעם יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט

ווי מיר האָבען שוין געמאָלדען, איז אין לאָדז פּראָקלאַמירט געוואָרען א חודש פאַר׳ן ייוואָ צו דעם 10־יעהריגען יובל פון אינסטיטוט. אין דעם אויפבוי פון דעם אַלוועלטליכען צענטער פאַר דער יודישער וויסענשאַפט און קולטור, האָט לאָדז זינט דער גריבדונג פון ייוואָ גענומען אַ טעטיגען אַנטייל. לאָדז איז אויך געווען איינע פון די ערשטע שטעט אין פוילען, וואו ס׳איז אויסגעפועלט געוואָרען אַ יעהרליכע סובסידיע פאַר דעם יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט, און אַ דאַנק אַט דער איניציאַטיווע האָט די צאָל מאַגיסטראַטען אין פוילען, וואָס האָבען אונטערשטיצט די אַרבייט פון ייוואָ מיט יעהרליכע סובווענצען, בקרוב דערגרייכט 50 מיט דעם מאַגיסטראַט פון וואַרשאָ בראש וואָס פלעגט סובסידירען דעם ייוואָ מיט 10.000 גילדען אַ יאָהר.

אָט די סובסידיעס פון די שטאָט־פערוואַלטונגען האָבען געדעקט אַ גאַנץ היפּשען טייל פון דעם ייוואָ־בודזשעט. צום בעדויערן האָבען די לעצטע ענטוויקלונגען אין די שטאָט־פערוואַלטונגען געמאַכט אַ סוף צו אָט דער שטענדיגער בערעכטיגטער הכנסה פון דעם ייוואָ. אָבער די יודישע געזעלשאַפט וואָס גיט זיך אָפּ אַ חשבון אין דער וויכטיגקייט פון דעם וויסענשאַפטליכען צענטער פאַר אַלע אונזערע פּראָבלעמען, סיי עקאָנאָמישע סיי קולטורעלע וועט קומען צו הילף דעם ייוואָ, כדי ער זאָל קענען אָנגיין מיט זיין ווערטפולער אַרבייט און ערפילען די אויפגאַבען וואָס דער אויסערגעוועהנליכער מאָמענט לייגט אַרויף אויף דער יודישער אינטעלעקטואַליטעט.

עס איז גאָר נישט קיין ספק, אַז אויך דאָס יודישע לאָדז, וואָס האָט אַזאַ לעבעדיגע פאַרשטענדניש פאַר גרויסע אויפטוען, וועט אויסנוצען דעם חודש פאַרן ייוואָ, כדי איינצושליסען זיך אין דער רייה בויער פון דעם אַלוועלטליכען צענטער פאַר אונזער קולטור און וויסענשאַפט.

גענעראַל-פערזאַמלונג

פון צענטראַלען ראַד־פערקעהר־פעראיין

אונטערן פאָרזיץ פון דוד יוזעפאָוויטש איז די טעג פאָרגעקומען אין אייגענעם לאָקאַל די יעהרליכע גענעראַל־פערזאַמלונג.

לויט׳ן בעריכט וואָס עס האָט אָפּגעגעבען פּרעזעס אהרן גראָסמאַן, האָט דער צענטראַל־ראָד־פערקעהר אַדורכגעפיהרט דאָס יאָהר אַ ברייטע פערצווייגטע טעטיגקייט לטובת די מיטגלידער אין דער ריכטונג פון פערבעסערן זייער עקאָנאָמישע לאַגע, ווי אויך לינדערען די שטייערן און אַ דאַנק די אונערמידליכע אינטערווענצען ביי דער לאָדזער העכערער מאַכט, אויך אין וואַרשאָ ביים מיניסטעריום איז געלונגען אויסצוווירקען עס זאָל בלייבען די הנחה פיר די מיטגלידער פון צענטראַלען־ראָד־פערקעהר־פעראיין.

פּרעזעס א. גראָסמאַן האָט אויך אַרומגערעדט צו שאַפען אַ פערד־אַסעקוראַציע, וועלכע ווערט שוין אין די נאָהענטסטע טעג געגרינדעט, די פערוואַלטונג איז געווען טעטיג אויפ׳ן אָרגאַניזאַציאָנעלען געביט און האָט אַריינגעצויגען אַלע וועלכע געהערען צו דער בראַנזשע איז אונזער צענטראַלע.

עס איז אויך געשאַפען געוואָרען סעקציעס אין דער פּראָווינץ.

עס האָבען גערעדט פערוואַלטונגס־מיטגלידער וואָלף גראָסמאַן, יהושיע גליצענשטיין, יאַקיל א. בליצבלאַה א. אַנד.

וו. גראָסמאַן פאָדערט אויף די פערזאַמעלטע אַקטיווער זיך צו בעטייליגען אין פעראיין כדי צו געבען די מעגליכקייט אַדורכצופיהרען אַלע אָנגעווייטיגטע פראַגען, וועלכע שטייען נאָך אויף דער טאָג־אָרדנונג.

נאָכ׳ן אויסדריקען אַ דאַנק די אָפּטרעטענדע פערוואַלטונג, טרעט מען צו צו די וואַהלען, וואָס האָבען געגעבען פאָלגענדען רעזולטאַט:

עהרען־פּרעזעס: ראַטמאַן פּיאָטר כאַרי, פּרעזעס: אהרן גראָסמאַן. וויצע: איגנאַצי יאַקיש, יהושיע גליצענשטיין. סעקרעטאַר: ניסן מעללער. עקאָנאָם: יצחק הערשקאָוויטש. קאַסירער: משה עקשטיין. פערוואַלטונג: מאָריץ גאַרפינקעל, חיים קאָסאָווסקי, אבא מילראַד, חיים דזשעוויזסקי, וואָלף גראָסמאַן, יצחק קוואַשניעווסקי, פאָרשטעהער פון קאָנסטאַנטין: אפרים פינטשעווסקי. קאַנדידאַטען: יצחק שלאַמאָוויטש, ישיע יאַקובאָוויטש, יאַקעל קאָפּוסטא. רעווידיר־קאָמיסיע: יוסף וועקסלער, יוסף אורבאַך, מאָטל פישאָף. קאַנדידאַטען: אברהם בליצבלאַה, אברהם באַרנשטיין. שידס־קאָמיסיע: אהרן פריימאַן, משה־בער מעלער, שאָעל קירשבוים, שמעון ווייסקאָפּף, אבא מעל ראַד, וואָלף גראָסמאַן, מאָזעס לערנער.

די בילדער-אויסשטעלונג

פון א. בערמאַן

פּיעטרקאָווער 85, אָפען פון 10 אַ זייגער פריה ביז 9 אין אָוונד, האָט רעדוצירט דעם פּרייז פון איינטריטס־געלד מיט 20 גראָשען פאַר דער וואַקסענע און 10 גר. פאַר שול־יוגענד. די אויסשטעלונג, וועלכע איז רייך אין לאַנדשאַפטען, פּמיפען, מויערען און אילוסטרירט בכלל דאָס לעבען אין פּראַנצויזיש מאַראָקקא, ווערט גוט פון פּובליקום בעזוכט, און בלייבט נאָך נאָר א קורצע צייט אין לאָדז.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07
ספּעציאַל־אַרצט פאַר מענער־שוואַכע־בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.
נעמט אָן פון 11-8 און פון 4-8 אָוונט.
זונטאָג פון 9-1 פאַרמיטאָג.
פאַר אונבעמיטעלטע — לעמשניצע־פּרייזע

SUDORYN „Ap. Kowalski" usuwa POT i WON Wystrzegać się naśladownictw.

ר. איזראַעל

משומדים

סענסאַצ. שפּאַנענדער ראָמאַן פון היינטיגען יודישען לעבען!

(16

קאַפּיטעל 7

וואו איז אידא?

— וואָס הערט זיך? האָט גאָלדע געפרעגט איהר מאַן נחום ווען ער איז צוריקגעקומען פון דער פּאָליציי וועגען דעם ענין וואָס סטעפאַן האָט זיי מיטגעטיילט מכוח זייער טאָכטער יהודית.

— מ׳האָט מיך אויסגעלאַכט, פּשוט שיער נישט אַרויסגעוואָרפען פון דאָרטען, דאָס איז אַלץ, אַז איך פאָלג א יודענע, נאָך וואָס בין איך אַהינגעגאַנגען?

— וואָס האָט מען דיר דאָרט געזאָגט?

— מ׳האָט מיר געזאָגט, אַז איך זאָל נישט פערדרעהען דעם קאָפּ און כ׳זאָל געהען מיין וועג, מ׳האָט מיר געזאָגט, אַז אַזעלכע דערוואַקסענע מענשען פיהרט מען נישט אַוועק. איך בין דער גרעסטער נאַר, ווען איך האָב זיך געלאָזען צורעדען פון דעם שייגעץ ווער ווייסט וואָס ער האָט אין זינען?

— וואָס וועלען מיר איצט טון, נחום?

— גאָרנישט וועלען מיר טון, דו הערסט גאָרנישט, ברענג מיך נישט אַריין אין כעס, דער טייוועל האָט איהם אָנגעשיקט, איך וויל פערגעסען, מיר זענען שוין אָפּגעזעסען שבעה, שוין קורעה געווען זיך און דאָס איז גענוג. מעהר וויל איך פון איהר נישט וויסען און נישט הערען, אפשר מאָלט גלייכער געווען, אַז די חצופה זאָל...

— שילט נישט נחום, שילט נישט, דאָס איז דיין טאָכטער.

— א ווידערשפּעניגע טאָכטער איז דאָס, וואָס האָט געקירצט די יאָהרען פון איהר טאַטע־מאַמע, וואָס האָט פערלייקענט איהר גאָט.

— גוט מאָרגען ר׳ נחום, גוט מאָרגען גאָלדע, האָט געזאָגט דער ווילדער בעריש אַריינקומענדיג צו נחום ראַזען אין שטוב אַריין.

נחום האָט זיך געפּרובט צו בערוהיגען און האָט געזאָגט.

— א, בעריש, וואָס ברענגסט דו נייעס, זעץ זיך, וועסט אפשר טרינקען א גלעזעל טיי.

— פאַרוואָס נישט, האָט בעריש געענטפערט, טיי און תהלים קענען קיינמאָל קיין שאַדען נישט ברענגען.

בעריש האָט מען גערופען דער ווילדער, ווייל ער איז שטענדיג געווען אַ צושטרייטער, שטענדיג געלאָפען אַליין נישט וויסענדיג וואוהין, שטענדיג איז ער געווען בעשעפטיגט, יעדענפאַלס האָט ער געמאַכט אַזאַ איינדרוק, הגם ער האָט קיין בעשטימטע בעשעפטיגונג קיינמאָל נישט געהאַט און איז געווען אַן׳אָרימאַן אויף זיבען פּאָלעס. בעריש איז געווען משמש אין שטיבעל, געשדכנט שידוכים, געהאַנדעלט מיט לאָטעריע־צעטלען, אויסגעטראָגען ברית און חתונה־קאַרטען, בעזאָרגט די מתפללים אין שטיבעל מיט אתרוגים, הושענות, דערמאָהנט וועגען יאָהרצייט און פון דעם אַלעם שטענדיג געהונגערט.

גאָלדע האָט צוגעגרייט טיי פאַר בערישן און נחום האָט נאָכאַמאָל געפרעגט,

— וואָס ברענגט דיך, דאָ אַהער, בעריש?

— איהר וועט מיר מוחל זיין נחום, אויב איך וועל אָנטון צרות מיט דער בשורה וואָס איך וועל אייך אָנזאָגען, אָבער איך האָב אייך שטענדיג געזאָגט, אַז איך בין אייערס אַ גוטער פריינד, מיר קענען זיך דאָך נישט פון היינט און נישט פון נעכטען און איך ווייס, אַז איהר קענט נישט טראָגען אחריות דערפאַר, וואָס אייער טאָכטער האָט געטון...

נחום האָט אויפגעהויבען די הענד אין דער הויך, געווענדעט זיין בליק צום הימעל און האָט אויסגעשריגען מיט טרעהרען אין די אויגען.

— רבונו של עולם, פאַרוואָס האָסט דו מיך אַזוי שטאַרק געשטראָפט, פאַרוואָס לאָזט דו מיך נישט פערגעסען אין דער צרה, פאַרוואָס שיקסט דו מיר כסדר צו סיבות, וועלכע זאָלען מיך דערמאָהנען אין דעם, אין וועלכען דו, גאָט איך הימעל האָסט בעפוילען צו פערגעסען.

— זייט מיר מוחל, ר׳ נחום, איך האָב נישט געוואוסט, אַז איך וועל אייך וועה טון, גלויבט מיר, אַז מיין צער איז פונקט אַזוי גרויס ווי אייערער, איך בין געקומען אַהער, ווייל כ׳האָב געמיינט, אַז איך וועל דערפרעהען אייער הארץ...

גאָלדע האָט כסדר היסטעריש געוויינט, די אָרימע, אומגליקליכע פרוי, וועלכע האָט זיך מיט איהר אייגענעם שכל און אייגענער איניציאַטיוו בכלל נישט געקענט קיין עצה געבען, האָט געקוקט אויף איהר מאַן מיט אַזוי פיל געבעט אין די אויגען, אַז ער זאָל זיך מרחם זיין אויף איהר און אויף איהר קינד. איצט האָט זי ווידער זיך געפּרובט אַריינמישען אין דעם געשפּרעך.

— ר׳ בעריש, זאָגט וואָס איהר האָט געוואָלט דערצעהלען, וואָס ווייסט איהר וועגען אונזער טאָכטער.

— גאָלדע הערט אויף אַזוי צו רעדען, הער אויף, ווייל איך פיהל, אַז דו ציהסט מיך אַריין אין שאול תחתיה אין אַן׳אָפּגרונד, איך וויל נישט וויסען וועגען איהר, איך וויל נישט אַז מ׳זאָל מיר עפּעס דערצעהלען, וועט דער רבונו של עולם וועלען וועט זי אַליין צוריק אַרויף אויפ׳ן דרך הישר און וועט אַליין צוריקקומען צו אונז.

— איהר זענט נישט גערעכט ר׳ נחום, האָט בעריש געזאָגט מיט א ציטערדיגער שטים, דעם איבערשטענס טובות טאָר מען נישט פערלייקענען און זיין שטראָף מוז מען אָננעהמען באהבה, אויב איהר האָט זיין שטראָף אָנגענומען פאַר ליב, מוזט איהר אויך אָננעהמען די הילף וואָס ער גיט דיר, דו מוזט צו איהם אויסשטרעקען די האַנד.

— זיכער אַזוי, האָט גאָלדע געזאָגט כליפּענדיג, ר׳ בעריש איז גערעכט, דער אויבערשטער שיקט דיר צו איין שליח נאָכ׳ן אַנדערען, אַז דו זאָלסט אָפּראַטעווען דיין קינד און דו שיקסט זיי אוועק.

— אַז מיין האַרץ איז נישט דערביי, אַז איך פיהל נישט דאָס, אַז דער אויבערשטער האָט אַוועק גענומען זיין שטראָף־האַנד פון מיר און איז געוואָרען לייטזעליג צו מיר, איך מוז דאָס פיהלען, איך מוז הערען די שטים פון אויבערשטען, אַז ער הייסט מיך אויסשטרעקען די האַנד צו דער ווידערשפּעניגער טאָכטער.

— ר׳ נחום איהר זינדיגט, אי ר׳ נחום, איהר זאָלט נישט זינדיגען מיט אייערע רייד.

— וואָס האָט איהר געוואָלט זאָגען, האָט נחום רוהיג געפרעגט בערישן.

— כ׳האָב געזעהען אייער טאָכטער, יהודית.

— ווען? האָט גאָלדע שנעל געפרעגט, ווען?

— היינט פאַרטאָגס, ווען איך בין געגאַנגען עפענען דאָס שטיבעל.

— וואו האָט איהר זי געזעהען?

— אין גאַס, דאָ נישט ווייט פון אייך.

— אַליין?

— ניין, נישט אַליין, עפּעס מיט אַזאַ מאָדנע בריאה, פאַר וועמען איך האָב זיך אַליין דערשראָקען, עפּעס א מין בעשעפעניש, וואָס איך האָב נאָך אין מיין לעבען נישט געזעהען, זי איז געגאַנגען נעבען איהם און זיך אַרומגעקוקט אין אַלע זייטען, אַזוי ווי זי וואָלט געזוכט אימיצען א בעקאַנטען אין גאַס, אין ערשטען מאָמענט האָב איך זי נישט דערקענט, אָבער באַלד, ווען איך האָב זיך גוט איינגעקוקט, האָב איך זיך איבערצייגט, אַז דאָס איז יהודית.

(פאָרטזעצונג קומט)

מעטאל-פלאסטישע אויסשטעלונג

פון קינסטלער חיים קאהאנע

די מעטאל-פלאסטישע אויסשטעלונג פון קינסטלער חיים קאהאנע וואס איז איינגעאָרדענט אין לאָקאַל פון „בני ברית" (פעטריקאווער 90) ציהט א בעזונדערע אויפמערקזאַמקייט. שוין נישט דאס ערשטע מאָל וואס קאהאנע שטעלט אויס זיינע ווערק ביי אונז אין שטאָט. מיר קענען שוין דעם קינסטלער מיט זיינע שאפונגען, מיר ווייסען שוין איט וואָסערען קינסטלערישען טאן ער רעדט צו אונז, מיר ווייסען אויך צו וואס ער שטרעבט און וואָס ער האָט ביז איצט דערגרייכט אויף זיין שאַפונג-געביט.

די איצטיגע אויסשטעלונג זיינע וועקט אָבער ביי אונז אַ ספּעציעלען אינטערעס דערמיט, וואָס זי בעווייזט אונז מיט וואָסערע עקשנות דער קינסטלער טרעט נישט אָפּ פון זיין ציל — צו מאָדערניזירען פאַר אונז, צו מאַכען פערשטענדליך און צו דערוועקען ביי אונז ליבע צו דער אַלטער יודישער צניעותדיגער קונסט, מיט וועלכע עס איז בעציהרט דאָס פערהייליגטע יודישע רעליגיעזע לעבען. קאַהאנע וויל שמידען, פערהעמערען און איינקריצען אין אונזערע געפיהלען די טראדיציע פון דער מעטאל פלאסטישער קונסט און וויל טראדיציאָנעל פעראייביגען דורכ'ן אַריינברענגען א קינסטלערישען רוח חיים. די קונסט, וואָס איז געווען אין אַלטען יודענטום שטארק אָנגענומען, אַלס דער איינציגער אויסדרוק פון אויסערליכער בילדליכער קונסט.

אויב די מאלעריי און סקולפטור-קונסט איז פאַר'ן יודען אין די אַלטע צייטען נישט געווען צוגענגליך. צוליב זיין רעליגיעזע איבערצייגונג פון „לא תעשה לך פסל", איז אבער די מעטאל-פלאסטישע קונסט אָנגענומען געוואָרען ביי יודען און איז אַפילו אַריינגעפיהרט געוואָרען אין די הייליגסטע ערטער ווי שוהלען און האָט געפונען ליבהאָבער אין די פרימסטע הייזער.

ווער קאָן נישט די קינסטלערישע פערציהרונגען פון מזוזות-שיידלעך, הענגלאָמפּען, חנוכה-לייכטער, קרוינען צו ספרי תורות, הענטלעך צו ספרי תורות, שבוריס פערציהרונגען צו ארון קודש, א. ד. גל. וואָס זענען אויסגעהעמערט געוואָרען פון זילבער מעש אין קופער, דורך גאר נישט קיין קליינע קינסטלער. נאָך ביים איצטיגען מאָמענט קומט אונז אויס צו בעוואונדערען די הויכע קונסט פון מאנכע אַזעלכע מעטאל פלאסטישע אַרבייטען פון די אַלטע צייטען, צווישען יודישע, קינסטלער.

חיים קאַהאַנע לעבט פאַר אונז אויפסניי אויף די אַלטע יודישע קונסט. אייגענטליך איז די מעטאל-פלאסטישע קונסט, אַלס אַזעלכע, ווייט נישט עכט יודיש, די דאָזיגע קונסט איז געווען אויך, שטארק אָנגענומען ביי פערשידענע פעלקער אין די גאר אַלטע צייטען נאָך, יודען פלעגען זיך האלטען ביי דער דאָזיגער קונסט צוליב דעם שטילען און נישט דראַסטישען טאָן, וואָס די קונסט ענטהאַלט און אויך דער אויסדרוק איז נישט קיין שרייערישער און רייצבאַרער. עס ליגט אין דער קונסט א שטילער געמיט און ווירקט פערהייליגט רעליגיעז דורך דעם מאטען, נישט בלישטשענדיגען קאָלאָריט.

די מעטאל פלאסטישע קונסט, איז דאָס שעפּטשען מיט די לעפצען שטילע תפילות, וואָס פּלי-סען פון די ריינסטע הארץ טיפענישען.

חיים קאהאנע געהט אין דאָזיגען דרך און קלאמערט זיך פעסט אין זיין קונסט, וואָס איז יודישלעך הן אין דער פאָרם און הן אין אינהאַלט. דער קינסטלער שטעהט פעסט אין דער יודישער טראדיציאָנעלער קונסט, מיט וועלכער ער בעריי-כערט איצט די מאָדערנע יודישע שטובען.

זיין אויסשטעלונג איז נישט נאָר רייך אין צאָהל, נאָר אויך מיט אינהאַלט, מיט יודישן קינסט לערישען אינהאַלט, איבער זיינע בילדער שוועבט די אַלטע יודישע הייליגקייט, וואָס איז אונז אַזוי נאָהענט

ח. י. ב.

בעשטראַפט אינדוסטריעלער

פאַר עובר זיין דעם געזעץ וועגען ארבייט

(א) דער שטראָף-רעפּעראַט ביים אַרבייטס-אינספעקטאָראַט האָט בעשטראָפט אַ רייה אינדוסטריעלער, וואָס האָבען נישט גע-האַלטען די פאָרשריפטען וועגען אַרבייטסצייט, קאָר-לעקטיווע אָפּמאַכען א.ד.ג.

די מיטאינהאַבער פון דער פירמע שטילער און ביעלשאָווסקי (ציגעל-גאַס 52) זענען צוגע-צויגען געוואָרען צו פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר בעשעפטיגען די אַרבייטער און אָנגעשטעלטע אין די חגא-טעג.

ביידע זענען בעשטראָפט געוואָרען צו בע-צאָהלען צו 500 זל. שטראָף.

אין דער לוין-וועבעריי וואָלף און קאָלסקי שיענקיעוויטשאַ 61, איז בעת אַ קאָנטראָל פעסט-געשטעלט געוואָרען, אַז זיי האָבען געריסען די לוינען ביי די אַרבייטער וואָלף איז בעשטראָפט געוואָרען מיט 200 זל. און קאָלסקי מיט 50 זל.

ענדליך זענען בעשטראָפט געוואָרען די מיט-אינהאַבער פון הויז וואָלבאָרסקאַ 34 א. באָמס און י. קוויאַטקאָווסקאַ יעדער צו 50 זל. שטראָף פאַר דרייסען דעם לוין און פערשפעטיגען מיט'ן אויסצאָהלען די וועכטער פון הויז.

610 קינדער פון ארבייטסלאָזע

ארויסגעשיקט אויף זומער-קאָלאָניעס

דער אַרבייטס-פאָנד האָט אַרויסגעשיקט נעהער-נעכטען די ערשטע פּאַרטיע קינדער אויף די זו מער קאָלאָניעס. די קינדער, וועלכע ווערען אַרויס-געשיקט דורך דעם אַרבייטס-פאָנד, זענען קינ-דער פון אַרבייטסלאָזע, וועלכע בעקומען אונטער-שטיצונג פון אַרבייטס-פאָנד.

עס זענען אַרויסגעפאָהרען 180 קינדער קיין ליסקאָוו און 100 קיין ניעבאָראָוו.

נעכטען איז אַרויסגעפאָהרען די צווייטע גרופּע 120 מיידלעך קיין סומלאָווא און 210 יונגלעך קיין באָרובנא.

צוזאַמען זענען אַרויסגעפאָהרען 610 קינ-דער פון אַרבייטסלאָזע.

ערשטע פארטיע פון 200 קינדער

ארויסגעפאהרען אויף דער זומער-קאלאניע פון „טאז"

נעכטען זענען ארויסגעפאהרען אויף דער זו-מער קאָלאָניע פון „טאָז" קיין קזשיזשובקע 200 קינדער פון די יודישע פאָלקס שולען, תלמוד תו-רות און חדרים.

נישט קוקענדיג אויף די שווערע פינאנציעלע בעדינגונגען אין וועלכע די לאָדזער אָפּטיילונג פון „טאָז" געפינט זיך האָט דאָך די פערוואלטונג בע שלאָסען ווי ווייט מעגליך צו דערהאלטען די גאנצע 4 סעזאָנען פון די זומער קאָלאָניעס פון וועלכע עס זאָלען געניסען 800 שוואכע קינדער.

בעקומען מיט א מעסער

אין דער זייט

צוליב אַ פּאַפּיראָס

(א) אויף מאַיאָווע גאַס זענען צו סטאַניסלאַוו קויאַווא (מאַיאָווע 28) צוגעקומען צוויי פערזאָנען און געבעטען אַ פּאַפּיראָס, ווען יענער האָט אָפּגעזאָגט האָבען די פערשוינען איהם צושטאָכען מיט מעסערס. דעם שווער-פערוואונדעטען האָט מען אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

די פּאָליציי זוכט די אָנפאַלער.

נעכטען איז ווידער געפאַלען

20.000 זל. אויף נומער 72873

10.000 זל. אויף נומער 45145

10.000 זל. אויף נומער 145240

10.000 זל. אויף נומער 163554

WOLANOWA Łódź, Piotrkowska 11
„ Piotrkowska 72
Pabjanice, Pl. Dąbrowskiego 3

וואלאנאוו מאכט רייך !!!

1.000 000 זל. קען מען געווינען אין דער גליקליכער קאָלעקטור פון

G. Wolman Narutowicza 38
Pl. Reymonta 3/4

ציהונג פון דער מלוכה-לאטעריע

4-טע קלאַס — 10-טער טאָג

20.000 zł. — 72873

10.000 zł. — 3715 45145 52164 90780

5.000 — 35764 45699 60043 124950

2.000 — 17636 26486 54487 63870 — 72713 74213 99429 124969 172173 178965 183714 183769

1.000 — 580 3297 3301 3677 8936 18271 21700 22248 24293 31772 33293 33528 33102 54890 587555 61294 65489 67657 68730 69747 74530 76446 81772 87990 96089 101445 102694 115542 — 119120 119595 124927 130242 135455 147764 148400 150554 159753 166934 167789 169338 178975 180966 180595 180595 180850 183055

Po złotych 200.

43 159 65 83 208 21 378 636 63 821 915 10020 260 64 88 244 612 859 2119 83 260 87 324 57 82 508 307 81 600 738 931 3047 79 353 71 442 516 50 68 641 707 35 880 4146 227 342 61 541 74 77 610 60 77 97 822 905 67 55125 287 97 328 47 58 88 424 80 87 595 776 6015 167 210 345 430 49 561 686 724 848 7039 98 121 452 245 706 27 59 88 988 8512 574 630 82 744 79 967 9038 40 79 135 94 316 28 410 603 47 56 741 83

10156 72 74 386 463 70 72 543 82 683 86 94 708 824 86 11069 125 74 267 372 98 650 729 51 12231 63 331 435 84 90 593 628 68 924 13070 270 621 74 756 909 51 86 14024 55 43 86 206 41 70 324 84 95 441 93 99 535 602 18 816 28 987 15004 88 121 258 76 97 411 89 925 97 162000 187 219 55 85 332 73 443 17 88 98 613 704 6 17102 274 664 912 74 18057 60 91 180 260 87 456 505 634 816 54 62 911 19002 42 361 456 576 837 78.

20153 333 642 873 901 21030 116 552 88 673 22122 321 67 414 45 98 594 654 721 48 802 42 93 921 23075 113 340 786 824 31 958 87 24095 530 17 66 772 833 940 67 25041 157 540 90 652 72 26013 233 377 492 502 642 177 97 811 54 27142 206 43 441 511 24 595 863 28373 38 58 378 763 873 925 29228 396 98 453 57 560 846 910.

30022 108 88 220 36 316 25 31 502 607 770 943 58 86 31266 378 407 790 820 32036 97 135 393 468 620 27 780 889 33015 26 215 43 338 638 47 713 873 953 34052 57 66 88 149 66 219 327 460 78 521 62 635 893 25077 411 69 655 92 752 827 905 10 19 54 36033 126 49 80 215 27 361 720 814 36 940 37000 37017 128 287 518 687 719 27 95 972 38003 26 163 367 582 973 39207 404 49 524 674 732 855 915.

40006 18 334 92 448 528 61 671 701 59 99 863 41210 398 468 557 652 55 4201 54 221 73 391 418 558 58 97 631 735 430333 901 138 292 329 47 413 82 472 809 44086 159 233 344 498 520 672 903 45015 71 135 264 363 423 701 31 38 939 99 46038 47 227 37 410 549 632 740 877 83 47147 74 230 54 454 415 690 717 48138 271 309 88 408 553 65 662 739 49060 86 320 488 502 79 610 729 830 937.

50016 28 109 258 341 51 90 604 29 37 67 87 782 972 51225 49 68 71 77 96 487 596 632 96 788 453 929 52157 479 509 96 886 96 99 913 53060 151 248 73 366 843 79 931 65 54025 105 487 579 666 88 736 924 55023 93 120 125 95 356 467 716 808 76 56208 13 67 82 423 30 91 42 630 729 23 823 57012 177 269 304 39 428 90 564 607 40 62 743 48 80 904 21 58139 338 455 93 680 723 52 930 69 59046 263 330 96 458 588 666 71 720

60149 50 66 96 325 39 67 638 76 900 61048 166 330 543 84 642 766 832 45 927 47 62378 483 657 709 63086 172 258 393 426 38 521 614 67 938 64194 312 47 59 422 535 80 809 65083 109 90 486 688 802 912 68 66143 391 467 649 720 33 815 904 67003 65 4 276 416 31 79 505 17 639 827 37 68013 67 393 422 742 810 55 965 69053 192 398 811 94 945.

700073 135 208 301 448 541 627 44 67 74 778 869 90 71133 479 81 554 632 828 94 904 40 72232 59 305 75 652 72 912 72 73122 44 216 315 430 776 44007 45 218 73 373 417 308 46 223 66 75060 243 44 358 92 654 896 934 76032 40 110 208 54 305 7 12 42 53 404 667 800 17 938 77002 7 33 183 99 390 5 450 8 558 673 715 89278007 125 51 88 268 569 97 79059 100 162 232 312 14 84 524 663.

80071 279 308 53 4 68 278 40 79 318 664 81026 238 256 500 591 731 49 884 66 82062 7 344 77 496 458 613 62 85 875 80 83162 275 258 84 90 250 2 818 19 23 83 84021 21 44 115 31 265 316 296 730 933 65 85175 254 60 373 84 671 99 732 96 914 86087 306 46 507 860 45 96 916 87036 81 218 23 307 34 557 66 895 967 88039 75 93 134 94 9 333 479 879 932 99 89030 355 442 541.

90061 106 227 45 303 452 467 87 91132 331 62 303 97 429 620 894 96 947 95 92093 130 215 42 316 94 417 33 51 84 512 794 890 93015 47 185 278 329 483 525 702 828 79 904 94055 335 477 745 80 91 65 90 93131 108 274 554 605 14 758 931 48 63 97087 127 35 52 357 88 439 57 79 850 635 955 97081 93 165 204 37 36 81 616 83 711 19 20 319 98123 278 459 73 568 682 726 823 60 99059 912 142 253 328 53 563.

100142 253 319 459 65 536 69 636 62 762 809 994 101017 170 80 209 435 71 94 646 728 40 930 49 99 102433 527 769 833 938 46 103044 335 500 724 838 922 104021 199 254 59 312 413 32 80 566 665 105023 98 313 40 67 496 512 46 77 753 822 26 45 946 106065 67 94 247 364 762 64 922 56 10700 219 432 764 108107 397 409 51 595 96 609 84 709 62 890 109009 350 455 752 73 820

110240 408 19 66 78 509 612 754 810 111010 218 343 68 439 47 72 662 64 720 897 112045 55 82 152 273 307 422 515 624 113123 222 63 342 94 416 560 706 820 941 114012 153 249 389 404 526 80 910 115071 121 265 517 657 722 883 939 56 116119 60 65 213 48 88 623 755 944 117144 65 74 299 358 67 412 650 82 704 910 421 49 56 721 825 32 932

120005 32 83 278 81 487 574 94 630 40 57 742 824 121125 50 406 595 601 909 36 122078 97 177 229 51 69 318 404 19 38 44 57 85 518 674 859 123153 225 329 437 584 124006 47 241 54 302 65 95 718 808 30 97 125000 104 449 95 528 631 58 745 855 126057 182 382 92 407 26 555 96 672 746 908 127031 686 801 928 128001 20 230 413 73 585 668 796 814 958 129027 68 99 171 205 451 74 95 578 634 63 716 56 801 27 914

130126 217 302 29 49 401 9 584 618 94 756 823 82 98 131115 285 335 717 52 923 132181 576 907 133014 139 222 317 424 36 50 69 697 726 957 78 134025 29 134 425 640 35 993 135228 377 825 916 38 46 63 80 136089 90 175 203 355 410 529 604 859 137049 258 84 396 410 85 613 82 94 702 13 82 0981 138012 44 287 300 417 671 943 139024 54 245 78 327 676 785 840 939 80

140090 201 473 778 141149 67 236 38 59 75 479 83 569 84 615 727 811 945 96 142001 47 56 85 144 491 598 710 44 935 143442 95 720 70 928 76 144422 44 597 857 912 14545 359 441 691 737 857 930 49 146012 92 98 152 308 80 422 614 713 860 68 147068 253 387 480 611 65 704 801 43 73 991 148000 59 166 332 58 72 647 718 809 953 149007 137 238 67 829 407 567 611 933 85 709 932

150037 176 487 694 805 61 93 907 151090 143 54 0655 929 30 840 98 902 152040 54 87 307 400 734 87 837 90 153053 86 184 267 339 99 631 92 763 811 18 913 154064 67 103 5 362 96 486 560 86 694 730 80 155035 155 258 344 703 156492 505 601 49 60 739 54 915 54 157085 123 234 475 643 737 810 158019 158 200 653 709 159055 156 209 319 625 55 739 821 89 941 65

160108 301 37 54 74 465 737 659 95 161071 120 47 98 211 443 596 671 745 846 77 911 87 162027 289 439 60 543 44 647 832 961 163060 100 760 98 846 164023 99 163 223 329 32 494 536 709 920 165031 183 410 592 695 705 888 923 50 67 166192 352 88 726 70 96 862 77 162013 373 407 86 559 65 168089 116 269 343 90 571 93 98 814 98 916 22 169089 606

170105 142 76 333 420 54 83 85 698 748 942 3 171202 379 402 514 906 80 17279 287 472 834 173038 . 110 26 30 358 628 34 712 23 65 174145 339 616 71 175249 80 441 46 604 51 67 758 176070 125 87 297 515 75 4 820 7 177027 108 291 571 625 29 769 974 178053 75 110 206 425 37 500 48 641 78 720 975 179125 409 51 98 515 607 48 56 798 869 95 947 72

180020 54 195 311 434 516 614 15 88 181054 8 528 99 794 810 182230 310 637 434 528 771 85 979 183045 108 228 335 574 873 901 14 27 184115 61 207 322 407 744 6 865 983 z

CIĄGNIENIE DRUGIE

Po 200 zł. na n-ry:

4 173 224 591 657 818 1010 110 422 33 58 85 87 538 49 605 2093 552 57 666 3696 791 825 831 4017 52 385 400 536 638 725 32 53 862 5257 512 800 918 6610 867 7010 73 420 531 872 8277 80 560 674 976 9367 642 705 70 863 920 10323 568 86 615 45 812 44 910 11269 331 556 66 69 714 58 88 12282 348 961 13291 44138 203 19 83 283 881 15153 325 426 541 775 877 980 16142 317 51 528 744 995 17006 34 76 570 696 835 18025 47 109 76 672 750 877 949 74 19245 305 586 698 20166 311 622 35 733 908 21108 240 502 28 929 51 22240 334 474 85 823 23069 126 96 24563 25029 140 291 389 532 673 99 776 26016 57 144 485 795 27164 90 231 310 36 667 772 28161 361 651 56 63 69 958 29172 313 815 30412 23 28 639 836 31222 32159 457 587 753 33421 46 83 856 34063 476 623 860 35092 102 73 322 471 554 738 933 94 36262 511 655 719 46 820 87 37014 18 194 265 305 501 647.

3805 1499 39237 76 488 740 40087 126 633 859 41019 161 267 307 60 731 42057 706 43249 60 344 461 720 800 44377 887 45081 303 710 826 32 943 46000 36 175 83 435 704 818 902 47022 101 265 313 419 628 765 847 48482 533 688 731 980 49019 83 124 95 406 18 93 540 661 808 50044 283 626 817 51235 695 896 923 36 52272 633 41 724 934 98 53063 198 227 639 54378 498 512 884 955 55139 98 226 693 709 56103 264 70 363 968 57163 92 58441 658 888 59479 616 904 17 60062 76 382 415 877 653 706 82 804 41 61176 336 430 66 89 847 62053 112 276 77 555 796 841 63072 175 352 453 664 722 96 883 54101 545 69 87 65419 41 517 46 66027 202 561 622 802 67075 241 474 537 96 68090 148 874 941 57 69083 137 733 80 864 70035 285 530 841 83 906 71193 227 715 987 72079 274 508 887 901 70 73233 340 577 863 78 928 74043 73 121 53 210 44 378 575 688 780 959 75188 810 976.

76014 75 612 77 817 77428 78030 162 595 836 79150 51 80113 416 729 847 948 81365 450 609 73 382092 352 881 83098 338 804 71 90 84062 260 560 645 908 85045 360 584 793 900 03 86292 527 927 73 87228 327 410 88187 494 582 633 750 820 33 996 89447 74 622 758 90066 314 55 417 618 80 744 744 804 908 66 91024 184 784 92350 556 93007 66 323 713 30 72 955 94223 428 517 67 95056 65 184 912 96589 819 971 97171 241 575 702 98144 213 406 31 574 679 764 808 942 99217 42 333 495 928 100188 285 732 975 101136 71 232 506 92 976 102484 567 615 103714 90 104248 468 556 813 61 105167 70 89 387 92 842 106022 336 53 564 98 627 107196 332 488 511 704 928 108110 88 705 872 109348 775 97 838 49 110019 159 203 565 681 755 880 444458 310 701 35 862 112857 987 113099 363 560.

114525 45 653 55 115255 328 689 703 829 996 116083 169 293 496 503 76 852 117392 804 934 118204 45 696 660 755 119165 320 669 920 120133 332 626 867 121025 127 465 580 734 51 918 122129 315 45 436 669 790 803 25 123002 108 38 238 820 124175 243 66 326 457 653 723 82 921 48 125050 80 89 49 190 499 126242 386 904 127079 316 58 92 596 601 836 128025 51 219 405 577 684 95 862 98 129023 491 755 990 130000 18 43 114 476 93 690 98 939 44 131197 928 132204 490 569 616 62 133129 359 531 668 716 63 927 179 95 134669 153243 671 99 893 919 35 47 69 136254 75 513 690 772 924 39 137343 692 917 37 138401 568 614 782 874 964 139440 511 140063 360 644 965 141274 322 67 620 817 916 142153 72 494 659 143269 532 87 144022 314 505 842 964 145299 435 822 147072 142 208 595 147193 278 445 736 92 908 96 148136 75 483 567 85 627 747 825 149113 294 310 14 622 815 61 150162 387 502 04 87 622 712 99 151051 157 668 757 98 886 915.

52092 165 77 79 582 611 755 807 911 153045 223 38 416 666 700 154225 546 56 98 807 952 155142 51 359 98 533 617 156146 587 753 91 157166 242 572 79 158007 246 374 410 539 909 159167 93 256 401 767 896 980 160004 58 265 409 590 840 924 161109 33 88 279 313 14 39 162118 260 497 507 954 163001 309 610 709 33 844 47 164010 903 165007 50 308 845 70 960 82 166190 611 74 176337 799 890 992 168079 607 43 725 808 63 169173 392 497 938 55 170051 173 415 67 80 847 171186 239 328 178 881 172089 123 414 719 28 86 815 44 56 173411 44 662 887 174003 50 100 20 211 350 708 807 978 175203 176302 588 177014 52 10 5486 524 691 766 178118 304 37 687 845 179045 64 187471 85 93 576 761 180355 843 963 181282 791 800 969 182359 477 82 559 708 81 941 183658 184340 38 602 40 866.

§

נייע געזעצן

אויספיהרליכע אויפקלערונגען וועגען דער לעצטער שטייער-אמנעסטיע

אין דזש. אוסטאוו נומער 29 פון 19. אפריל 1935 איז געווארען פערעפענטליכט דער אלגעמיי נער שטייערן-מאראטאריום, הגם דער דאזיגער דעק רעקט איז באלד צומארגענס געווען איבערגעדריקט אין דער טאג-פרעסע, דאך אריענטירט זיך בידז'ן היינטיגן טאג זעלטען ווער אין זיין אינהאלט. ס'איז דעריבער נאך איצט כדאי דעם ענין געגוי אויפצוקלערן.

קודם כל דארף פעסטגעשטעלט ווערן, אז דער דערמאהנטער מאראטאריום ריהרט בכלל נישט אן דעם מאראטאריום פון 30. מערץ, לויט וועלכען דער פערלעגענער לאקאל-שטייער בידז'ן 31. מערץ 1933 ווערט אנולירט. אויב דער נייער מאראטאריום נעמט אויך ארום לאקאל-שטייער, שאפט ער נישט אפ און ענדערט נישט דעם פריהריגען מאראטאריום — נאר ער שפרייט זיך אויס אויף אזעלכע געביי טען, וועלכע דער לעצטער האט נישט ארומגענומען.

אלזא דער פאריגער מאראטאריום איז חל געווען אויף די בעלי-חובות, וועלכע צאהלען לא-קאל-שטייער ביז 100 גילדען א יאהר, דער נייער מאראטאריום האט אנ'אנווענדונג אויף אלע בעלי חובות פון לאקאל שטייער, אומאפהענגיג פון דער סומע פון יעהרליכען בעטרעף, וויטער — דער מאראטאריום פון 30. מערץ בעציהט זיך בלויז צו די חובות בידז'ן 31 מערץ 1933, דאגעגען דער מאראטאריום פון 19. אפריל זעהט אויך פאר הנחות אפילו פאר די שפעטער ענטשטאנענע חובות דערפון איז אויך צו דרינגען, אז די יעניגע בעלי-חובות, וועמען ס'איז אויפ'ן סמך פון דער אמנעסטיע פון 30. מערץ געשאנקען געווארען דער שולדיגער לאקאל שטייער בידז'ן 31. מערץ 1933, מעגען דעסגלייכען געניסען פון די פארגעזעהענע הנחות דורכ'ן נייעם מאראטאריום לגבי די פערלעגענע שטייער-חובות פאר די שפעטערדיגע יאהרען.

צווייטענס ענדערט אויך נישט דער מאראטאר-יום פון 19. אפריל די בעשטימונגען פון מאראטאר יום פון 1933. יאהר, וועלכער האט אוועקגעשטעלט די פערלעגענע שטייער חובות בידז'ן 1 יאנואר 1935 און פון דאן אן ערשט דעם חוב צולייגט אויף 12 קווארטעלדיגע ראטעס. יא דער מאראטאר-יום פון 29. אפריל דערלויבט די יעניגע בעלי-חובות, וועלכע געניסען פון מאראטאריום פון 1933. יאהר זיך איבערצוווארפען אויף זיינע הנחות. די פאראינטערעסירטע בעלי חובות דארפען זיך דעריי בער אויסקאלקולירען, צי פאר זיי לוינט אזא טויש, וויל קוים ווילען זיי געניסען פון נייעם מאראטאר-יום, מוזען זיי פון אלטען רעזיגנירען. וועגען דעם דארפען זיי מעלדען דעם בעטרעפענדען פינאנץ אמט אמשפעטסטען בידז'ן 15. מאי 1935.

איצט טרעטען מיר צו צו בעהאנדלען די פרטים פון נייעם מאראטאריום. די הנחות פון מאראטאריום זענען חל אויף אלע חובות, וועלכע שטאמען פון באדען אומזאץ, הכנסה, לאקאל און מיליטער שטייער, ווי אויך פון שטייער פון אומבעוועגליכע גיטער און בוי פלעצער. די הנחות גילטען נישט בלויז אין בעצוג צו די אייגענטליכע שטייערן, נאר אויך אין בעצוג צו די מלוכהשע און קאמונאלע צושלא-גען, די אנערקענטע הנחות ווערען אנגעוואנדען בעזונדער לגבי יעדען פערלעגענעם שטייער-חוב.

בכדי צו געניסען פון מאראטאריום דארף מען נישט דערלאנגען קיין ספעציעלע בקשה, נאר די פארגעזעהענע הנחות ווערען דורכ'ן אמט אליין בעשטימט.

רעכט אויפ'ן מאראטאריום האבען נישט בלויז יפזישע פערזאנען, נאר אויך אפענע שותפות'ן און אפילו ירושה-מאסעס, יורשים נאך א פער-שטארבענעם בעל חוב.

אין וואס בעשטייען די הנחות פון לעצטען מאראטאריום? די הנחות זענען פערשידענע, אפ-הענגיג פון דער מאס עהרליכקייט פון צאהלער.

די וויכטיגסטע הנחה ווערט אנגעווענדעט צו די יעניגע בעלי חובות, וועלכע האבען פאר'ן שטייער יאהר 1934/35 בעצאהלט אדער וועלען בעצאהלען בידז'ן 1. יוני 1935 די גאנצע אויסגעמאסטענע סומע און זייער פערלעגענער שטייער-חוב האט זיך אין משך פון 31. מערץ 1933 בידז'ן 31. מערץ 1935 פערקלענערט אויף מעהר ווי 25 פראצענט. די דאזיגע בעלי-חובות ווערט דער גאנצער שטייער-חוב בידז'ן 31. מערץ 1933 אנולירט. וואס שייך די בעלי-חובות וואס האבען אפגעצאהלט אין דער אנגעוויזענער צייט אויפ'ן חשבון פון פערלעגענעם חוב ווייניגער ווי 25 פראצענט, ווערט דער פערלע-גענער בידז'ן 31. מערץ 1933 זיי געשאנקען אין דער העלפט און די רעשט ווערט אוועקגעשטעלט בידז'ן 31. מערץ 1938. אפגעלייגט קאן אויך ווע-רען די שטייערען פאר'ן יאהר 1933/34. די צינזען פון דער אפגעלייגטער סומע בידז'ן 31. מערץ 1934 ווערט אנולירט. אויך די צינזען פאר די וויטער-דיגע יאהרען וועלען אנולירט ווערען, אויב די בעלי חובות וועלען אויספיהרען פינקטליך די בע-שטימטע בעדינגונגען.

די נייעסטע ביליצער הערען- און דאמען-שטאפען עמפפעהלט
דאס טוך- אונ קארט-לאגער
Bcia A. i R. MILGROM
front, I piętro. 36 PIOTRKOWSKA 36. Tel. 225-95,
ביליגע פרייזען! הורט — דעטייל!

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(א) היינט בייננאכט דיזשורירען: ס. יאנקע-לעוויטש (צלט-שטאט 9), גלוכאווסקי (נארוטא-וויטשא 6), ע. האמבורג (גלובנא 50), ל. פאור-לאווסקי (פיעטריקאווער 307), א. פיעטראווסקי (פאמארסקא 91), ל. שטעקל (לימאנאווסקיעגא 37).

זיך איבערגעשניטען דעם האלז

זעלבסטמארד צוליב נויט

אין דער אוביקאציע אויף מאזאוויעצקא 11 האט דער ארבייטסלאזער 49 יעהריגער קאזשמיעזש שווירקאווסקי זיך איבערגעשניטען דעם האלז מיט א ראזיר-מעסער. אין א שווערען צושטאנד האט מען דעם דעספעראט אפגעפיהרט אין שפי-טאל.

דאס גרעסטע געווינס פון טאג

אין 9-טען ציהונגס-טאג פון דער 4-טער קלאס איז געפאלען 10 טויזענד זל. אויף נומער 121827 אין דער בעקאנטער קאלעקטור פון ס. מענדעלסאן, נאוואמיעסקא 4. אויך א סך אנדערע געווינסען, דאס לאס האבען געהאט אין זייער בע-זיץ א באנק-מיטארבייטערין, אנ'ארבייטער און א דאקטאר. ס'איז נישט קיין וואונדער, וואס די לאסען פון דערמאהנטער קאלעקטור האבען גרויס ערפאלג.

פון הונגער

(א) אויף לעאנארד'ס פלאץ איז אוועקגעפאלען פון ערשעפונג די היימלאזע 52-יעהריגע אננא מיזערסקא. 5

DR. MED. H.
Różaner
ספעציאליסט פאר
הויט, ווענערישע און סעקסועלע קראנק.
NARUTOWICZA 9,
tel. 128-98.
נעמט אן פון 9–1 פארמ. און פון 5–9.

וועהטאגען איז מאגען.

דריקענגיש, אבסטרוקציעס, פוילניש אין די קישקעס, שלעכטע פערדייאונג, קאפווערטאג, בעלענטע צונג, חמסע געזיכט, קען מען לייכט בה זייטיגען דורך אפטע בענוצונג פון ביטערוואסער "FRANCISZKA JÓZEFA", געהמענדיג אויגער פאר'ן געהען זיך אוועקען א פול גלאז וואסער. פרעגט דאקטוירים. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקסעס.

א קעשענע גנבה

(א) אויף פיעטריקאווער גאס לעבען טראמוואי סטאציע האט מען ביי הערש בוימאן פון זדונסקא וואליא ארויסגעצויגען א פארטפעל מיט 400 זל. און פערשידענע דאקומענטען.

פראפעסיאנעלע ארגאניזיר-ארבייט

ביי די לאדזער האנדלס-אנגעשטעלטע

די פערוואלטונג פון לאדזער האנדעלס-אנגע שטעלטען-פעראיין, פיעטריקאווער 61, האט לעצ-טענס בעשלאסען אנצוהויבען א גרויסע ארגאניזיר ארבייט צווישען די לאדזער אנגעשטעלטע, צו דעם צוועק האט די צענטראלע ספעציעל דעלע-גירט נאך לאדז דעם סעקרעטאר פון דער ווארשא-ווער אפטיילונג ה' דור וואסערמאן, וועלכער האט שוין אפגעהאלטען בעראטונגען מיט די אנגע-שטעלטע פון קאנפעקציע, גאלאנטעריע און מאנו-פאקטור.

אויף זונטאג, ד. 19 ד.ח. פינקטליך 4 נ. מ. רופט די פערוואלטונג א גרויסע פערזאמלונג פון אלע קאנפעקציע-אנגעשטעלטע, מיטגלידער און נישט מיטגלידער. אויף דער פערזאמלונג וועט דער פארשטעהער פון דער צענטראלע אפגעבען א בע ריכט פון דער ארבייט פון דער ווארשאווער אפ-טיילונג און וועט אויך מאכען א פערגלייך צווישען די לוינען און ארבייטס-בעדינגונגען אין ווארשא און אין לאדז. אויסער דעם וועט דער ה' וואסער-מאן רעדען וועגען דער ארגאניזיר-ארבייט אין אונזער שטאט און אנווייזען אויף וועלכע וועגען די ארבייט דארף געפיהרט ווערען, כדי זי זאל ברענגען גוטע רעזולטאטען פאר די אנגעשטעלטע.

נייער פאהר-פלאן

גילטיג פון 15 מאי 1935.

אפפאהר פון לאדז-קאל.

אין דער געגענד פון ווידזעוו:

4,42 do Widzewa
8,07 do Koluszek, poł. z Krakowem Katowicami, Zakopan. Krynicą.
12,50 do Widzewa.
22,28 bezp. posp. do Lwowa.

W kierunku na Kutno, Warszawę, Płock, Włocławek, Ciechocinek, Toruń, Bydgoszcz, Gdynię i Poznań.

1,32 do Kutna motorowy.
7,38 do Weyherowa bezpośredni.
9,04 do Kutna, poł. na posp. (od 15. VI. do 31 VIII)
9,27 do Kutna (Gdynia i Poznań) (od 15. V. do 14 VI)
9,27 w kierunku jak wyżej, tylko do 1. IX.
12,00 połączenie z Nord-Expressem w Kutnie.
14,00 do Zgierza, Grotnik i Ozorkowa.
15,40 bezp. do Bydgoszczy.
19,35 Grotniki, Ozorków.
22,10 bezp. do Gdyni z wag. syp. I, II i III klasy.

W kierunku Warszawy.

2,35 do Ziełkowic
6,16 do Warszawy
6.50 do Głowna w dni robocze.
9,45 do Głowna w dni robocze i poświąteczne.
12,31 do Warszawy.
14,15 do Głowna.
16,18 do Warszawy.
17,45 do Głowna (w piątki, soboty, dni przedśw. i poświąteczne).
19,59 do Warszawy

W kierunku Zduńskiej Woli

0,30 poł. na Poznań Ostrów.
5,05 do Poznania.
7,45 do Zduńskiej Woli.
9,10 do Poznania.
10,25 do Zduńskiej Woli (od 19. V. do 15. IX).
12,37 do Poznania.
14,25 do Zduńskiej Woli w dni robocze.
15,30 do Poznania.
17,40 do Zduńskiej Woli.
19,41 do Ostrowa.
20,35 do Zduńskiej Woli (w piątki, soboty, dni świąteczne i przedświąteczne)
23:40 do Zduńskiej Woli.

מאטאר-קאמוניקאציע

לאדז פאבריקס באהן
אפפאהר נאך ווארשא
20.40 ,15.20 ,10.05 ,7.08

אפפאהר פון לאדז-פאבר.

0,20 do Koluszek, poł. Krakowem, Zakopanem, Krynicą i Zwardoniem.
1,00 do Widzewa, wagon motorowy
1.48 do Koluszek, poł. z Warszawą i Lwowem, bezp.
5,42 do Koluszek, Warszawy do Rozwadowa. (kurs. od 2 VI).
6,05 do Koluszek, Słotwin i Tomaszowa (kurs. od 2 VI)
7,24 do Koluszek, Warszawy, Tomaszowa.
8,00 do Warszawy bezp. poł. na Kraków i Katowice.
8,10 do Widzewa.
9,00 do Koluszek (w dni świąteczne)
9,30 do Koluszek (w dni świąteczne (od. 19 V).
10,32 do Koluszek: poł. z posp. do do Warszawy, poł. na Kraków, Katowice.
12,30 do Koluszek, poł. z Krakowem (13 VIII — 19. VIII)
13,20 do Koluszek.
14,15 do Koluszek (w dni robocze).
15,02 do Koluszek, poł. z Warszawą i Skarżyskiem.
15,29 do Skarżyska bezp.
16,20 do Koluszek w dni rob. poł. z Katowicami.
17,25 do Koluszek, Warszawy, Krakowa, Katowic.
18,03 do Koluszek, poł. na Kraków, Katowice.
18,45 do Koluszek (roboczy).
19,25 do Koluszek.
20,49 do Koluszek, poł. na Warszawę
21,14 do Koluszek, poł. na Warszawę
21,55 do Koluszek (od 31. V.)
23,00 do Koluszek od 1. VI., poł. na Kraków, od 1. VI. do 31. VIII poł. Kraków.

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי	— — — —	87.50
3 פראצענטיגע בודאוולאנע	—	40.50
4 "	דאלארובקא —	51.00
7 "	סטאבילזאציע (אמ.)	61.25
5 "	ווארשאווער ט.-ב. 1934	57.00
5 "	לאדזער .	50.75
ענגלישער פונט	— — —	25.93
דאלאר אפיצ. 5.31,75	נישט אפיצ. —	5.40
גאלד-דאלאר	— — — —	930
גאלד-רובל	— — — —	480
דייטשער מארק	— — —	1.90
דאנציגער גולדען	— — —	1 זלאטע

מעלדונגען

פעראיין פון איינשפאן-בעזיצער לימאנ. 26 אויף דער אלגעמיינער פערזאמלונג אונטער'ן פארזיץ פון שלמה ראזנער האבען אפגעגעבען בעריכטען פון דער טעטיגקייט און קאסע-בעריכטען אויך וועגען קאמונאלע שטייער-חובות. עס איז אויס געוועהלט געווארען פאלגענדע פערוואלטונג:

פרעזעס שלמה ראזנער, וויצע-פרעזעס יצחק דאווידאוויטש, צוקער. קאסירער מאיר האמפעל. סעקרעטאר דזיאלאשינסקי.

פערוואלטונג: ראמאוויטש, לייפציגער, טענצער מלך, אינפעלד יוסף, בארט, הערצבערג שלמה, קאנדידאטען: אלטמאן, ראמאנאוויטש, פעלדאן שבתי, קאלמאנאוויטש, אזשעכאווסקי רפאל, גאלדמאן.

—=—

רעל' רעוו. „ברית ישורון" פראנציסקאנער 4 שבת, 4 נאכמ. קומט פאר א שיחת חברים מיט דער בעטייליגונג פון רעד. יעקב קרקובסקי און מאג. העניק טייך, מוצ"ש 8,30 אוו. טעל-אוועגד. זונטאג, 7 אוונד א בעריכטס-פער-זאמלונג פון דער 5 רעוויזיאניסטישער קרייז-קאנ-פערענץ, רעפערירען וועלען דער מיטגליד פון קרייז-קאמיטעט יו"ר פון „ישורון" דייטש, מ. ד. מאי, משה ליפשיץ א. א. מאנטאג 9 אוו. א כינוס פון קבוצות „ציון". דינסטאג 8,30 א העבראישע לעקציע. מיטוואך 9 אוו. א כינוס פון קבוצת „מכבי". דאנערשטאג 8,30 א העבראישע לעקציע.
0 הוטד.

—=—

איגוד הציונים המדינתיים (יודענשטאטספארטיי) בלודז, פילסודסקיעגא 57

אין צוזאמענהאנג מיט דער פראקלאמירונג פון דער שקל-אקציע אויפ'ן יאהר תרצ"ת קומט פאר שבת, דעם 18 מאי ד. י. פינקטליך 8,30 אוועגד אין אייגענעם לאקאל פילסודסקיעגא 57 א קאר-לעקטיווער רעפעראט מיט'ן אנטייל פון די ח"ח: זאנדער, טארענבערג, שעדלעצקי, הערשקאוויטש, צאלעק, ליפשיץ און דערעש אד"ט: „די יודענ-שטאטספארטיי צו דעם 19-טען ציוניסטישען קאנ-גרעס". איינגאנג פריי פאר מיטגלידער און סימ-פאטיקער.
7729

ז.ש.ט.ק. (וואולטשאנסקא 35, טעל. 121,53)

אויספלוגען

זונטאג, דעם 26 מאי ה. י. קומט פאר א שטה-קענטשאפטליכער און קארטאגראפישער אויספלוג פאר די אנטיילנעמער פון אינסטרוקטארען-קורס און מיטגלידער. זאמעלפונקט 8,45 פריה אין לאר-קאל פון דער געז. אנפיהרער פרל. פראפ. ה. שלאם.

טוריסטישע אפרוה-קאלאניע אין קארוויט ביים באלטישען ים:

וועלענדיג געבען א מעגליכקייט דער ברייטער יודישער עפענטליכקייט צו בעקענען זיך מיט דער שעהנקייט פון פוילישען ים-ברעג און צו פערברענגען דארט זומער-אפרוה גוט, בעקוועם און ווי אמביליגסטען, האט די י.ג.פ.ל. איינגעארדענט אויך דעם היינטיגען זומער סעזאן א טוריסטישע אפ-רוה-קאלאניע אין קארוויע ביים באלטישען ים. די קאלאניע געפינט זיך אין דער גרעסטער ווילע „זניטש" און ארומיגע געביידעס, די צימערן זע-נען 1, 2 און 3-פערזאניגע.

פאר די קאלאניסטען וועלען ארגאניזירט ווע-רען סיסטעמאטישע אויספלוגען קיין: גדיניע, העל, ארלאווא, דאנציג, צאפאט, אליווא, ראזעוויע (ים-לאמטער,) קארטוז (קאשובישע שווייץ), זשארנא-וויעץ (אזערע אויף דער דייטשער גרעניץ) א. א.

די אדמיניסטראטיווע טוריסטישע און קו-לינארע לייטונג געפינט זיך אין די הענד פון ביז איצטיגע לייטערס ה"ה: י. גרונדמאן, מ. אלטמאן און ניי-אנגאזשירטע פרוי ג. ליכטענשטיין, וועט זארגען פאר דער אלגעמיינער ארדנונג, פאר דער-האלטען דאס טוריסטישע און געזעלשאפטליכע לע-בען אויף א הויכער ניווא, פאר אויסנוצען אנגע-נעם און בעקוועם די אפרוה-צייט.

איינשרייבונגען נעמט אן דער סעקרעטאריאט פון דער געזעלשאפט טעגליך פון 10—2 און פון 6 — 10 אוונד. פאר די קאלאניסטען פון 1-טען יוני זענען פאראויסגעזעהען בעדייטענדע הנחות.

גראַנדיעזע טרויער-פייערליכקייטען אין לאָדז

(ענדע פון דער 4־טער זייט) 0

אין צענטראַלען הויז-בעזיצער-פעראיין

פּיעטריקאָווער 46 איז אין ספּעציעל־דעקאָרירטען זאַל פאָרגעקומען אַ טרויער־זיצונג פון דער פערוואַלטונג.

דער פּרעזעס בעדנאַרסקי האָט געהאַלטען אַ קורצע טרויער־רעדע און האָט אונטערגעשטראָכען די גרויסע אבדה פון גאַנצען פאָלק.

דאַן האָט גערעדט אינזש. קרול און אויפּגעפאָדערט אַלע הויזבעזיצער צו דעקאָרירען די באַלקאָנען מיט די פאָטרעטען פון פערשטאָרבענעם מאַרשאַל.

ס׳איז אויך בעשלאָסען געוואָרען אַרויסצושיקען קאָנדאָלענץ־דעפּעשען קיין וואַרשאָ.

הויז-בעזיצער-פעראיין פּעטריקאָווער 10

ס׳איז פאָרגעקומען אַ ספּעציעלע טרויער־זיצונג דער פּרעזעס פון פעראיין ראַטמ. י. מ. ביאַלער האָט געעפענט די זיצונג. ס׳איז פעראָרדענט געוואָרען אַ מינוט שווייגען. ס׳זענען אַרויסגעשיקט געוואָרען קאָנדאָלענץ־דעפּעשען צום מלוכה־פּרעזידענט צום פּרעמיער סלאַוועק און צו דער פרוי פון מאַרשאַל פּילסודסקי.

דער יודישער אינוואַלידען - פעראיין

האָט אָפּגעהאַלטען אַ טרויער־זיצונג געווידמעט דעם אָנדענק פון פערשטאָרבענעם ערשטען פּוילישען מאַרשאַל.

דער שווערער טרויער, וועלכער האָט בעדעקט דאָס גאַנצע פּוילישע פאָלק האָט זיך טיף אַריינגעקריצט אין די הערצער פון די קריגס־אינוואַלידען. די אַלגעמיינע פערזאַמלונג ווערט אָפּגעלעגט.

ס׳איז ווייטער בעשלאָסען געוואָרען אַרויסצושיקען קאָנדאָלענץ־דעפּעשען צום מלוכה - פּרעזידענט, פּרעמיער סלאַוועק און פרוי אַלעקסאַנדראַ פּילסודסקאַ. ס׳איז בעשלאָסען געוואָרען זיך צו בעשטייערען פאַר דעם בוי פון געדענק־באַרג א.נ. פון מאַרשאַל.

די פערוואַלטונג פון גמילת חסדים-קאַסע

אויפ׳ן גרינעם מאַרק, האָט אָפּגעהאַלטען אַ ספּעציעלע טרויער־זיצונג. פּרעזעס נירענבערג האָט גערעדט וועגען דער גרויסקייט פון פערשטאָרבענעם וואָס די אַנוועזענדע האָבען אויסגעהערט שטעהענדיג. נעכטען האָט אַ דעלעגאַציע פון דער פערוואַלטונג אונטערגעשריבען זיך אין קאָנדאָלענץ־בוך פון דער וואָיעוואָדזטווע.

אין נאָמען פון

,,יודענשטאַטס פּאַרטיי״

האָבען אין קאָנדאָלענץ בוך אין דער וואָיעוואָדסטווע אריינגעשריבען די ה״ה זאַנדער און פּאָזנער־סאָן דעם טעקסט :

— אין נאָמען פון ,,יודענשטאַטס פּאַרטיי״ דריקען מיר אויס דעם טיפען צער צוליבן טויט פון מאַרשאַל פּילסודסקי.

טרויער פייערונג אין ,,אהל יעקב׳

מאָרגען שבת וועט אין דער ציוניסטישער שוהל, ,,אהל יעקב״ פאָרקומען א פייערליכע טרויער נאָטעסדינסט צום אָנדענק פון פריהצייטיג פערשטאָרבענעם מאַרשאַל פּילסודסקי.

די טרויער רעדע וועט האַלטען דער שוהל מטיף דיכטער ה׳ א. לובאָשיצקי.

אין איינשפּאַן בעזיצער פעראיין

איז פאָרגעקומען א טרויער זיצונג אונטערן פאָרזיץ פון פּרעזעס שלמה ראָזנער. עס איז בעעהרט גע וואָרען דאָס אָנדענק פון מאַרשאַל פּילסודסקי מיט אויפשטיין פון די ערטער.

עס זענען אוועקגעשיקט געוואָרען קאָנדאָלענץ־דעפּעשען צום פּרעזידענט מאָשטשיצקי און צום פּרעמיער סלאַוועק גלייכצייטיג האָט א דעלעגאַציע פון פּרעזעס ראָזנער, דאַווידאָוויטש, סרעבנאָגורא בעלעגט א קאָנדאָלענץ וויזיט ביים וואָיעוואָדע.

צווייטער קליינהענדלער פעראיין

דינסטאָג איז פאָרגעקומען א טרויער זיצונג אין 2טען קליינהענדלער פעראיין (זגערזשער 38) געווידמעט דעם אָנדענק פון מאַרשאַל פּילסודסקי עס איז פאָרגעלעזען געוואָרען די ווענדונג פון מלוכה־פּרעזידענט צו די פּוילישע בירגער.

נאָך דער רעדע פון וויצע פּרעזעס רובינשטיין, איז בעשלאָסען געוואָרען: 1) בעשטימען א 6 וואָכענדיגען טהויער צווישען די מיטגלידער. 2) צו דעלעגירען א דעלעגאַציע אין דער וואָיעוואָדזטווע זיך איינצושרייבען אין קאָנדאָלענץ בוך. 3) צו שיקען א קאָנדאָלענץ דעפּעשע צום פּרעזידענט מאָשטשיצקי און צום פּרעמיער מיניסטער סלאַוועק.

4 צו שיקען א דעלעגאַציע צו דער לויה פון מאַרשאַל פּילסודסקי, 5) אויפפאָדערען אַלע טאָרק־ און מאַרק שטייער זיך צו צופּאַסען אין טאָג פון דער לויה צו דער געהעריגער פעראָרדנונג.

פערבאַנד פון יודישע געזעלשאַפטליכע מיטעל שולען אין פוילען

האָט צוגעשיקט קיין וואַרשאָ פאָלגענדע דעפּעשע :

פּרעזעס פון מיניסטאָרען ראַט וואַלערי סלאַוועק וואַרשע.

דער אויספיה־קאָמיטעט פון פערבאַנד פון יודישע געזעלשאַפטליכע מיטעל־שולען אין פוילען פעראייניגט זיך מיט דער גאַנצער בעפעלקערונג פון לאַנד אין טיפען צער צוליב דעם טויט פון גרויסען בויער פון דער פוילישער מלוכה.

אין נאָמען פון אויספיהר־קאָמיטעט

ד״ר. ברוידא   ד״ר. טאַרטאַקאָווער.

די ציהונג פון דער לאָטעריע וועט נישט פאָרקומען דעם 16 און 17טען מאַי צוליב דעם טרויער נאָך מאַרשאַל פּילסודסקי

די צענטראַלע דירעקציע פון דער מלוכה לאָטעריע טיילט מיט, אז אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם טרויער נאָכן פערשטאָרבענעם מאַרשאַל פּילסודסקי וועט די ציהונג דעם 16 און 17טען ד.ח. נישט פאָרקומען.

דער 11 און 12טער טאָג פון דער ציהונג זענען אזוי ארום איבערגעטראָגען אויף שפּעטער, און וועלען פאָרקומען דעם 18, 02, 21 און 22 מאַי.

דער מיליאָן וועט אויסגעלאָסעוועט ווערען אין לעצטען טאָג פון ציהונג ד.ה. דעם 22 מאַי.

היינט געשלאָסן דער פּאַלעסטינאַ-אַמט

צוליב דער לויה פון מאַרשאַל פּילסודסקי וועלען היינט זיין געשלאָסען דער פּאַלעסטינאַ־אַמט ווי אויך אַלע אַנדערע ביוראָס ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

טרויער-אָווענד ביי צעירי אגודת ישראל

מיטוואָך אָווענד איז פאָרגעקומען ביי די צעירי אגודת ישראל אין זייער לאָקאַל צעגעלניאַנאַ 22 אַ טרויער־אָווענד מיט דער בעטייליגונג פון פּרעזידענט פון אַגודת ישראל אין ענגלאַנד, פּאָליטישער לייטער פון דער אַגודיסטישער וועלט־עקזעקוטיווע לר. א. גודמאַן (לאָנדאָן), פּרעזעס יעקב בערלינער עפענט דעם אָווענד און ערקלערט דעם גרויסען טרויער פון פּוילישען פאָלק און די פערזענליכקייט פון מאַרשאַל. די רעדע ווערט אויסגעהערט דורך דעם גרויסען פערזאַמלטען עולם שטעהענדיגערהייד. ס׳האָבען נאָך גערעדט לאַווניק פּרעזעס ר׳ פישל ליבערמאַן, ד״ר שלאָסער, יעקב מיליאָנער. אַ גרויסע רעדע האָט געהאַלטען דער חשוב׳ער גאַסט ה׳ גודמאַן, וואָס איז אויסגעהערט געוואָרען מיט גרויס אויפמערקזאַמקייט.

ס׳האָט אויך בעזוכט די וואָיעוואָדזטווע אַ דעלעגאַציע פון פּרעזידיום פון צעירי אַגודת ישראל און די פּערזאָנען פון יעקב בערלינער, ראַטמ. אדוו. רייכמאַן, בערל שנייאורסאָן, און לוי בענדער. וועלכע האָבען איבערגעלאָזט זייערע קאָנדאָלענצן.

פון פריזיער-צעך

אין פּריזיער־צעך, איז פאָרגעקומען אַ טרויער זיצונג פון דער פערוואַלטונג געווידמעט דעם טויט פון מאַרשאַל יוזעף פּילסודסקי. די פערזאַמלטע האָבען אויסגעהערט די רעדע שטעהענדיגערהייד און מיט 5 מינוט שטילשווייגען. נאָכדעם איז אַ דעלעגאַציע אַוועק צום וואָיעוואָדע קאָנדאָלירען.

אַ טרויער - פערזאַמלונג אין לאָדזער בית״ר

שבת, קומט פאָר אין לאָקאַל פון לאָדזער בית״ר אַ פייערליכער טרויער מסדר פון גאַנצען לאָדזשער בית״ר שגעווידמעט דעם טויט פון 1־טען פוילישען מאַרשאַל יוזעף פּילסודסקי מיט׳ן אַנטייל פון מפקד פון לאָדזער גליל.

הזכרה אין ווילקער שוהל

שבת פריה בעת׳ן דאַווענען, וועט אין דער ווילקער שוהל אָפּגעריכט ווערען אַ הזכרה לכבוד דעם פאָלקס־פיהרער יוזעף פּילסודסקי. די הזכרה וועט אָפּגעריכט ווערען דורך דעם חזן ראסקין מיט׳ן כאָר.

אַ טרויער־רעדע וועגען מאַרשאַל פּילסודסקי וועט האַלטען הרב ר׳ שמחה טרייסטמאַן.

טרויער - זיצונג אין ,,זשעטשקאַ״

נעכטען איז פאָרגעקומען אין דער לאָדזער אָפּטיילונג פון דער יודישער געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטשאַפט אין פוילען אַן׳אויסערגעוועהנליכע טרויער־זיצונג פון דער פערוואַלטונג געווידמעט דעם אָנדענק פון פערשטאָרבענעם פאָלקס־פיהרער יוזעף פּילסודסקי. נאָך אַ קורצער רעדע פון פּרעזעס ד״ר פיליפ פרידמאַן, וועלכע איז אויסגעהערט געוואָרען שטייענדיגערהייד איז בעשלאָסען געוואָרען אַרויסצושיקען קאָנדאָלענץ־דעפּעשען צום מלוכה־פּרעזידענט און קאָמוניקאַציע־מיניסטער פון פאָלגענדען אינהאַלט :

טיף גערירט צוליב׳ן טויט פון גרויסען פאָלקס פיהרער און ערשטען מאַרשאַל פון פוילען יוזעף פּילסודסקי, דריקט אויס די לאָדזער אָפּטיילונג פון דער יוד. געז. פאַר לאַנדקענט. איהר טיפסטען צער און פעראייניגט זיך אין אַלגעמיינעם פאָלקס־טרויער.

* * *

נעכטען האָט אַ דעלעגאַציע פון

געריכטס - אַפּליקאַנטען

און געוו. אַדוואָקאַטען ביים לאָדזער קרייז־געריכט אין די פּערזאָנען פון די ג. אַדוואָקאַטען בערקאָוויץ, גאַלעווסקי, און אפּל. פּר. ראָזענטאַל בעלעגט קאָנדאָלענץ־וויזיטען אין דער לאָדזער וואָיעוואָדשאַפט, ביים פּרעזעס פון קרייז־געריכט און אין דער לאָדזער אַדוואָקאַטען־קאַמער. גלייכצייטיג האָט די פערוואַלטונג דעלעגירט די אויבענדערמאָהנטע פאָרשטעהער צו דער לויה קיין קראקא און אַסיגנירט 50 זל. אויפ׳ן בויען פון ,,קאָפּיעץ״ פון מאַרשאַל אין קראַקאָ.

טרויער-זיצונג פון טאַפּעצירער - צעך

מיטוואָך אָווענד האָט די פערוואַלטונג פון טאַפּעצירער־צעך אָפּגעהאַלטען אַ טרויער־זיצונג געווידמעט דעם טויט פון מאַרשאַל פּילסודסקי. נאָך בעעהרען דעם אָנדענקען פון מאַרשאַל דורך אויפשטעהען פון די ערטער און 1 מינוט שווייגען איז בעשלאָסען געוואָרען צו שיקען אַ דעלעגאַציע אין די פּערזאָנען פון סטאַרשי ח. געפּנער, פאָרסטאַרשיס מ. דרעסלער, י. ברעסלער און סעקרעטאַר ה. פלאַם אין דער וואָיעוואָדזטווע מיט׳ן צוועק זיך איינצושרייבען אין קאָנדאָלענץ־בוך.

טראַנספּאָרטען קיין ארץ־ישראל ערלעדיגט אמשנעלסטען דירעקט
Przedborski, Kolner i S-ka Łódź, Sienkiewicza 6
tel. 247·75
מיר ערטיילען אומזיסט אַלערליי אינפאָרמאַציעס.

היינט די לויה פון מאַרשאַל פּילסודסקי

(ענדע פון דער 1־טער זייט)

ציעס מאָרגען פרייטאָג, זיין געשלאָסען. עס וועלען אויך נישט אַמטירען די געריכטען ווי אויך די זעלבסטפערוואַלטונגס - אינסטיטוציעס. אויך אין קראקאָ ווערען אויפ׳ן פרייטאָג׳דיגען טאָג געשלאָסען אַלע רעגירונגס־אַמטען. אין וואַרשאַ וועלען אויך נישט פאָרקומען די לימודים אין די שולען. אין קראַקאָ וועלען די למודים נישט פאָרקומען אום שבת.

פרייטאָג און שבת נישטאָ קיין לאָטעריע

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש)

די גענעראַל - דירעקציע פון דער מלוכה־לאָטעריע מעלדעט אָפיציעל, אז צוליב די לויה־פייערליכקייטען וועט פרייטאָג און שבת נישט פאָרקומען די ציהונג פון דער לאָטעריע.

אויך די פ. ק. אָ. וועט פרייטאָג נישט זיין טעטיג.

קאָנדאָלענץ פון די ענגלישע יודען

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש)

די פעדעראַציע פון די פוילישע יודען אין ענגלאַנד האָט צוגעשיקט צום פּרעזידענט א גרויסע קאָנדאָלענץ־דעפּעשע.

קיין שום באַהן-הנחות צו דער לויה קיין וואַרשאַ און קראַקאָ

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש)

צוליב אונצעהליגע אָנפראַגען, קלערט אויף דאָס קאָמוניקאַציע - מיניסטעריום, אז צו די לויה־מאַניפעסטאַציעס קיין וואַרשאַ און קראַקאָ וועלען צוליב דער קליינער צאָהל אָנמעלדונגען וועגען הנחות, ערטיילט ווערען באַהן־הנחות צו דער לויה נאָר פאַר גרעסערע דעלעגאַציעס פון גרויסע געזעלשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס. די דאָזיגע דעלעגאַציעס וועלען צאָהלען לויט׳ן באַהן־טאַריף פאַר מיליטער־לייט.

דעם מאַרשאַלס אָרדער׳ס

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש)

בעת דער עקספּאָרטאַציע פון מאַרשאַל׳ס געביין אין דער קאַטעדרע אריין, האָבען אָפיצירען געטראָגען אויף 17 פּורפּורענע קישעלעך אַלע אָרדערען, מיט וועלכע דער מאַרשאַל איז ביי זיין לעבען בעשאָנקען געוואָרען. אויף די קישעלעך זענען נישט געוועזען די קאַמפּס - אָרדערען, וועלכע דער מאַרשאַל האָט אויף זיך.

אויף זיין ,,לעצטער נסיעה״ איז דער מאַרשאַל ארומגעגאַרטעלט מיט א גרויסער לענטע פון אָרדער ,,ווירטוטי מיליטאַרי״. דער דאָזיגער קלאַס אָרדערס געהערט בלויז דעם פיהרער, וועלכער האָט זיגרייך געוואונען די מלחמה. אויף דער ברוסט פון מאַרשאַל זיצט א קליינער קרייץ ווירטוטי מיליטאַרי, 5־טע קלאַס, וועלכע ער האָט בעקומען פאַר פערזענליכע העלדישקייטען. אַנ׳אונאָנפּהענגיקייטס - קרייץ מיט שווערדען פאַר׳ן קאַמף פאַר פוילען אין די צייטען פון פעריאָכונג און 4 קאַמפּס־קרייצען פאַר׳ן העלדישען קוקען דעם טויט אין די אויגען אריין.

אויף די קישעלעך זענען געוועזען נאָך אַנדערע פוילישע אָרדערס און די העכסטע אויסצייכנונגען פון כמעט אַלע.

קרענץ פון סיים און סענאַט

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש)

די מאַרשאַלקעס פון סיים און סענאַט, שוויטאַלסקי און ראַטשקעוויטש האָבען היינט אין דער קאַטעדרע, צופוסענס דעם ארון פון מאַרשאַל׳ס געביין, געלעגט קרענץ פון סיים און סענאַט.

דאַנק-דעפּעשען פון מלוכה-פּרעזידענט צו קעניגען, פּרעזידענטען, רעגענטען און פּרעמיערען

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש)

דער מלוכה־פּרעזידענט האָט אַרויסגעשיקט ווייטערדיגע דאַנק־דעפּעשען פאַר די אויסדרוקען פון מיטגעפיהל צוליב׳ן טויט פון מאַרשאַל פּילסודסקי די דאַנק - טעלעגראַמען זענען אדרעסירט צום: ענגלישען קעניג, נאָרוועגישען קעניג, האָלענדישע קעניגין, דענישען קעניג, בולגארישען קעניג, עגיפּטישען קעניג, קיסר פון אַביסיניען, קיסר פון איראַק. רעגענט פון אונגאַרן, רעגענט פון יוגאָסלאַוויען, פּרעזידענט פון עסטלאַנד, פּרעזידענט פון פינלאַנד, פּרעזידענט פון לעטלאַנד, פּרעזידענט פון גריכענלאַנד, פּרעזידענט פון אַרגענטינאַ, פּרעזידענט פון מעקסיקאָ, פּרעמיער פון עסטלאַנד, פּרעמיער פון פּרייסען גערינג, פּרעזידענט פון דאַנציגער סענאַט, גרייזער.

הזכרה אין דער וואַרשאַווער סינאַגאָגע

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש)

אין דער וואַרשאַווער סינאַגאָגע איז היינט פאָרגעקומען א פייערליכע הזכרה פאַר׳ן מאַרשאַל פּילסודסקי. די שוהל איז געווען געפּאַקט פון א ריזיגען עולם, דערונטער אויך פון קריסטען. די הזכרה האָבען בייגעוואוינט פאָרשטעהער פון דער אויפזיכטס־מאַכט, מאַגיסטראַט, מיליטער א. אַ. וו.

פּראָפ. שאָר האָט געהאַלטען א ריהרענדע טרויער - רעדע וועגען די פערדינסטען פון מאַרשאַל פאַר דער אונאָפּהענגיקייט פון פוילען. דערנאָך האָט דער קאַנטאָר שערמאַן מיט׳ן כאָר געזונגען קאַפּיטלעך תהילים.

אַנ׳ענליכע הזכרה איז אויך פאָרגעקומען אין נאָזשיק׳ס שוהל אויף טוואַרדאַ גאַס.

,,גאַזעטאַ וואַרשאַווסקאַ״ פעראורטיילט

וואַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש)

דאָס פּרעזידיום פון זשורנאַליסטען־סינדיקאַט האָט דערהאַלטען פון פּרעזידיום פון זשורנאַליסטען־פערבאַנד אין דער רעפּובליק א בריף, אין וועלכען עס ווערט געפאָדערט צו נעמען שטעלונג צום פערלאַג פון דער ענדעקישער צייטונג ,,גאַזעטאַ וואַרשאַווסקאַ״ צוליב איהר נישט געהעריגען פערהאַלטען זיך אין די טרויער־טעג צוליב׳ן טויט פון מאַרשאַל פּילסודסקי.

דאָס פּרעזידיום פון זשורנאַליסטען־סינדיקאַט האָט פעסטגעשטעלט, אַז דאָס פערהאַלטען זיך פון דער ,,גאַזעטאַ וואַרשאַווסקאַ״ איז ווערט פעראורטיילט צו ווערען.

געגען פערשטאָפּונג

פון מאָגען און העמאָרידען ווערט רעקאָמענדירט צו בענוצען קאַסקאַרין לעפּרינס. אַ פּאָרציע: 1 אָדער 2 פּיגולקעס אין אָווענד בעת׳ן עסען. — ס׳קאָסט וועניג, אַ טיטעל 40 גר. צו בעקומען אין יעדע אַפּטייק.

ראַטעוועט אייער געזונד

קראַנקע אויף רופּטורע (ברוך-קראַנקהייטען)

ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע הייל־גומי־באַנדאַזשען פון מיין מעטאָדע העלפען ראַדיקאַל אונטער גאַראַנטיע אָהן אָפּעראַציעס פון אַלע מינים ברוך־קראַנקהייטען (רופּטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער

דאָס אראָפּלאָזען זיך פון מאָגען און היישס׳נס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספּעציעלע אינדיווידועל צוגעפּאַסטע גומי־באַנדאַזשען. אויף אויסגעקריממטע רוקען־ביין (הויקערס) אָרטאָפּעדישע הייל־גאָרסעטען אויף ביינער־שווינדזוכט און אַלע אַנדערע פעהלערן אָרטאָפּעדישע הייל־אָפּאַראַטען אויף פּלאַטפוס.

ספּעציעלע איינלאַגען לויט גיפּס־מאָדעלען, אויף זשילאַקעס. — גומי־זאָקן לויט מאָס. קינסטליכע הענד און פיס

ספּעציעלער אנשטאַלט פאַר הייל־אָרטאָפּעדיע

Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ אוים לעמבערג

לאָדז, פּיראַמאָוויטשאַ 9 (אַלגינסקאַ)

(פראָנט פּאַרטער), טעל. 177-09 נאָהנט פון לאָדזער פאַבריקס־באַהנהויף

בעמערקונג: דאָס ערשיינען פון די קראַנקע איזאָנבעדינגט נויטיג. צאָהלרייכע דאַנקזאַגונגען און דאַנק־בריף.

(אין זגערזש אויף טאָמאַשאָוו № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלער ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשטעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א.ד.גל. קויפט מע אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעט און לאקירער
ס׳ווערן אויסגעבארגט בעטלעך אויף זומער-וואוינונגען

Leczniсa dla Zwierząt
Mag. Wet. H. WARRIKOFFA
ul. Kopernika 22, tel 172-07
אפטיילונגען: אינערליכע און כירורגישע
פאקען-שטעלען פון היגר געגען משוגעת
שפרעז הינד און פערד, בעדער פון הינד
קאוען פערד, נימעווען קאפיטעס.
עמפפאנגס-שעה׳ן אין דער לעטשניצע פון 9—1 און 3—6 נ״מ, שבת פון 9—1 און 3—4½.

לעטשניצע
פאר וועניריש קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 122-73
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד.
וועניריש-קראנקע, מענער-שוואכע
און הויט-קראנקהייטען
אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאציע
איז טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

שייטלען
מיט פאריזער שרינדען
און פערטיגע שייטלען
ביי קערש.
סקווערא 15

Dr. med.
MARJA KOHNOWA
געוו. ארצט פון אויגען-קליניק אין וויען
ספעצ. פאר אויגען-קראנקהייטען
לאדז, פילסודסקיעגא 51.
טעל. 170-03.
נעהמט אן פון 10—12 און פון 4—6 נאכם.

Dr. med.
D. Frid
אינערליכע קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען
אויף **זאוואדזקא 16a**
פראנט 1 שט. טעל. 224-78
נעמט אן פון 9-10 און פון 5-7 אוו.

Dr. Med.
J. Schlosser
כירורג
האט זיך איבערגעצויגען אויף
צעגעלניאנא 30 טעל. 122-16
נעהמט אן טעגליך פון 4-7 אוו.

Dr. med.
E. GUTMAN
קינדער-קראנקהייטען
בעמט ווידער אן
Gdańska 26, tel. 173-00.
טעגליך פון 11-1 און פון 4-6 נאכמ.

Dr. med M. Maślanka
נערוועז און פסיכישע קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען
אויף שענקעוויטשא 31
טעל. 147-72.

MAGISTER PRAW
JÓZEF SANDZER
tłumacz przysięgły języków: hebrajskiego i żydowskiego
Piotrkowska 62

דער הויז-פערוואלטער-פעריין אין לאדז
פאדערט אויף די מיטגלידער און נישט-מיטגלידער צו ערשיינען
אויף אן אויסערגעוועהנליכע פערזאמלונג
וועלכע וועט פארקומען דעם 19 מאי 1935, א זייגער 18 צום ערשטען טערמין און א זייגער 19 צום צווייטען טערמין אין אייגענעם לאקאל פילסודסקיעגא 70-68, מיט דער טאג-אָרדנונג: וועגען ארגאניזירען א קאסע וועגען טויט-פאלען און אינוואלידען-פאל מיט א באנקאווע פערזיכערונג.

פלאכשטריק-מאשינען אויף סוועטערס און הענדשקעס, רונדרענדער - מאשינען פולאויטאמאטיש, גומי- און רינגעל-אפאראטען זאווי זעמטליכע אומארבייטונג פון פלאך- און רונדשטריק-מאשינען טערטיגט אויס אין דער בעסטער אויספיהרונג:
F-ma L. QUIRAM, Łódź, Przejazd 72, tel. 206-51
טעכנישע שלאסעריי פאר שטרימף- און טריקאטאזש-אינדוסטריע

שנעל-דרוקעריי
בראמבערג
צעגעלניאנא 8. טעל. 255-09
פיהרט אויס:
בריף-בויגען, קאנווערטען, רעכנונגען, קוויטאנציעס, פערלאבונגס- און חתונה-קארטען, וויזיט-קארטען, פריקאז- און קאנפעקציע-עטיקעטען, שטרימף-באנדראלען
רעעל און שנעל !!! מאדערן און ביליג

השבת אבדה
געהענדיג אויף פיאטריקאווער צווישען מאניושקא און צעגעלניאנא, האב איך פערלוירען א ווערט-פאפיר נומער 198981 פון עגיפטען אויף 250 פראנק וועלכער האט פאר קיינעם קיין שום ווערט נישט ווייל די אבליגאציע קען מען נאר פערקויפען ווען עס איז ביגעלייגט די פאקטורע פון עגיפטען און דאס בעזיץ איך. דער עהרליכער פינדער ווערט געבעטען געגען בעלוינונג זיך צו פערשטענדיגען טעלעפאניש נומער 109-53 יעדען טאג אויסער שבת צווישען 3 און 4 נאכמיטאג. דיסקרעציע שטרענג געזיכערט. אלע בעוואַרעניסען זענען געמאכט געווארען. 7682

LABORATORJUM
ANALITYCZNE dla celów DJAGNOSTYKI LEKARSKIEJ
J. ROZENBERGA
st. asystenta fizjologji Wolnej Wszechnicy Polskiej
Piotrkowska 101 m. 8, tel. 130-87
wykonywa wszelkie analizy (chemiczne, bakterjologiczne, serologiczne, mikroskopowe i in.) krwi, kału, nalotów i t.p.

Starszy Felczer
B. JOSKOWICZ
PÓŁNOCNA 4, tel. 141-86
שטעלט טעגליך פאקען מיט פרישע קראוויאנקע און גיט ארויס שוויצ־טוועס.
נעהמט אן פון 8 ביז 11 פריה
און פון 4 ביז 9 נאכמ.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגישען קליניק אין פאריז.
(ספעצ. פאר פרויען-קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
דיאטערמיע, עלעקטראקאגולאציע.
נעהמט אן אין לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 10—12 און פון 4—6 נאכם.

Dr. med. W. EYCHNER
פרויען-קראנקהייטען
צעגעלניאנא 4. טעל. 134-72
נעמט אן פון 2 ביז 3.30 נאכמיטאג
און פון 6.30 ביז 8.30 אווענט
אין לעטשניצע זגערזשער 17
פון 10–12 בייטאג.

STARSZY FELCZER
Sz. Deresz
Lutomierska 4, tel. 184-78.
נעמט אן יעדען טאג פון 8 ביז 10 פריה
און פון 1.30 ביז 4 נאכמ.
שטעלט פאקען מיט פרישע קראוויאנקע
און גיט ארויס שוויצ־צעטעס.

Dr.
Wajnberg
ספעצ. פאר לונגען-, הארץ- און מאגען-קראנקה.
וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9–10 פריה, 3–5, 8–9 אוו.

פאר גאלד,
בריליאנטן
און לאמבארד-קוויטעס
צאהלט די העכסטע פרייזען
אליזאר סיאלקא
פיעטריקאווער 7.

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 11 פריה ביז 2 מיטאג און 5—9 אוו
זונטאג פון 10—1 בייטאג
עלעקטרא-גאלוואניזען.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפיליס און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט. 1-טער שטאק.
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמיטאג.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

בעקאנטמאכונג.
וויכטיג צום זומער-סעזאן!
ס׳ווערט בעקאנט געמאכט דער ג׳ קונדשאפט, אז ביי דער צוקערניע קושמיראק, שרודמיעסקא 11 איז ערעפענט געווארען א שעהן גאסט-צימער און ס׳ווערען ארויסגעגעבן געשמאקפולע פריהשטיקען און אוונט-ברויטען פון 5 גענג צום פרייז פון 80 גראשן. קומט און איבערצייגט אייך!

ווענעראלאגישעס אמבולאטאריום
ספעציעל פאר וועניריש קראנקע און מענער-שוואכע.
עמפפאנגס-שטונדען פון 12—2
לעטשניצע
זגערזשער 17.

ספעציעלע וואל — קאמגארן און זייד — צו צווירנען — ס׳ווערט אנגענומען
H. Doktorczyk, Piotrkowska 167, tel. 192-10.

W dniu dzisiejszym o godz. 12-tej w południe, odbędzie się w Synagodze przy Al. Kościuszki 2,
UROCZYSTE NABOŻEńSTWO ŻAŁOBNE
za spokój duszy
Pierwszego Marszałka Polski
JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO
Na smutny ten obrzęd zaprasza wszystkich
KOMITET SYNAGOGI

ראטעוועט דאס געזונד!
א קראנקער מאגען איז אפט די סיבה פון פערשידענע קראנקהייטען.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
זענען א גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאגען. דורך בעזייטיגען אבסטרוקציעס און זענען א מילד נאטירליך אפפיהר-מיטעל. זיי בעזייטיגען די פוילונגס-סובסטאנצען וועלכע פערגיפטען דעם ארגאניזם.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
ווערען געברויכט ביי קראנקהייטען פון דער לעבער, גירען, גאלשטיינער און מעררען, הארען נערן אמגעמטען דורך די תרופה.

בעקאנטמאכונג!

Dyr. J. Rapaport

דערמיט ווערט בעקאנט געמאכט, דאס די בעוואוסטע ספעציעלע ארטאפעדישע היילאנשטאלט פון דעם אין גאנץ פוילען בערימטען ארטאפעד-ספעציאליסט פאר רוקען (בראך) קראנקע און אלער ארט קאליקעס און פעהלער פון נוף ביי מענער, פרויען און קינדער דיר. י. ראפאפארט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 איז פון 1 אפריל ד. י. געוואָרען איבערטראגען אויף
8 זאוואדזקא 8 פראנט 1-טער שטאק.
אכטונג ברוך-קראנקע!!!
נאר אין דער איינציגער ספעציעל ארטאפעד. הייל-אנשטאלט זאוואדזקא 8 פון בעריהמטען ספעציאליסט דיר. י. ראפאפארט, וועלכע עקזיסטירט שוין 30 יאהר און וועלכע איז ווירקליך פון פיל בעוואוסטע אנגיווערן. פראזעסארען בעווארען אנערקענט און אויסגעצייכענט. ווערען אויסגעפערטיגט די בעסטע און ראדיקאלסטע ספעציעלע ארטאפעדישע גומי-הייל-באנדאזשען, וועלכע בעזייטיגען אהן שום אפעראציע ראדיקאל, שנעל און מיט דעם ברעמסטען ערפאלג די שווערסטע, פערעלטערטע און פערשפעטיגטע בראכען ביי מענער, פרויען און קינדער. ספעציעלע אפאראטן, הייל-באנדאזשען פאר צוריקגעקומענע בראכען נאך אפעראציעס, ווי אויך ספעציעלע אינדיווידועלע צוגעפאסטע ארטאפעדישע. ברוך-באנדאזשען געגען ארופפאלען זיך פון מאגען און קישקעס.
אין דער ספעציעלער ארטאפעדישער הייל-אנשטאלט זאוואדזקא 8 ווערען אויסגעפערטיגט די בעסטע, פון בעריהמטע פראפעסארען אנערקענטע מאדערנע ספעציעלע

אפאראטן, הייל-גארסעט פאר פערקרימונג פון רוקען-ביין (הויקערס) (Skrzywienie Kręgosłupa) די בעסטע ארטאפעדישע הייל-אפאראטען פאר ביינער-שווינדזוכט, לעהמונגען, פערקרימטע פיס ביי קינדער, קינסטליכע פיס און הענט (פראטעזען) ווי אויך די פראקטישסטע פון בעסטען און ליכטעסטען מאטעריאל ארטאפעדישע אפאראטען (איינלאגען) פאר שמערצליכע פלאטפוס לויט גיפס-מאדעל.
נאר אין די איינציגע ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט זאוואדזקא 8 (פריהער וואלטשאנסקא 10) האבען זיך במשך די לעצטע 6 יאהר אין לאדז איבער טויזענד שווער-ליידענדע אויף בראכען בעפרייט אהן אפעראציעס פון זעהר פיל שמערצען און ברוך-ליידען און זענען געווארען געזונט און ארבייטספעהיג.
אויף דעם בעשטעטיגען און זאגען אמבעסטען עדות די אין דער גאנצער לאדזער פרעסע יודישע, פוילישע און דייטשע טאג-טעגליכע הארציגסטע דאנקזאגונגען פון די זעהר פיל בעהאנדעלטע פון ה׳ דיר. י. ראפאפארט, דאס איז די בעסטע גאראנטיע פאר אלע ליידענדע אויף בראכען ווי אויך אלער ארט פעהלער פון גוף צו האבען דעם גרעסטען צוטרויען, אז נאר אין דער איינציגער ספעצ. ארטאפעד. הייל-אנשטאלט זאוואדזקא 8 איז מען געזיכערט מיט די שנעלסטע ראדיקאלסטע הילף און ערפאלג.
Ortoped. Spec. J. RAPAPORT פון לעמבערג
Łódź, Zawadzka 8, front 1 p. tel. 221-77.
ערמעסיגטע פרייזען! עמפפאנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אווענד.
עס ווערען אויך אנגענומען מיטגלידער פון אובעזפ. ספאל. (קאסא כאריך).

ד״ר
ס. קאנטאר
ספעצ. פאר הויט און וועניריש קראנקהייטען (מענער-שוואכע)
פיעטריקאווער 90
טעל. 129-45.
נעמט אן פון 8–2 נ״מ און פון 6–9 אוו.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
spec. chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
Piotrkowska 70, tel. 181-38
Przyjmuje: od 8[30] do 10[30] rano, od 1-ej do 2[30] pp. i od 6 do 8[30] wiecz.
W niedzielę i święta od 10 r. do 1 pp.

Dr. med.
A. Witoński
CHOROBY SERCA i PŁUC
godz. przyjęć 6—8
Cegielniana 20, tel. 102-77.

ענטשולדיגונג.
דערמיט ענטשולדיג איך זיך פאר דער פאך-קאמיסיע פון צייג-פאך און פאר דעם מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין, פל. וואלנאשטשי 7 פאר מיין אונטאקטישער האנדלונג און זיך נישט אונטערווארפען דעם בעשלוס פון דער פאך-קאמיסיע. אלס חרטה שפענד איך 15 זל. פאר׳ן פעראיין און פערזיכער, אז אויף להבא וועט אזעלכעס מעהר נישט פארקומען.
יחיאל מאיר גלאווינסקי
לוטאמירסקא 14. 7718

HURTOWNIA WYROBÓW GUMOWYCH
CH. TENENBLUM, Narutowicza 16
Telefon 140-59
UWAGA: POLECA: Opony i Dętki

JENERALNA REPREZENTACJA
BERSON-SEMPERIT
samochodowe, motocyklowe i rowerowe marki „SEMPERIT"
oraz artykuły chirurgiczne, techniczne, sportowe i t. p.

מודעה. ברוך-קראנקע!

ליידענדע אויף פערשידענע רופטורען, פערקרימונגען פון רוקען-ביין, פיס און הויקערס!

א הילף און א רפואה!

ביי ווינקעל, נאפעל, בויך און קיסברוכען אויך אין געפעהרליכסטען צושטאנד ביי מענער, פרויען און קינדער. ספעציעלע הילף ביי פרויען, מוטערברוך, מאגען און נירען-ברוך!

ברוך-ליידענדע! איהר קענט געזונד ווערן אהן בלוטיגע אפעראציעס און געפאהר! פערנאכלעסיגט נישט און ראטעוועט אייער געזונד כל-זמן ס'איז נאך צייט, ווייל דער ברוך ווערט גרויס ווי א מענשען-קאפ, די קישקעס ווערען פערדרעהט און מ'קען בראנדיג ווערען. דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספעציעלע גומי-הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע געפעהרליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-אפאראטען און גארסעטען נאך דעם סיסטעם פון פראפעסאר ד"ר האפפא, ד"ר העססינג און האללאט. געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט-פיס. פאר אמפוטירטע אינוואלידען א מעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט).

ביים צופאסען זיך פון מאגען, קישקעס און געבורט-מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד.

דער אמת'ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווער-זיטעטס-פראפעסארען אנערקענט

ספעציאליסט Ortoped NATAN RAPAPORT

מיט 30-יעהריגער פראקטיק אין וויען, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אוונד

אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23

פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.

דאנקזאגונג.

איך דריק אויס מיין הארציגען דאנק דעם ה' ספעציאליסט פאר ברוך-ליידענדע, ארטאפעד דיר. נאטאן ראפאפארט. וואוינהאפט פילסודסקיעגא 23 פאר די רעטונג פון א גרויסען ברוך, און צדאנק דעם פערלעגען א ספעציעלען הייל-גומי-באנדאזש לויט זיין מעטאדע פיהל איך מיך היינט גאנץ געזונד און צו דער ארבייט פעהיג. מיט אכטונג משה גאלדמאן, לאדז, טארגאווא 45.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 2–3 און פון 6–8 אוו.

Dr. med. M. TAUBENHAUS
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעל. 246-09
נעמט אן פון 4–8 אוונד.

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און וענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אוונט
זונטאג פון 10–12 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אונבעמיטעלטע — למעשניצע-פרייזן

רעטשניצע
פון ראסמוירים - ספעציאליסטען
זגערזשער 17
טעל. 116-33
רענטגען-גאבינעט
ווענעראלאגישעס אמבולאטאריום
פון 9 פריה ביז 8 א זייגער אוונט.
וויזיט 3 זל.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז אונזער פאבריקס-לאגער פון די בעריהמטע

רייזפערשלוסען

איז איבערגעטראגען געווארען אין הורט-גאלאנטעריע-געשעפט פון

ה. אפלבוים

2 פולנאצנא 2

וואו מען בעקומט אויך אלערליי שטריקערייע-צודאטען ווי: קנעפעל, טאשמעס, נאדלען א. א. וו. מיט אכטונג

„שטאנצמעט" א. ג.

ביי ה. אפלבוים, פולנאצנא 2
טעל. 142-92, פ. ק. א. 68384.

יובליי-יאהר 1895—1935, עכו 40 יאהר

ארטאפעדישער אנשטאלט

ר. קאוואלסקי

11 ליסטאפאד 26, טעל. 132-59.

מאדערנע ארטאפעדיע פון אייגענער פראדוקציע אונטער דער ליטונג פון בעריהמטענדע פאכמענער, וועלכע זענען גע-וואָרן אויסגעצייכנט מיט גאלדענע און זילבערנע מעדאלן אויף אויסשטעלונגען, עמפפעהלט בויך-פאסען (רופטורען) פראטעזען, גארסעטן אויף פוס. פערקרימונגען פון ריקען-בײן, גלייך-האלטערע שלאנגען אויף פלאטפוס. צאהלרייכע דאנקזאגונגען פאר ווירקזאמע אויסקורירונג פון קראנקע, דער ארטאפעד-אנשטאלט איז אויפ'ן ארט. שנעלע און פאלידע אויספירונג. די פרייזען זענען צוגעפאסט. ועהר נידריגע.

Dr. MICHAŁ URBACH
אינערליכע און נערווען-קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען אויף
ZAWADZKA 15, tel. 148-89.
נעהמט אן פון 1–2 און פון 4–6 נאכמ.

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
6. שערפיעז 37 (בענעדיקטא)
נעהמט אן פון 5–7 נאכמ.

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי

פערשידענעס

א קינדער-ווענעלע
אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען זגערזשער 36, וואוינונג 37.

עס ווערט געזוכט א שותף צו א גוט געשעפט מיט געלד ביז 3000 זל. צו ווענדען זיך פיעטריקאווער 59, וו. 20.

אנ'ארענטליכע פרוי פון דייטשלאנד קען גוט קאכען זוכט בעשעפטיגונג, קען די דייטשע און פוילישע קיך. זאכאדניע 13 מגאגט. 7663

צו פערקויפען א 8-שפינדעלדיגע שפול-מאשין פירמע גראסער קראפט אין בעסטען צושטאנד ביי מ. פינטשעווסקי, בזשעזשינער 5, וו. 64. 7672

צו פערקויפען א 4-מעטערדיגען ראד אויפ'ן גרינעם מארק ביי יאנאווסקי

דיפלאמירטער דאמען - שניידער זגערזשער 72, וואוינונג 20 נעהמט אן קאמפלעטען — 15 זל. פאלטענס — 20 זל. קאסטיומען — 25 זל. 7684

בילינ צו פערקויפען זינגער'ס א 3-פעדעמדיג אבערלאק אין בעסטען צו-שטאנד. צו ערפאהרען קילינסקיעגא 104 וו. 10. 7704

פארשרימטליכע פייערלעש-אפאראטען נייע און גענוצטע (Gaśnice pianowe) ווי אויך פילונגען (Ładunki) צו אלע טיפען אפאראטען צו מעסיגע פרייזען. מ. באטשאן, פאמארסקא 25, רעכטע אפ. 1. איינגאנג, 1. שטאק, וו. 28. איך קויף גענוצטע פייערלעש-אפאראטען.

וואטאלין-פאבריק נעהמט אן אויף לוין צו ארבייטען. — אפערטען אונטער „Reszel" Łódź, Fuchs, Piotrk. 50

א בעקערײ ווי אויך א ווילע אויף א פענסיאנאט אדער אויף א קאלאניע אויף די טאטארען צו פערמיטען. צו ערפאהרען פראנציסקאנער 30 ביים וועכטער.

וויכטיג פאר ווירטסלייט! שטעקענס צו פעהנער, ווי אויך פאהנער צו בעקומען אין בירשטען-געשעפט, פילסודסקיעגא 16.

די בעסטע לאדעס בעקומט מען נאר אין דער בעקאנטער צוקערניע קוש-מיראק, שרודמיעסקא 11, טעל. 211-54.

היגיעניש

דראט-מאטראצען

איז צו בעקומען ביליג ביים מאטעצירער

I. Bresler 10 פאלודניאווא

האט רחמנות! א יודישער ביורא-אנגעשטעלטער, וואס הונגערט — בעט רחמים עפעס א בעשעפטיגונג, מעג זיין פיזישע ארבייט. אפערטען אין „נ. פאלקס-בלאט" פאר „A. B. C". 7680

ביליג צו פערקויפען 144ער, 156ער און אנדערע נאנגבארע זאקען און רע-דער-מאשינען. סאלנא 10, וו. 3. 7690

א הער מיט א סך הערן-קונדשאפט ווערט געזוכט אלס שותף, געלד נישט נויטיג. אפערטען אין אדמ. אונטער „W".

צו פערקויפען א 2 מעטערדיגע ראד אויפ'ן גרינעם מארק אין בעסטען צענטרום. ערקונדיגען זיך לוטאמירסקא 16 שראדזקי. 7693

עס ווערט געזוכט א שותף מיט 6000 ביז 10,000 זל. אפערטען אין אדמיניסטראציע אונטער J.P. 7692

די בוואוסטע רעסטאראציע שולץ ציהט זיך איבער קיין קראשעוו ווילע לודוויק וואישיק ביים וואלד און עפענט א פענסיאנאט מיט ביליגע פרייזען. 7726

צום פערקויפען טריקאטשפול-מאשינען, פירמע ברידער לאנגע, קרויצוויקעל-מאשינען, פאראפין-אפאראטען, קלעבקאוויץ-מאשינען, גלידער צו ראשל-מאשינען, אבערלאק-מאשין, פאבריקס-טישען, פייפען, טריקאט-שפולען, איין אבערלאק-טיש אויף 6 קעפעל ביי גליקליך זאוואדזקא 5.

עס איז נעפונען געווארען א בלאנקא-וועקסעל אויף 45 זל. צאהלבאר דעם 15 מאי 1935, די אונטערשריפט איז נישט לעזבאר, אפצונעמען אין אדמיניסטראציע געגען אנאנס-קאסטען.

כ'נעהם אן צו דיימען אפאשקעס מיט אבערלאק אויך צו שפולען מיט פאראפין, א יונגעל ווערט געזוכט באלד נעצאהלט, נאוואמיעסקא 26, וו. 37.

איך זוך ארויסצוגעבען סוויטערס צו ראהען אויף קראפט, און שושקעס. אפערטען אונטער „קראפט" אין אדמין.

לעהרערין! גוטע פעדאגאגין ער-טיילט אונטעריכט פאר ערוואקסענע אין פויליש, יודישע און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען. לאסמאן בושעזשינער 15.

פרייע פאסטענס

עס ווערט געזוכט א מעדעל, וואס זאל קענען נייען אויף א ניי-מאשין מיט עסען און שלאפען ביי שימאנאוויטש פולנאצנא 9. 7700

עס ווערט געזוכט א פאדרעטשנא און א לערן-מעדעל צו בעשטעלטע וועש מיט פולע בעקעסטיגונג פון אנשטענדיגע עלטערן. ביי ליפשיק. נאוואמיעסקא 24, רעכטע אפיצינע וו. 21. 7698

עס ווערט געברויכט שטריקער מיט איינגענע 9-ער מאשינען פאר פערשיבטע האנדשוה אויך ניערינס. אפערטען אין „נייעם פאלקסבלאט" אונטער „אלף".

נויטיג א ריכטעווער לוטאמירסקא 15 פראנט I שטאק. 7713

האנדזאקען-מאכערס מיט איינענע 156 = גער דאפעל-וויל-מאשינען ווערט געזוכט פון זאפארט. אגראדאווא 42 ביי גאלדבערג. 7720

א יונגעל צו ארבייטען צודאטע אויף א פייגע סוויטער-מאשין איז נויטיג. זאוואדזקא 20, אין הויף פארטער.

ראקאלען

צו פערמיטען א האנדעלס-לאקאל פיעטריקאווער 33. צו ערפאהרען פיעט-ריקאווער 58, וו. 4.

א פראנט-צימער מיט אלע בעקוועמ-ליכקייטען צו פערמיטען. פאמארסקא 41a וואוינונג 1. 7711

א צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג איז צו פערמיטען פאלודניאווא 31, וו. 16.

א בעקוועהם ארט צו ארבייטען פאר א שניידערין. וועשנייהערין אדער גארסעטשערקע אבצוגעבען, ס'קאן זיין מיט שלאפען. פאמארסקא 5, וואוינונג 24.

עס ווערט געזוכט 2 אנשטענדיגע יונגעלייט צו שלאפען צוזאמען א צימער אוועקצוגעבען פיעטריקאווער 59, וו. 20

אין ווישניאווא גורא בעקומט מען מעבלירטע צימערן צום שלאפען, ווי אויך היימישע מיטאגען צו ביליגע פרייזען ביי רוזשא ליבערמאן, ווילא גראס, ביי דעם פאסטערונעק. 7668

צו פערדינגען א גרויס בעקוועם צימער מיט 2 פענסטער, 1-טער שטאק, ביליג דירה-געלד. קילינסקיעגא 15, וו. 28.

א גרויס געוועלב מיט א שטוב און קיך צו פערדינגען Al. 1 maja 29

צו פערדינגען א שטוב מיט א קיך מיט א ווינקל. צעגעלניאנא 35, II הויף וו. 161. 7698

איבערצוגעבען 1 צימער און קיך פריש רעמאנטירט פולנאצנא 21, קאמינסקי וו. 37, פון 2–4 נאכמ.

פון זאפארט איבערצוגעבען א לאנג עקויסטירענדע קאלאניאל-געשעפט מיט וואוינונג אין א גוטען פונקט זאוואדזקא 12 אין געוועלב. 7711

אפצוגעבען אנ'ארט צו שלאפען פאר 2 פריילינס אדער יונגעלייט צוזאמען טועל א צימער אויך א געשעפט. צו ערפאהרען פל. וואלנאשטשי 11, וו. 27

אין צענטרום פון נאוואמיעסקא איז אבצוגעבען אהן אבטרעט-געלד א גרויס האלב פראנט-געוועלב מיט 2 גרויסע שטובען. אפערטען אונטער „D" אין אדמ.

צו פערמיטען א שעהן מעבלירט צימער מיט בעקוועמליכקייט, פראנט 1 שטאק פאר 2 פערזאן אדער א פאר-פאלק Pomorska 33, mieszk 7.

אפצוגעבען א בעקוועם ארט צו ארבייטען און שלאפען צוזאמען בלויז ארבייטען. צו ערפאהרען נאוואמיעסקא 9 געוועלב 9 אין טויער. 7878

שרודמיעסקא 7 צו פערמיטען פראנט-לאקאל, האנדעלס - לאקאלען אין הויף פארטער. וואוינונגען מיט אלע בע-קוועמליכקייטען רעגאווירט פראנט 3-טער שטאק 2 און 3 צימערדיגע, אפיצינע 3 שטאק צווייטער 3 צימערדיגע וואוינונגען פון זאפארט און פון 1 יולי

אנ'ארט צו שלאפען פאר א יונגער-מאן ביי א רעליגיעזער פאמיליע. צו ערפאהרען דאבזשינסקי, פאמארסקא 18 ביכהאנדלונג. 7788

Za wydawnictwo „Nejer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub
Czcionkami i druk rotac. „Nejer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman